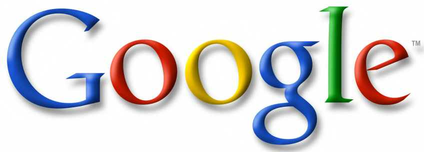

NOV: ANGL: 1650: SIGILL: COLL: HARVARD: CANTAB:
CHRISTO ET ECCLESIAE

1650 : SIGILL : COLL : HARVARD : CANTAB : NOV : ANGL :
CHRISTO ET ECCLESIAE

IOANNIS MACARII CANONICI ARIENSIS
ABRAXAS, SEV APISTOPISTVS;
QVÆ EST ANTIQVARIA DE GEMMIS BASILIDIANIS DISQVISITIO.
ACCEDIT ABRAXAS PROTEVS, SEV MVLTIFORMIS GEMMÆ BASILIDIANÆ PORTENTOSA VARIETAS;

Exhibita, & Commentario illuſtrata à IOANNE CHIFLETIO, Canonico Tornacenſi, PHILIPPO IV. Regi Catholico, & Sereniſſimo Principi IOANNI AVSTRIACO à Sacris Oratorij.

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA
BALTHASARIS MORETI.
M. DC. LVII.

SERENISSIMO PRINCIPI IOANNI AVSTRIACO, BELGARVM SEQVANORVMQVE PROREGI, FORTI, PIO, FELICI.

RMATA in ſeipſam Europâ, ipſo ſecum diſcordante mundo, Solem inter vmbras indagare tentaui, SERENISSIME PRINCEPS. Iuuit auſpicio Tuæ Felicitatis, & vno Macario præeunte, ſubire ſpecum Mithræ, atque illinc educere Simulacra portentoſa, quæ pro Sole primi hæretici extulerunt. Non miſerius quidquam hiſce homi-

 nibus,

nibus, aut superbius; qui dum effigiem Dei formámque quærunt, curiosâ cælestium affectatione, sideri summo innumera animalium probra, rerúmque cunctarum impressiones, veluti maculas, indiderunt. Hoc aliquid sereni habuit nubilus ac tristis conatus, hoc boni tetris imaginibus deforme opus, vt lucem appeteret: neque hæc vspiam maior, quàm apud Te. Aduentu siquidem Tuo nubila serenasti, cæli Belgici tristitiam discussisti, quam nouennali recedente Sidere mœsti patiebamur, nisi tenebrescenti Reipublicæ lucem alteram fœnerasses, præclarus, eximius, omnia intuens, omnia etiam exaudiens; quo in vno, principi litterarum Homero Solem placuisse ferunt. Hispanici Imperij

rij populis affulges per interualla, apud eos semper maior & clarior, quibus postremùm illuxisti. Pacatâ Siciliâ, quam teneris adhuc annis viri prudentiâ rexisti; Neapoli restitutâ; Populoniâ & Portu-Longonio expugnatis; Gothalaniâ receptâ, quot annos, tot triumphos numerasti. Subacto mari Tyrrheno, Turcis Maurísque nequidquam aduersantibus, quæ Te, & fortunam tuam Triremis vexit, lauro redimita optatos subiit portus. Quocumque accessisti, dum ad nos accurreres, æqualis ab omnibus ex aduentu Tuo lætitia percepta est. Frustrà Tuos celabas ignes: Te nusquam incognitum, perinde ac Solem tenui nebulâ redimitum, nec videri cupientem, tantò auidiùs suspexere. Sic Ge-

 nua,

nua, Mediolanum, Venetiæ etiam ipſæ Serenitatis Tuæ blandioribus radiis exhilaratæ. Sed ô nos felices, dum Te felicem prædicamus! Tuis humeris innixum Belgium, Tuâ iuuentâ, Tuo robore inualuit. Vix omnium votis expetitus adueneras, tamquam alter à PHILIPPO MAGNO, à Regum Maximo; cùm Tornacum noſtrum, priſcam illam Francorum Regiam, immiſſo opportunè præſidio, liberaſti. Valencenæ mox obſeſſæ; ſed vt frontem Tuam laurus cingeret, & exortum Tuum parta de hoſtibus victoria decoraret. Tanta virtus Tua; tantáque felicitas, vt per imperuios aggeres, viam Tibi tuíſque aperiens, in vrbem, ad quam tantoperè aſpirabant, Francos ipſe intro-

duce-

duceres, ſed captiuos. Condatum ci-
tò receptum quantæ nobis, quantæ
hoſtibus admirationi fuit! Breuiſſimo
tempore, ingenti circummunitio-
ne perfectâ, tormentis bellicis vno at-
que altero exploſis in alatam molam,
ſolâ, vt ita dicam, Tuâ præſentiâ de-
cuſſiſti moles illas giganteas, quibus
erigendis, anno integro, nullóque ir-
ritæ operæ metu, ærarium Franciæ
effuſum. Tum verò, ſi vmquam aliàs,
præſidium eluxit Virginis Matris, re-
bus Tuis perpetuò patrocinantis; cùm
die xv. Auguſti, quo in cælos aſſum-
pta eſt, Te quoque videre voluit in-
cruentâ victoriâ triumphantem, &
quater mille quingentos obſeſſos Te-
cum paciſcentes, vt in deditionem ac-
ciperentur. Illis labore maciéque con-
fectis,

fectis, & ad rem gerendam inutilibus, validiſſimi, qui ab acceptâ clade Valencenenſi ſupererant hoſtium, fanum ſancti Venantij aggreſſi, receptui canere coacti ſunt, non digni eos vincere, qui Tuis auſpicijs & meliore pro cauſâ certabant. Exin ad vicum Helenæ, nullis admodum firmatum aggeribus, ſed Gaſſionis fato illuſtrem, Te tuóſque aduentantes expectare non auſi, quò minùs grauatè aufugerent, ſuâ ipſi face proprias munitiones incenderunt. Sic aliam ex aliâ cælum Tibi lauream peperit, vt eſſes vbique:

Σοτὴρ, Πολιορκήτης, Ἐπιφανής.

Hoc anno, menſe Martio (à quo Romani tempora metiebantur, quemque Romulus genitori ſuo dicaue-

rat)

rat) cum Sole nouo Te Martius ardor corripuit, atque isthac Tuâ alacritate milites incaluere: graui hoste Hannones liberati: terram madentem eius sanguine priùs videre, quàm Veris vestitam primis coloribus: Gislenopolis, Hannoniæ oppidum, arte & palustri situ munitissimum, in Tuam potestatem cessit. Ipsâ rei difficultate creuit victoriæ nomen, dum apertâ vi, nec longâ, ijs potitus es, quos solâ inediâ expugnari posse fama iactabat. Nunc meâ qualicumque operâ, Te quoque victorem agnoscet hæreticus liuor:

Viperei referes spolium memorabile monstri.

Iamque augustis Tuis pedibus iacet affusa Basilidianorum barbaries, ne-

** que

que Tibi audet aſſurgere monſtrorum terrâ marique domitori. Illi ſe mundi Principes appellabant; hos viciſti: barbaro feróque ritu cœnas Thyeſtæas frequentabant; feritatem ipſam debellaſti. Hæc monſtra quoque elide nouus Alcides. Nihil fortitudini Tuæ cum hiſce quantumuis pretioſis Amuletis, & famâ prodigâ fallentibus. Per imaginem Virginis Deiparæ, quam bello præfers cum lemmate, SVB TVVM PRÆSIDIVM, palàm facis, quibus auſpicijs hoſtem aggrediare, quo patrocinio vincas. Macte hoc Palladio SERENISSIME PRINCEPS; atque, vt facis, à ſtatione caſtrenſi ad quietem hibernam receptus, depone in gremium optimæ Matris lauros Tuas, illic in pacis oleam conuertendas,

das, vnde iam dudum hauris virtutum omnium harmoniam, & adeò compoſitam, adeò benignam formæ Maieſtatem, vt planè in ambiguo ſit, vtrùm Te magis noſtris mentibus, an obtutibus vultus inſinuet. Quo quidem efficis, inprimis dum Te alloquor, SERENISSIME PRINCEPS, & antequam ad inſtitutum opus aggredior, vt iam eos arguere libeat vanitatis, qui Gemmas aiunt prodeſſe Reges adituris, ſi in his aquilæ ſculpantur aut ſcarabæi. Patent accedentibus in Tui venerationem interiora Palatij, neque imputas copiam Tui: hæret lateri quiſquis acceſſit, finémque alloquiis pudor dumtaxat facit, & Tuæ reuerentia Serenitatis. Cuius virtuti ſummæ, Religioni maximæ PROTEVM hunc

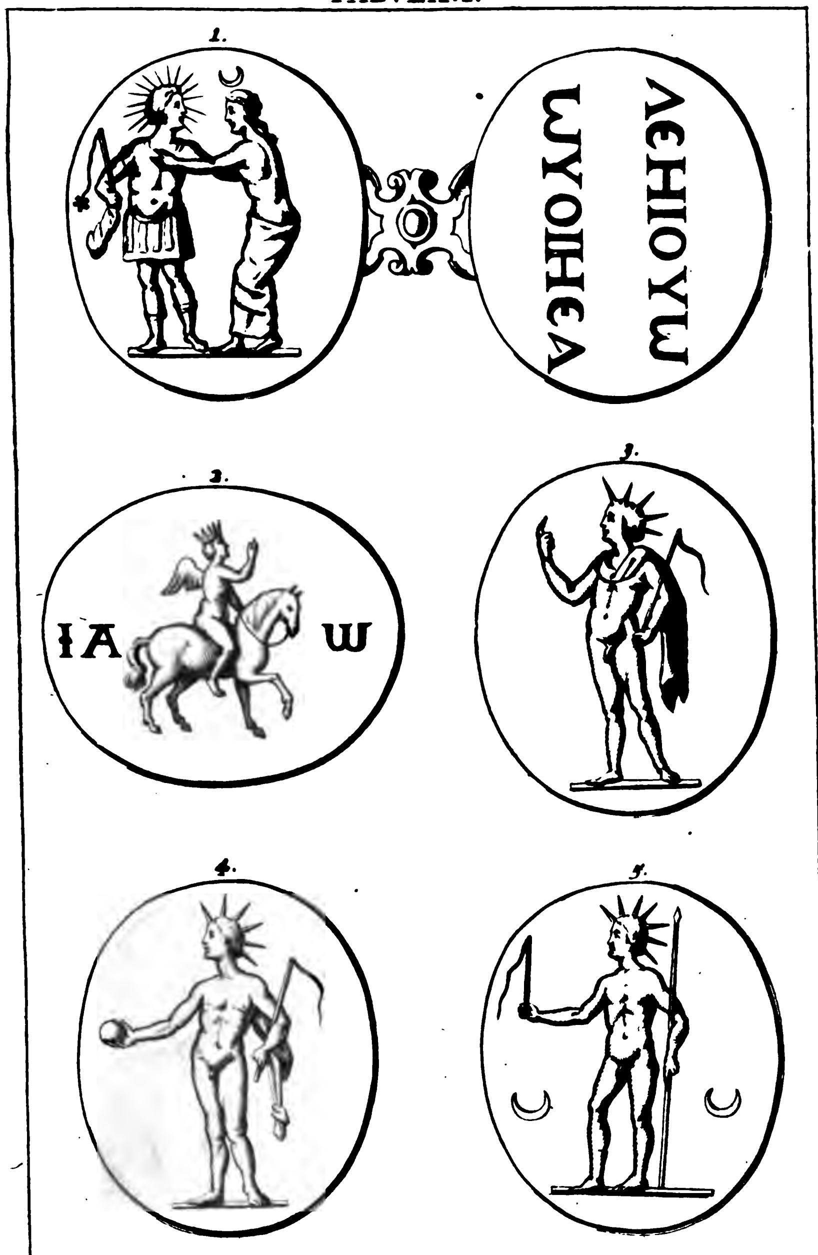
ABRAXAM appendo; GEMMAS haſce BASILIDIANAS, velut ex ære trophæa conſtituo, litteris ac monumentis ſanctorum Patrum in omnem conſequentis temporis memoriam, Eccleſiæ Catholicæ laudem, hæreſeos ignominiam, duratura.

SERENISSIMÆ CELSITVDINI TVÆ

Bruxellæ Kalendis April. ipſo die Chriſti reſurgentis, Anno M.DC.LVII.

Deuotiſſimus Capellanus
Ioannes Chifletius.

TABVLA.I.

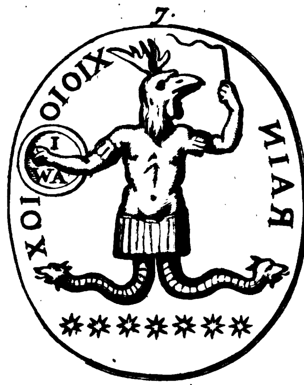

TABVLA.II.

6.

7.

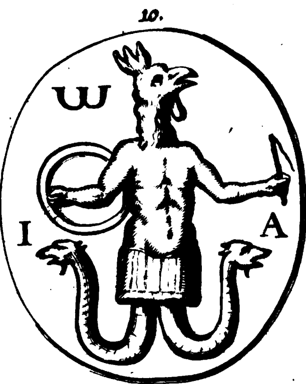
8.

9.

10.

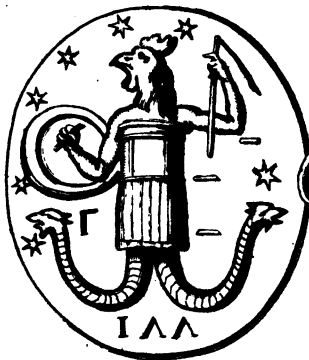

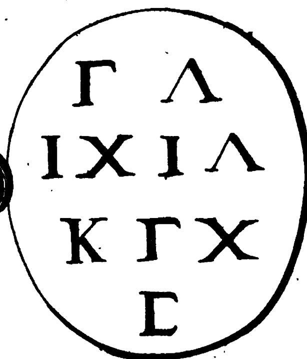
11.

TABVLA III.

12.

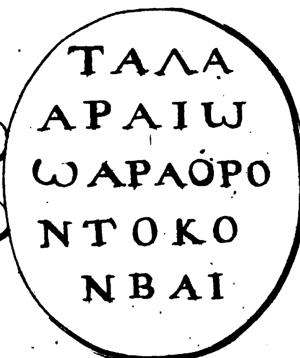
13.

14.

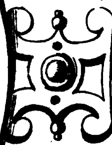

TABVLA IV.

15.

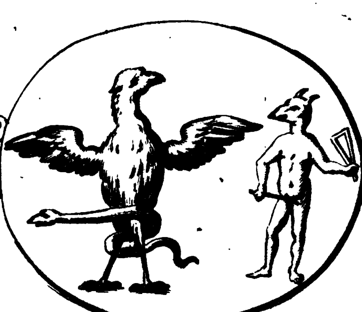

ΜΙΧΑΗΛ
ΓΑΒΡΙΗΛ
ΟΥΡΙΗΛ
ΡΑΦΑΗΛ
ΑΝΑΝΑΗΛ
ΠΡΟCΟΡΑΙΗΛ
ΥΑΒCΑΗ

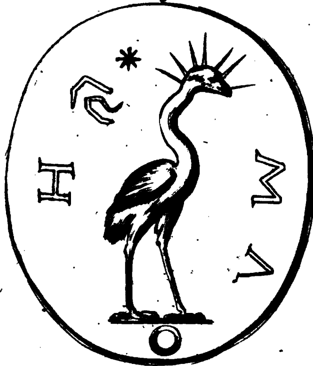
16.

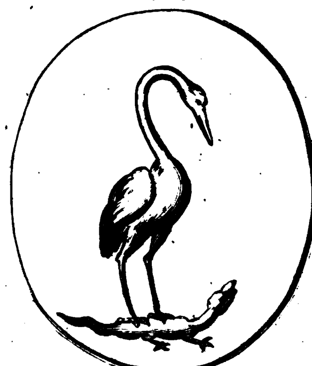

17.

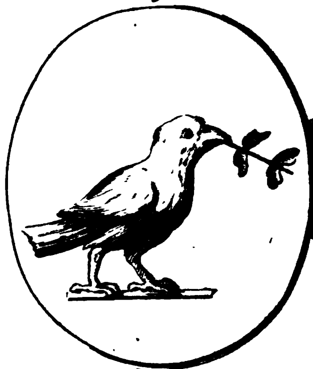

18.

TABVLA V.

19.

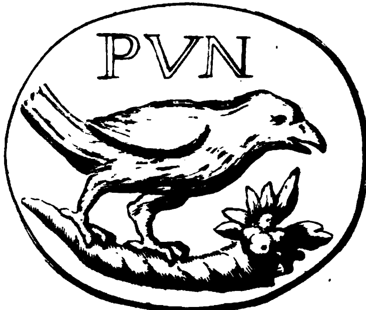

IAW
ABPACAZ
DOWNAI

20.

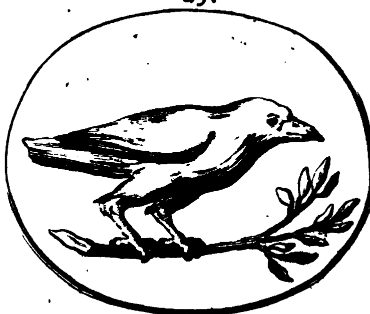
21.

22.

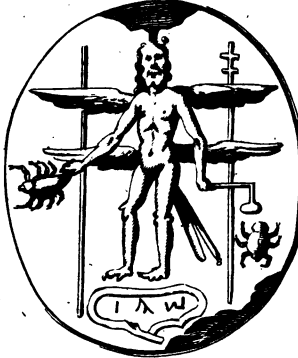

23.

TABVLA VI.

24.

25.

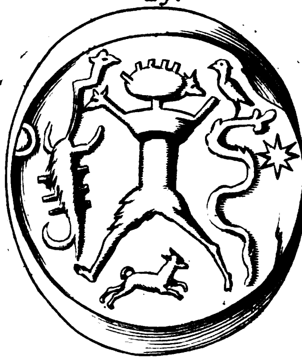

26.

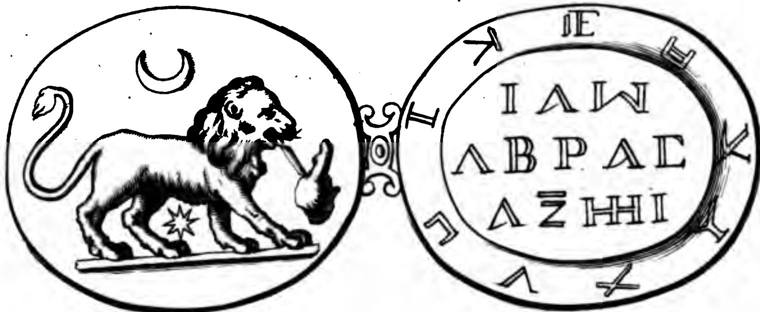

27.

TABVLA VII.

28.

29.

30.

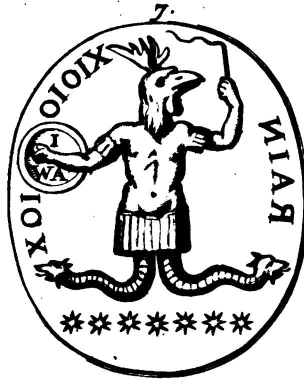

TABVLA.II.

6.

7.

8.

9.

10.

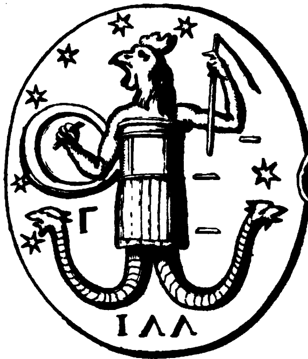

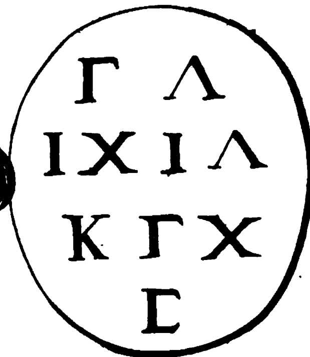
11.

TABVLA III.

12.

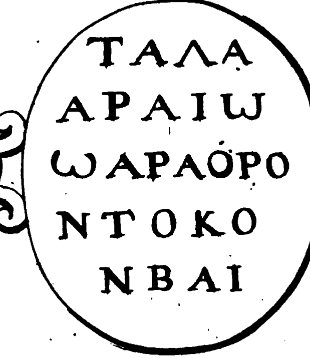
13.

14.

TABVLA IV.

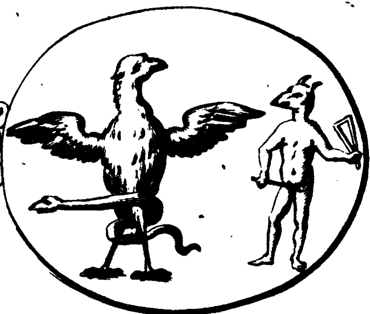
15.

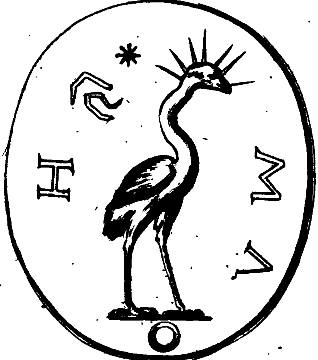
ΜΙΧΑΗΛ
ΓΑΒΡΙΗΛ
ΟΥΡΙΗΛ
ΡΑΦΑΗΛ
ΑΝΑΝΑΗΛ
ΠΡΟϹΟΡΑΙΗΛ
ΥΑΒϹΑΗ

16.

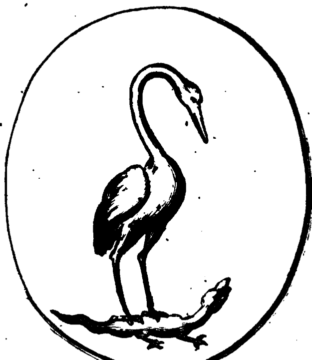

17.

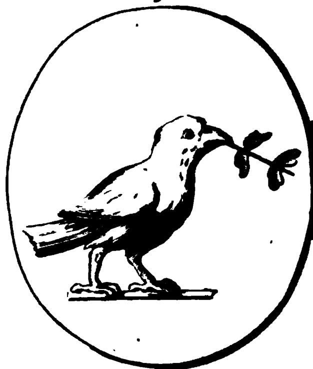

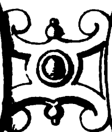
18.

TABVLA V.

19.

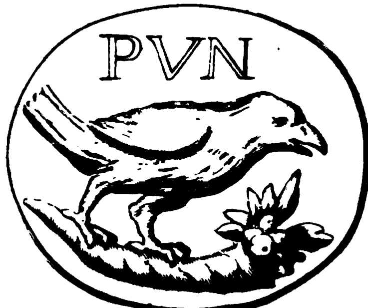

IAW
ABPACAZ
DOWNAI

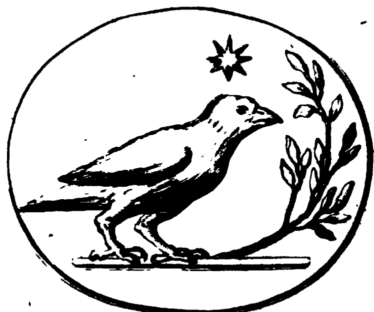
20.

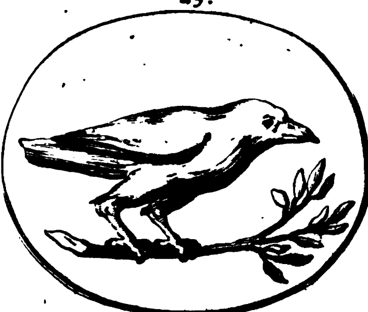
21.

22.

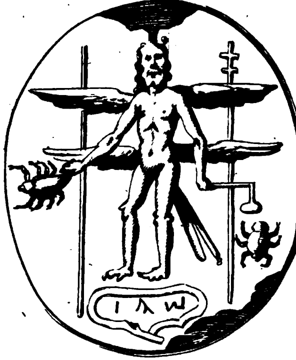

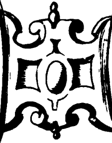
23.

TABVLA VI.

24.

25.

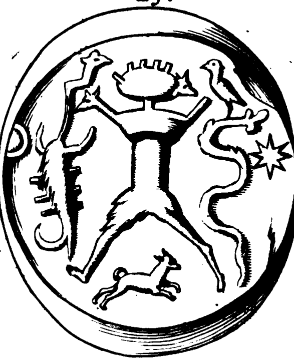

26.

27.

TABVLA VII.

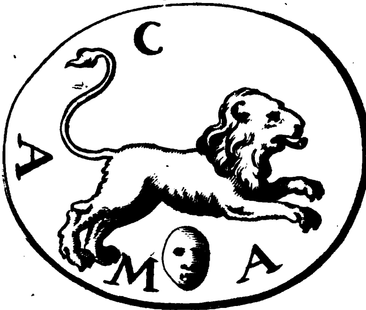

TABVLA VIII.

31.

32.

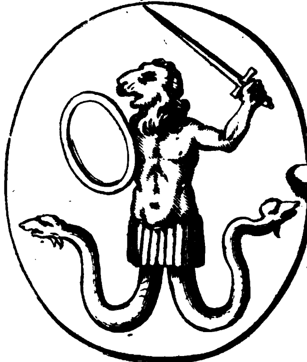
33.

34.

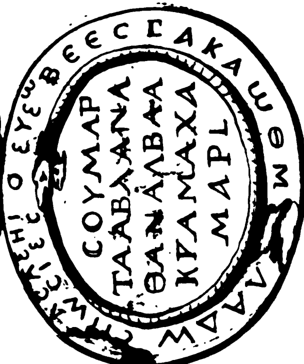

TABVLA IX.

35.

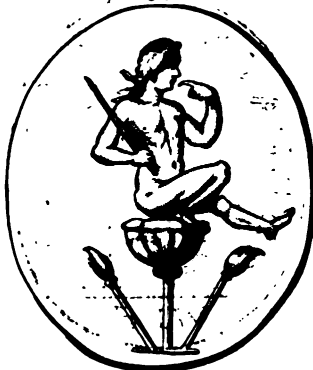

36.

37.

38.

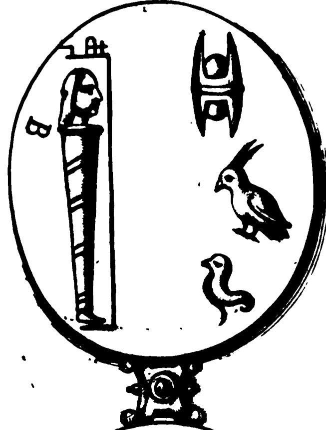
TABVLA X.

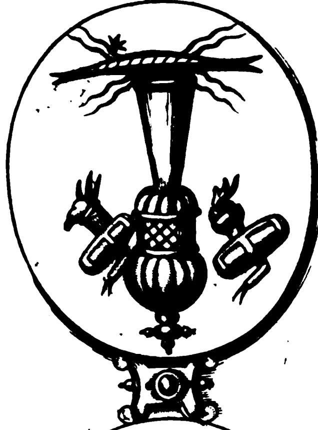
42.

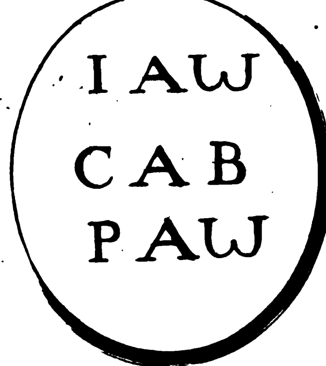

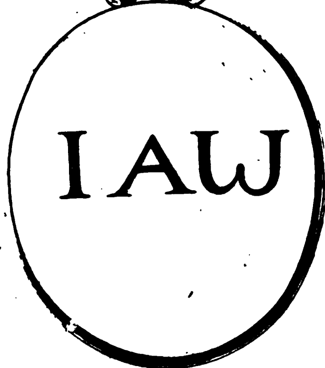
44.

43.

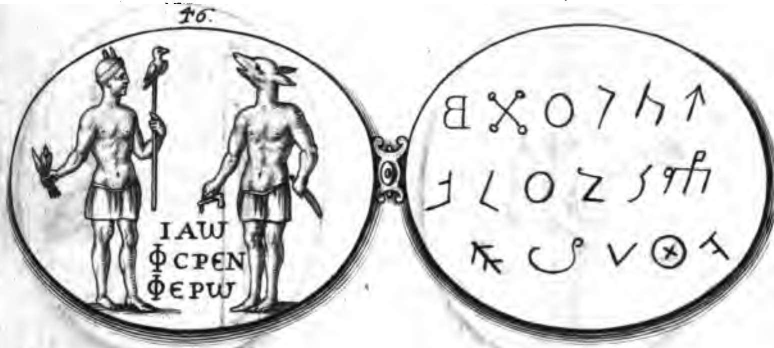

45.

TABVLA XII.

46.

47.

48. 49.

50.

51.

52.

53.

54.

55.

56.

58.

59.

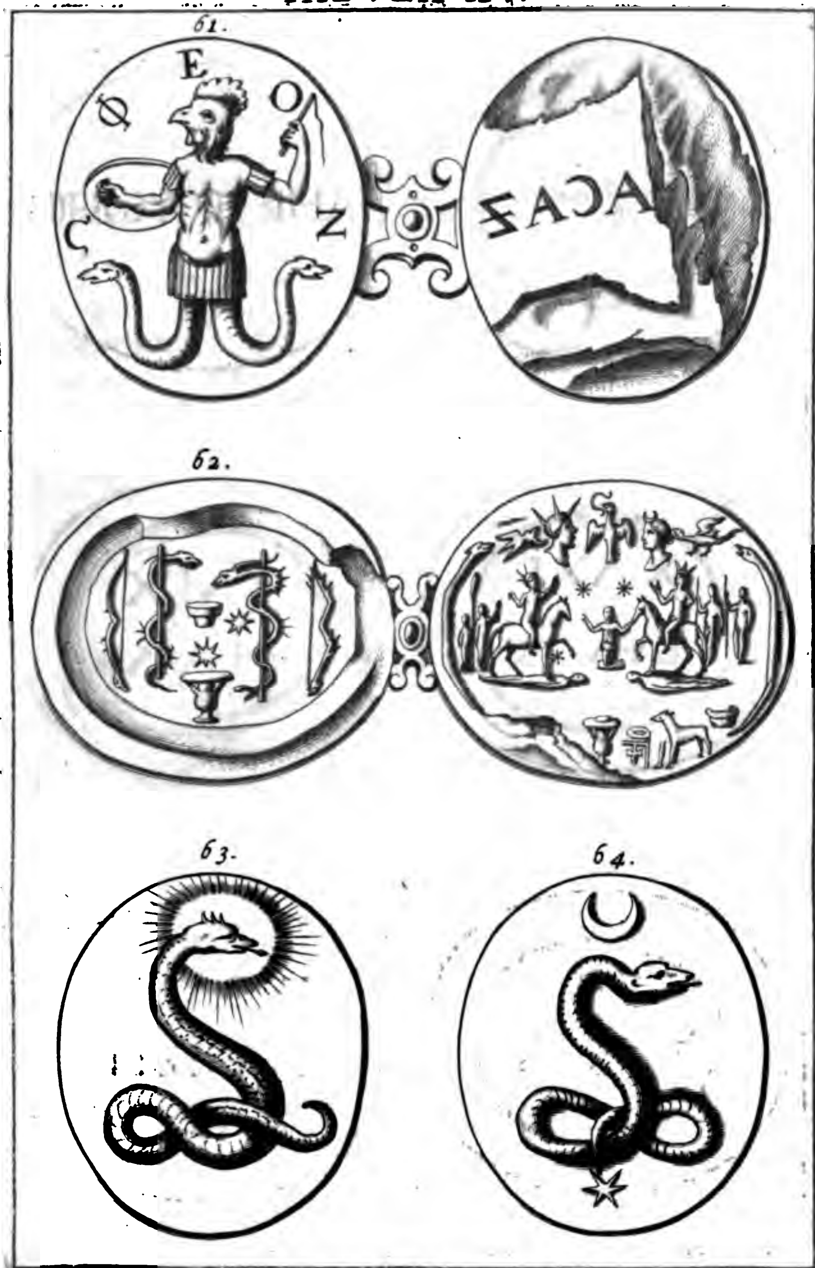
57.

60.

TABVLA XV.

46.

47.

48.

49.

TABVLA. XIII.

50.

51.

52.

53.

54.

55.

56.

58.

59.

57.

60.

61.

62.

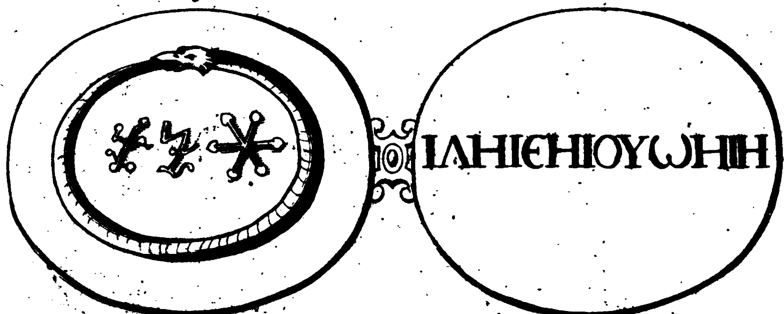
63.

64.

65.

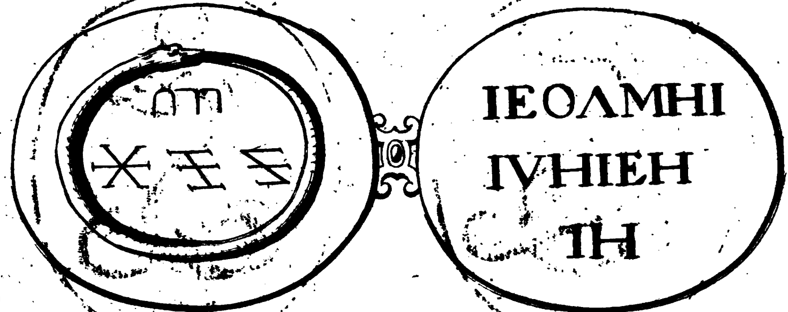
66.

67.

68.

TABVLA XVII.

69.

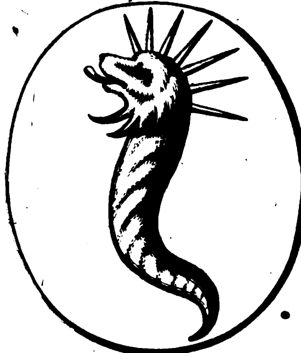
70.

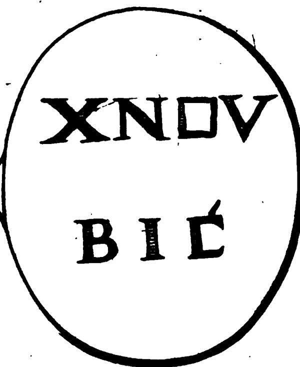

TABVLA XVIII.

71.

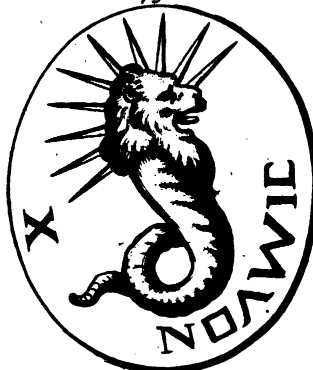

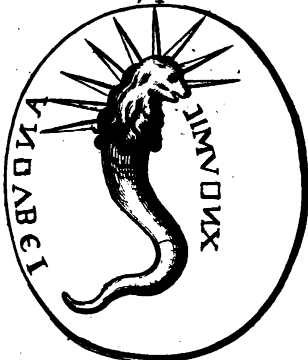
72.

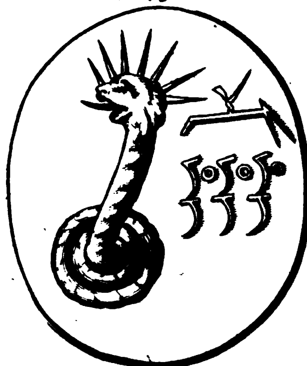
73.

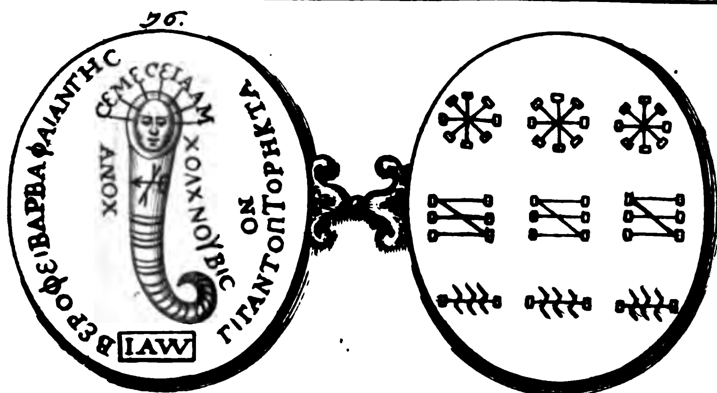

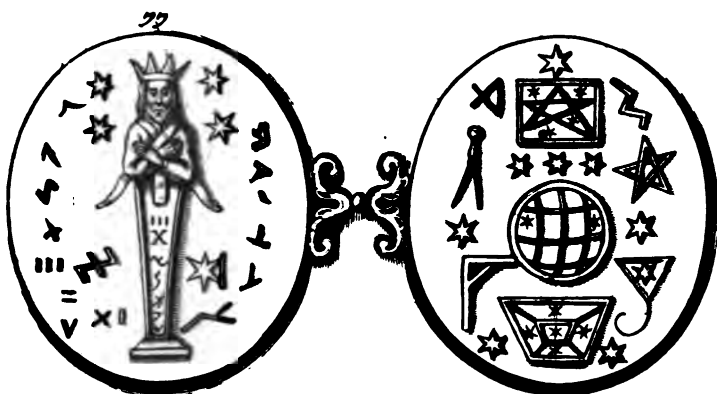
74.

75.

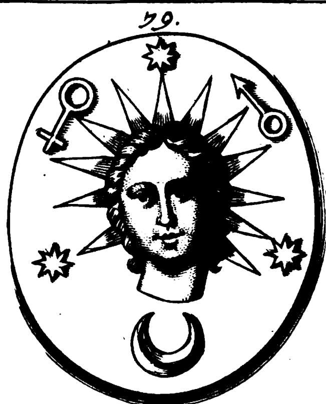

76.
IAW
ΙΑΩ

77.

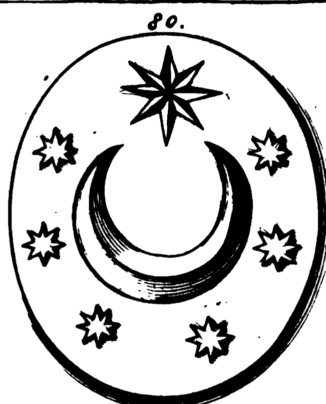

78.

TABVLA XX.

79.

80.

81.

82.

83.

TABVLA XXI.

84.

85.

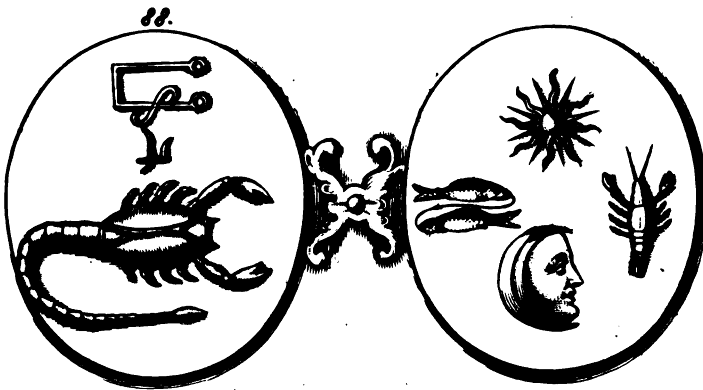
86.

87.

88.

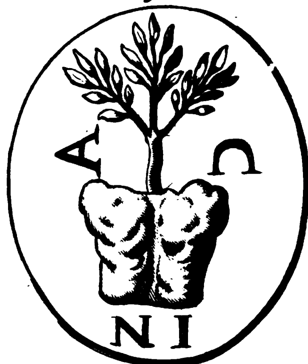
89.

91.

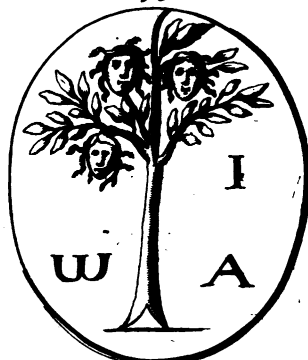
92.

90.

93.

TABVLA XXIII.

94.

95.

96.

97.

98.

99.

100.

101.

102.

TABVLA XXV.

103.

104.

105.

TABVLA XXVI.

106.

109.

107.

110.

108.

111.

TABVLA XXVII.

112.

115.

113.

116.

114.

117.

TABVLA XXVIII.

IOANNIS MACARII

CANONICI ARIENSIS

ABRAXAS

SEV

APISTOPISTVS;

QVÆ EST ANTIQVARIA

DE GEMMIS BASILIDIANIS

DISQVISITIO.

DE IOANNE MACARIO, ET EIVS SCRIPTIS.

Valerius Andreas Desselius, in Bibliothecâ Belgicâ.
Antonius Sanderus, Canonicus & Pœnitentiarius Iprensis, lib. II. de Scriptoribus Flandriæ.
Franciscus Swertius, in Athenis Belgicis.

IOANNES MACARIVS, *vulgò* L'HEVREVX, *Greneningamus, Flander, Aëriensis apud Artesios Canonicus, vir in linguarum Græca atque Latinæ cognitione eximius, quas puer Bergis S. VVinoci apud Flandros sub* PAVLO LEOPARDO *hauserat: annos ipsos viginti egit in Vrbe, orbis Dominâ, in scrutandis Veterum monumentis, excutiendisq́ Bibliothecis assiduus; multaq́ è mediâ Græciâ allata Latio donauit. Nihil tamen in lucem ac doctorum ora venire passus est, quâ erat modestiâ, bonis & doctis omnibus submolestâ. Scripta Schedasq́ suas moriens Bibliothecæ Collegij Trilinguis Buslidiani, apud Louanienses, legauit: è quibus luce & prælo digna sunt:*

DE Antiquâ scribendi Ratione.
De Naturâ verbi medij, *ac ferè* de totâ Naturâ verborum Græcorum: *ex rudiori maioris operis delineatione.*
Inscriptiones Græcæ, *Macario Interprete, cum Notis eiusdem.*
Emendatio Bibliorum Romana.
DISQVISITIO ANTIQVARIA DE GEMMIS BASILIDIANIS, *cui titulus* ABRAXAS, *seu* APISTOPISTVS.
Commentarius de Picturis, & Sculpturis sacris antiquioribus, præsertim quæ Romæ reperiuntur, *cui titulus* HAGIOGLYPTA.
Basilius, Seleuciæ Episcopus, de Vitâ S. Theclæ, Interprete Macario.

Eiusdem Homiliæ in Quatriduanum Lazarum: In Proditionem Iudæ, & mysticam Cœnam: in sanctum Pascha: in Abraham, & Isaac.

Eiusdem Epistola ad Optimum, de eo Scripturæ loco iuxta LXX. *Omnis qui occiderit, septies vindictam exsoluet.*

Cyrilli oratio in Transfigurationem; & altera de Deiparâ;

Item in Hypapantem, id est Purificationis diem.

Chrysostomi Homilia in Theophaniæ diem. *omnia Interprete Macario.*

Aubertus Miræus, Decanus Antuerpiensis, in Bibliothecâ Ecclesiasticâ, seu Scholijs ad librum D. Hieronymi de Scriptoribus Ecclesiasticis, cap. XXI.

IOANNES MACARIVS, *Ariensis in Artesiâ Canonicus, noster olim amicus, Græcè Latineq́ doctißimus, scripsit* DISQVISITIONEM ANTIQVARIAM DE GEMMIS BASILIDIANIS, *cui titulus* ABRAXAS, *seu* APISTOPISTVS. *Extat* MS. *Louanij in Trilingui Collegio, &* TORNACI *in Bibliothecâ* WINGHIANA, *quæ nunc est* BASILICÆ CATHEDRALIS.

Vitâ functus est Ariæ XI. Iunij M. DC. XIV. sepultus in Diui Petri, cum hoc Titulo, ac marmoris ornamento, quod spectatur in sacello diuæ Magdalenæ.

D. O. M.

D. O. M.

HONORATISSIMI ET LITTERATISSIMI VIRI
DOMINI AC MAGISTRI
IOANNIS MACARII,
ALIAS L'HEVREVX,
IN HAC ECCLESIA EX XIIII. CANONICI
MANIBVS SACRVM.

IANVS MACARIVS, Gallicè HEVREVX dixeris,
Beaurainide genitrice, patre cognomine,
Grauelingæ in oras sum editus luminis.
Puerum poliuit Berga, Leopardo auſpice,
Graiæ Latinæque artibus facundiæ;
Sophiæque ſcitis imbuit Louanium.
Annis Quirites, bis decem ampliùs, meâ
Induſtriâ docentis vſi, hanc gratiam
Habuere, vt precibus virorum Principum,
Quibus placueram, & ſcripta placuerant mea,
Detulerit vltrò Penſionem Pontifex
Iſthac in Æde, quem Canonicatum vocant.
Bis ſena vixi luſtra plus trieride;
Vndecima vitam Iunij lux abſtulit
M. DC. XIIII.

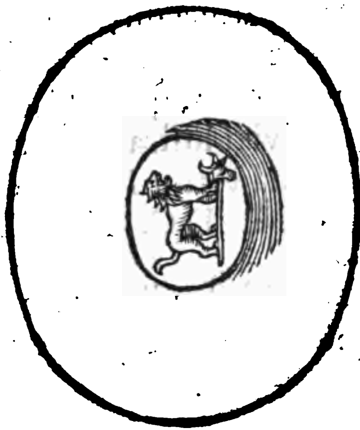
Tibi Chriſte laudi vertat omne quod ſumus,
Quod fuimus, & quod erimus æuo in altero.

RECENTIORVM SCRIPTORVM DE GEMMIS BASILIDIANIS ALIQVOT TESTIMONIA.

Cæsar Baronius S.R.E. Cardinalis Tomo 2. Annalium Ecclesiasticorum, anno Christi 120. num. 10.

AD hac certiùs comprobanda atque firmanda, dignum quidem fideq; exploratum Antiquitatis monumentum accedit, quo satis perspicuè declaratur, quales esse solerent imagines, quibus ait S. Irenaus uti consueuisse Basilidis sectatores. Siquidem haud pridem, nempe post primam editionem Tomi huius Roma factam, è ruderibus, vt accidit, emersit in lucem Gemma ex amethysto, hisce imaginibus & notis incisa, cuius exemplum hîc (vt vides) repræsentandum curauimus. Extat ipsa apud virum insignem, sincerâ fide, & egregiâ eruditione spectatum, Fuluium Vrsinum; cuius in rebus antiquioribus explorandis ac dignoscendis solertia incomparabilis de Gemmâ elucidauit, qua cæteris rerum Antiquarum studiosis penitus videbantur obscura; nimirum hanc vnam ex illis imaginibus esse, quibus vti solerent Basilidiani haretici, quas loco Bulla, vel Amuleti, aut aliâ causâ superstitiosè gestarent.

Lau-

Laurentius Pignorius I. Symbolarum Epistolicarum.

MEas arculas insigniora calamina sunt quæ ornent: Serapis, Nemesis, Cupido, Venus, Mercurius, Fortuna, & Roma schemate militari. Cythara item Eunomi Locrensis, Flos cui insidet papilio, Musca, Lupa Gemellorum altrix: Ægyptiorum deliria, & Basilidianorum aliquot portenta.

Idem in Auctario ad Characteres Ægyptios.

SEctariorum veterum Hieroglyphica, nugas veriùs, adiunxi permotus doctorum virorum adhortatione, & impulsus exemplo Illustrissimi viri Cæsaris Baronij Cardinalis, qui historiam anni C.XX. *sculptâ huius generis Amethysto, exornatam voluit.*

Claudius Salmasius lib. de Annis Climactericis, vbi de Deo Abraxa capite Galli gallinacei.

PLurimæ Gemmæ seruantur in loculis curiosorum, qui eam faciem exhibent. Visitur & in Dactyliothecâ Gorlæi absque inscriptione, & pro flagello in manu dextrâ corollam habet quasi spineam, in sinistrâ cassidem. Sex tales edendas curauit Pignorius in Tabulæ Isiacæ Commentario, quarum tres expressum nomen ΑΒΡΑCΑΞ *præferunt. Tres aut quatuor similiter in Dactyliothecâ Gorlæi visuntur. Plures alias ipse vidi, eâdem aut minimùm dispari formâ in* ταμιείοις *Antiquariorum.*

Iosephus Scaliger lib. 2. Epist. 119. ad Casaubonum.

NIhil tam frequens est, quàm hæc ἔκτυπα *in Gemmis inclusa videre, etiam vetustissima. Ea nemo intelligit, nisi qui facienda curauit, & frustrà illis interpretandis opera datur. Quot enim verisimilia dici possunt, quorum nullum mentem eorum aperuerit? Veteres Hæretici, præsertim Valentiniani, & Marcosiani, multa eiusmodi reliquerunt, quæ hodieq́ in Antiquariorum loculis asseruantur cum eorum deo* ΑΒΡΑΞΑΣ.

Idem lib. 3. Epist. 226. ad Marquardum Freherum.

OMissi de Figuris illis, quæ στοιχεῖα *à veteribus vocari dixi, infinitas hodie extare vetustissimas, Gemmis insculptas, cum stellis, quibus horoscopantibus incisæ fuerunt; argumentis, propter pro-*

prodigiosum multis ex rebus atque animalibus confusum corporis habitum, obscurißimis. In illis enim quædam loricata sunt, ceruice humanâ, capite Aquilino, aut Galli gallinacei; alterâ manu scutum, alterâ scuticam tenentes vel flagellum: serpentibus pro cruribus insistentes. Multas eiusmodi cum litteris ΑΒΡΑΞΑΣ *vidimus. Quæ veterum Valentinianorum, & aliorum Hæreticorum figmenta sunt.*

Ioannes Seldenus Syntagmate 1. de Diis Syris cap. 2.

V*Ix dubito quin Amuletum illud ad Hemitritæum sanandum, in quo conscribi debet, ad Magorum præcepta* ABRACADABRA *ab* ABRAXA *primùm fluxerit. Nominis enim vestigia in portento illo vocabulorum satis parent. Et hæc me plusquam suadent tot* πειλάμματα, *& Gemmæ elementis eiusdem inscripta nonnumquam repetitis, quorum copiam habes in Gallicis Scaligeri epistolis ad Vazetum.*

Petrus Gassendus de Nicolao Fabricio Peireskio, in eius Vitâ.

C*Ollegerat complura ad illustrandum, quòd ille* [Annalium Scriptor Baronius] *in secundum Tomum coniecißet, ex Amethysto Fuluij Vrsini circa vocem* ΑΒΡΑΞΑC, *quâ Basilidiani intellexere summum Deum, continentem Angelos septem, cælorum septem præsides; ac prætereà eorum trecentas sexaginta quinque virtutes, iuxta anni dies; idq́ue ob septem litteras, numeralemq́ue earum valorem (iunctis scilicet numeris pro ordine vniuscuiusque in Alphabeto litteræ) & id genus similia, quæ deinceps quoque ad Natalium Benedictum litteris exposuit.*

Athanasius Kircherus de Gnosticis, & eorum Magiâ Amuletariâ, Parte alterâ Tom. 2. Oedipi Ægyptiaci, Classe 11. cap. 6.

Æ*Gyptiacas superstitiones, quarum se heredes iactabant, ab inferis suscitantes, totum ijs Orientem infecerunt. Erroneis enim eorum dogmatis insistentes, nouam characteristicam Artem condiderunt, quâ varia confecerunt Amuleta, quæ in varijs lapidibus, pro ratione & proprietate Numinis, quod per ea inuocabant, exsculpta, characteribus antiquis Ægyptiacis circumscripta, & Nominibus potentium Angelorum insignita, iuxta Legum Hieroglyphicarum præcepta, ponebant; quibus mira se præstare poße gloriabantur.*

IOAN-

IOANNIS MACARII
CANONICI ARIENSIS
ABRAXAS
SEV
APISTOPISTVS;
QVÆ EST ANTIQVARIA DE GEMMIS BASILIDIANIS DISQVISITIO.

N antiquis Gemmis Monſtrum quoddam cælatum capite galli, trunco corporis humano, pedibus in ſerpentes duos deſinentibus, qui ſe reflectunt, ſcutum habens vnâ manu, alterâ flagellum, certis indiciis ductus iudicaui eſſe commentitium Baſilidis impij hæretici deum, cui nomen ABRAXAS. Cuius meæ ſententiæ teſtis eſſe poteſt, qui tum inter Auditores Rotæ Primarius & Decanus, nunc inter Cardinales eſt, Illuſtriſſimus Seraphinus Oliuarius: petiit enim à me aliquando, quid de eâ formâ Monſtri ſentirem. Cui cùm dixiſſem me opinari eſſe ABRAXAM, ſtatim reperta Gemma, quæ vnâ parte Monſtrum illud haberet, alterâ nomen ABRAXAS, omnem dubitandi anſam præripuit. I.

De Abraxa autem Tertullianus libro de Præſcriptionibus aduerſus Hæreticos ſic ait: *Poſteà* BASILIDES *hæreticus* II.

reticus erupit: hic eße dicit Summum Deum nomine ABRAXAM, *à quo Mentem creatam, quam Græcè* νοῦν *appellat. Inde Verbum, ex illo Prouidentia, ex Prouidentiâ Virtutem & Sapientiam; ex ipsis deinde Principatus, & Potestates, & Angelos factos: deinde infinitas Angelorum editiones, & probolas: ab istis Angelis trecentos sexaginta quinque cælos institutos. In vltimis quidem Angelis, & qui hunc fecerunt mundum, nouissimum ponit Iudæorum Deum, id est Deum Legis & Prophetarum; quem Deum negat, sed Angelum dicit.* Non immeritò portentosum vocat Abraxam B. Hieronymus ad ea verba capitis Abdiæ primi: *Quomodo perscrutatus est Esau, deprehensa sunt occulta eius? Vide Marcionem,* inquit, *& Valentinum, & omnes hæreticos, qui modò in doctrinis dæmoniorum cauteriatam habentes conscientiam, applaudunt sibi, & simplices animas, quasi quibusdam diuinis mysteriis initiantes, composito sermone decipiunt. Sed cùm triginta Æonas, & Quadradas, & Octoadas, & Duodecadas, & duplicem Deum, &* PORTENTOSVM ABRAXAM *in medium sermo protulerit, tunc prudentia Esau stultitia demonstrabitur, & inuestigabuntur secreta eius.* Item in Naum caput primum, ad illud: *Ex te exibit cogitans contra Dominum,* ait, *inimica cogitatio: An non videtur aduersus Deum malitia & præuaricatio dicere, quod Valentinus, quasi abortiuum errantis sapientiæ extremum editum creatorem? Nonne contra Deum cogitatio est* BASILIDIS *impudica, &* PORTENTOSVM ABRAXAS NOMEN, *quod præfertur Domino conditori?* Rursum in Amos caput tertium, ad ea verba: *Congregamini super montes Samariæ, & videte insanias multas in medio eius. Et quia semel,* inquit, *iuxta leges Tropologiæ, Samaria refertur ad hæreticos, qui custodes mandatorum Dei esse se mentiuntur, præcipit sermo Diuinus, vt*

in

in Gentibus prædicent, quæ non habent notitiam Dei; in quarum doctrina ignis exurens est, & tribulatio, & angustia, ut considerent falsam Samariam, & ascendant ad montes superbiæ eius, & videant multas insanias in medio ciuitatis, dum vnusquisque fingit quod voluerit, & adorat figmentum suum: vt Marcion bonum Deum & otiosum: vt Valentinus αἰῶνας *triginta, & extremum Christum, quem appellat* ἔκτρωμα, *id est abortiuum: vt* BASILIDES, *qui omnipotentem Deum* PORTENTOSO NOMINE *appellat* ABRAXAS, *& eumdem secundùm Græcas litteras, & annui cursus numerum, dicit in* SOLIS *circulo contineri, quem Ethnici sub eodem numero aliarum litterarum vocant* MITHRAM, *& Iberæ ineptiæ in Balsamo Barbeloque mirantur. Nónne hæc insania sunt, & multæ insaniæ, vnoquoque fingente quod in animum eius inciderit?* Declarabo Hieronymum ex Augustino: BASILIDES, inquit, *trecentos sexaginta quinque cælos esse dicebat, quo numero dierum annus includitur. Vnde etiam quasi* SANCTVM NOMEN *commendabat, quod est* Ἀβράξας: *cuius nominis litteræ secundùm Græcam supputationem, eumdem numerum complent. Sunt enim septem:* α, *&* β, *&* ρ, *&* α, *&* ξ, *&* α, *&* σ: *id est vnum, & duo, & centum, & vnum, & sexaginta, & vnum, & ducenta, quæ fiunt in summâ, trecenta sexaginta quinque.*

Atque hunc numerum contineri nomine Abraxas, multi alij tradiderunt. Verùm nomine Mithræ supputationem eamdem includi, neminem vidi qui declarauerit. Quod tamen ita esse reperio, si Græcè proferatur ΜΙΘΡΗΣ, qui & ΜΙΘΡΑΣ dicitur. Sunt enim sex litteræ Græcæ: Μ, & Ι, & Θ, & Ρ, & Η, & Σ. Et μ, 40. nota ι, 10. θ, 8. ρ, 100. η, 7. σ, 200. quorum summa eadem, quæ in Abraxas 365. Ne mireris autem me θ dicere 8. & η 7. cùm III.

aliter sit vsus. Videntur enim, qui hunc numerum collegerunt, in eo nomine ΜΙΘΡΗΣ perrexisse recto ordine, numerando Alphabeti litteras vsque ad Θ, quæ est octaua littera, & nonam fortassis eam fecisse, quæ sexto loco solet inseri, notam; nec potest hic numerus in nomine MITHRÆ reperiri aliter. Colebant ergo Basilidiani sub alio nomine Deum Gentilium Mithram, qui Persis familiaris, irrepsit etiam in Romanum orbem; eiusque Sacra Christianis Sacris valdè affinia fuisse notarunt Veteres. Nam & lauacro tingebant, & signabant in fronte suos, & speciem Eucharistiæ habebant, martyrij etiam initiationem, & resurrectionis opinionem. Et quidem de Eucharistiæ specie Iustinus Martyr Apologiâ II. pro Christianis: *Apostoli*, inquit, *in Commentarijs à se scriptis, quæ Euangelia vocantur, ita tradiderunt præcepisse sibi* IESVM. *Eum enim pane accepto, cùm gratias egisset, dixisse: Hoc facite in meam commemorationem. Hoc est Corpus meum. Et poculo similiter accepto, & gratiis actis, dixisse: Hic est Sanguis meus; & solis eis tradidisse. Quod quidem in mysteriis atque initiis* MITHRÆ *fieri docuerunt per imitationem praui dæmones. Quòd namque panis, & poculum aquæ in sacrificiis, siue Rediuinâ eius qui initiatur, ponatur verbis quibusdam additis, aut certè scitis, aut cognoscere potestis.* De eâdem specie Eucharistiæ & ceteris, etiam Tertullianus libro de Præscriptionibus Hæreticorum: *Sed quæritur*, inquit, *à quo intellectus Interpretum eorum, quæ ad Hæreses faciant? à diabolo scilicet, cuius sunt partes interuertendi veritatem, qui ipsas quoque res Sacramentorum Diuinorum, in Idolorum mysteriis æmulatur. Tingit & ipse quosdam, vtique credentes & fideles suos; expiationes delictorum de lauacro repromittit, & sic initiat* MITHRÆ; *signat illic in frontibus milites suos,*
cele-

celebrat & panis oblationem, & imaginem resurrectionis inducit, & sub gladio redimit coronam. Quid sit autem *sub gladio redimere coronam*, declarat libro de Coronâ Militis: *Erubescite Romani commilitones, iam non ab ipso* [Christo] *iudicandi, sed ab aliquo* MITHRÆ *Milite, qui cùm initiatur in spelæo, in castris nempe tenebrarum, coronam interposito gladio sibi oblatam quasi mimum martyrij, dehinc capiti suo accommodatam, monetur obuiâ manu capite depellere, & in humerum, si fortè, transferre, dicens:* MITHRAM *esse coronam suam. Atque exinde numquam coronatur; id quod in signum habét ad probationem sui, sicubi tentatus fuerit de sacramento: statimque creditur* MITHRÆ *Miles, si deiecerit coronam, si eam in Deo suo esse dixerit. Agnoscamus ingenia diaboli, idcircò quædam de diuinis affectantis, vt nos de suorum fide confundat, & iudicet.*

Refero ad id genus ficti martyrij Lampridij locum de Commodo: SACRA MITHRIACA *homicidio vero polluit, cùm illic aliquid ad speciem timoris dici vel fingi soleat.* Fingi, inquit: nam homicidium seu martyrium, gladio interposito, simulabatur: Commodus verò, quâ erat petulantiâ, gladium adigebat, vt puto, ad necem vsque. Similes eius proteruiæ, dum Bellonæ seruientes verè exsectare brachium præcepit, & Isiacos pineis ad perniciem vsque se tundere coëgit; & cùm Anubim ipse portaret, capita Isiacorum grauiter obtundebat ore simulacri. De eodem simulato martyrio intelligo Suidam in voce ΜΙΘΡΟΥ. Μίθραν νομίζουσιν οἱ Πέρσαι εἶναι τὸν Ἥλιον, καὶ τούτῳ θύουσι πολλὰς θυσίας. οὐκ ἂν οὖν εἰς αὐτὸν δύναιτό τις τελεσθῆναι, εἰ μὴ διά τινων βαθμῶν παρελθὼν τῶν κολάσεων δείξειεν αὐτὸν ὅσιον καὶ ἀπαθῆ. MITHRAM *existimant Persæ esse* SOLEM, *& huic mactant multas victimas, ne quis possit ipsi initiari, nisi per multos gradus cruciatuum* IV.

seipsum ostenderit sanctum, & indolentiâ præditum. Duodecim verò gradus horum cruciatuum fuisse docet interpres Gregorij Nazianzeni, super inuectiuâ in Iulianum priore.

V. Mithram autem & Titanem eumdem esse, & Apollinem & Osirim, habes Thebaidis libri primi fine:

PHOEBE *parens.* post quædam interiecta:

Adsis ô memor hospitij, Iunoniaque arua
Dexter ames, seu te roseum TITANA *vocari*
Gentis Achemeniæ ritu, seu præstat OSIRIM
Frugiferum, seu PERSEI *sub rupibus* ANTRI
Indignata sequi torquentem cornua MITHRAM.

Mithræ simulacrum (inquit Lutatius interpres Statij) *fingebatur reluctantis Tauri cornua retentare, quo significabatur Lunam ab eo lumen accipere, cùm cœperit ab eius radiis segregari. Erat autem ipse* SOL *leonis vultu, cum tiarâ, prisco habitu; vtrisque manibus, seu diximus, bouis cornua comprimens. Siquidem* SOL *principale signum inculcat, & frænat leonem scilicet, ideò quòd hic deus ceteros sui nominis & potentiæ impetu excellat, vt inter reliquas feras leo, vel quòd sit rapidum animal.* Conspectus à me Romæ multis locis Mithres, formâ penè consimili. Penè inquam; nam caput non est leonis, sed humanum, cum pileolo Parthico seu tiarâ. vnâ tantùm manu tauri cornua prehendit, alterâ genu in taurum nixus cultrum tergo infigit. Multa circa eum apposita sunt, præsertim in eâ imagine Mithræ, quæ conspicitur in tabellâ fictili, muro insertâ, in ædibus, quæ olim dicebantur Octauij Zeni; vbi & maiores Mithræ è marmore. Edita est tabella illa, & nomen illi indiderunt, *Typum Agriculturæ*; sed non benè, nam typus Mithræ est. Leones porrò sacramenta fuisse Mithræ docet Tertullianus aduersus Marcionem: *Sicut*

aridæ

arida & ardentis, inquit, *naturæ sacramenta* LEONES MITHRÆ *philosophantur*. Hinc discimus, cur in eâ figurâ Abraxæ, quam edidit Baronius, humanâ nempe formâ (nec enim vna eademque semper cernitur) appositus sit leo ab alterâ parte.

Mithræ autem cultus diu mansit etiam sub Principibus Christianis, quæ abolita Romæ suo tempore narrat Hieronymus, Epistolâ ad Lætam de Institutione filiæ: *Ante paucos annos propinquus vester Gracchus, nobilitatem Patriciam sonans nomine, cùm præfecturam gereret vrbanam, nónne specum* MITHRÆ, *& omnia* PORTENTOSA SIMVLACRA, *quibus Corax, Niphus, Miles, Leo, Perses, Helios, Bromius Pater initiantur, subuertit, fregit, exussit?* Quod facit ad Prudentij lucem, libro primo aduersus Symmachum: VI.

Iam quid poplicolas percurram carmine Gracchos
Iure potestatis fultos, & in arce Senatus
Præcipuos, simulacra deûm iussiße reuelli,
Cumque suis pariter lictoribus, omnipotenti
Suppliciter Christo se consecraße regendos.

Sed illustremus paululùm ea verba, *Portentosa simulacra, quibus Corax, Niphus, Miles, &c. initiantur.* Ego sic existimo, Mithram non vnâ specie, vt dixi, effictum, sed & Leonis, & Militis, & Helij, id est Solis, & Bromij Patris, id est Bacchi; & aliarum, etiam deorum & rerum, Ita vt multi dij, & res variæ fuerint veluti initiatæ ipsi Mithræ, & transierint ad eius Sacra. Quod sic colligo. Cùm in Abraxa lateat Mithres, viderimque Abraxas diuersis efformatos modis, etiam sub deorum effigie, verisimile videtur, vt idem contigerit & Mithræ. Vidi enim præter eam formam, quæ in Baronio est, formâ nudi VII.

hominis

hominis; capite radiato, dextrâ tangebat scutum, quod ad pedes erat, sinistrâ flagello armabatur: nomen à tergo appositum sic:

Vidi & formâ Isidis apposito nomine ΑΒΡΑCΑΞ. Et cùm ad monstrum illud capite galli, quod in principio descripsi, sæpissimè in scuto, vel infrà ad oram apponatur vox ΙΑΩ, & à tergo variæ interdum litteræ, quæ inter se connexionem non patiuntur ad syllabam conficiendam; quoties absque nomine Abraxæ, illa vox ΙΑΩ, & illæ, quæ illam comitantur sæpè, vt ΣΑΒΑΩ, & similes, & litteræ illæ inconnexi soni apponentur, cogitandum erit esse quoddam genus Abraxæ, aut ad eum pertinere. Et, cùm leo à tergo positus sit Abraxæ, quem Baronius edidit, quoties monstra, vel homines capite leonino videbuntur, etiam eòdem spectabunt.

VIII. Incidi in Gemmam, in quâ homo, capite leonino, gestans situlam, dextrâ tenens serpentem, radiato capite, quod ad Abraxam Isiacum referetur meo iudicio, in cuius sacris situla gestabatur. Vidi & hominem, more militis accinctum gladio, sed caput erat leonis, dextrâ tenebat caput Medusæ, quem vocauero Abraxam Militem, seu Mithram Militem, nec enim hîc verus aliquis Miles Mithræ studiosus intelligitur, vt video aliquos sensisse, cùm hic Miles numeretur inter simulacra portentosa. Visa est à me Gemma, cui ab vnâ parte erat auicula, gestans ramum fortè lauri, ab alterâ positum nomen ΑΒΡΑCΑΞ,

qui

qui fuerit Abraxas, vel Mithres Corax, id est coruus. Sic fuerit & Mithres vel Abraxas Bromius Pater sub specie Bacchi, quem non vidi, sed arbitror reperiri posse; vt existimo sub Neptuni formâ latere Abraxam, cui nomen erat appositum ΟΔΑΡΓΑΖΑΣ. Et cùm viderim monstrum illud capite galli, præter solita, habere appositas septem circum se stellas, quas posteà in Ioue sedente cum aquilâ vidi appositis nominibus quibusdam incognitis, ΚΟΝΓΕΥ ΚΑΝΤΕΥ ΑΙΓΥΝΖ, existimo & eódem pertinere. Nam & visum à me illud capite galli monstrum, cui à tergo apponebatur ΓΙΓΑΝΤΟΛΕΤΟΡ, quod ad Iouem pertinet. Harpocratem vidi cum iis, quæ solent comitari Abraxam, & Cynocephalum, & alios Ægyptios deos.

Et quia paulò antè dixi, quoties ΙΑΩ additur, venire nos in coniecturam alicuius noui Abraxæ, hinc est vt existimem, ad Abraxam pertinere monstrum quoddam mirificum, quod humanâ specie nudum habet alas quaternas, gestans cancrum dextrâ; caput humanum quidem, sed horrificum: sub pedibus est vox ΙΑΩ. Quare & eódem pertinebit simile monstrum binis tantùm alis, pudendâ parte affictâ, cuius sub pedibus finguntur, sub spatio quodam breui, animalcula varia: cui monstro nomen libens dedero Phaëthontis seu Protogeni, eius præsertim, in quem Orpheus Hymnum conscripsit. Alæ fortè referendæ ad anni tempora, quæ præteruolant, & primariâ diuisione duo sunt, Æstas & Hiems; secundariâ quatuor, Ver, Æstas, Autumnus, Hiems. Pudendum appositum ad notandam generationem: nam *Deus & Sol*, teste Philosopho, *omnia generant*. Et animalcula illa sunt apposita ad res à Sole productas indicandum. Vnde & vlteriùs licet colligere, quoties in Gemmis reperiuntur IX.

animalia in pedes erecta, vt canes affectis pudendis, & circum appositis vocibus, & litteris inconnexi soni, eódem referenda. Quòd autem monstrum illud nudum alatum pertineat ad Abraxas, vel inde quis iudicet, quòd monstrum primum nostrum capite galli, aliquando à me cum similibus alis visum, & totidem. Nam ille Abraxas capite auis non vno eodemque modo figuratum cernitur. Caput non eiusdem semper auis, galli sæpiùs, aliquando quasi accipitris, aut alterius auis rapacis, dicas aliquando corui. Et Antonius le Pois Antiquarius libro Gallico de Cœlaturis, ponit vnam figuram, quam ignorauit, est tamen Abraxæ, cui caput aquilinum, additis cornibus ceruinis. Imò & leonis, inquit Camillus Leonardus in Speculo Lapidum; & ipse habeo Ectypum eiusmodi Abraxæ. Pedes in duos sæpiùs desinunt serpentes, aliquando & in vnum, sæpiùs sine alis, ad humeros & pectus aliquando alatum.

X. Licet & pergere eò, quòd cùm videamus Phaëthontem illum, superiùs à me nominatum, apprehendere, seu gestare cancrum, quoties in Gemmis cancrum solum videbimus cum litteris & vocibus, erit symbolum Abraxæ, imò cum lacertis, & cum scarabæis, quæ omnia animalia Solaria, aut saltem Mithræ & Abraxæ videntur dicata. Et cancer quidem etiam reperitur comes veri Mithræ in tabellâ fictili à me dictâ. Vidi Gemmam, in quâ ab vnâ parte velut insectum quoddam, fortè scarabæus, & circa eum per orbem serpens, capite caudam apprehendens, quo annum significari existimo: ab aliâ parte erat ΙΑΩ ϹΑΒΑΩ ΑΔΩΝΕΙ. Et nihil frequentius solido corpore è Gemmâ effictis scarabæis, qui perforati gestabantur.

XI. Addamus & ad turbam Abraxarum omnes Gemmas,

mas quæ habent ſerpentem rectum, caudâ circumuolutâ, capite radiato, præſertim leonino. Nam in eâ figurâ Abraxæ (quam ſuprà dixi ſub ſpecie ſacerdotis Iſidis geſtantis ſitulam vnâ, & ſerpentem alterâ manu) ſerpens erat capite radiato. Quod ſi alicubi cum eodem ſerpente ponatur pyxis, ſit ille Abraxas Æſculapius. vt tandem verum ſit, Abraxam inſtar eſſe equi Troiani, qui vt Heroes Græcos vtero gerebat, ita Abraxas vtero condat omnium Deorum familias, ſeu Ægyptij, ſeu Græci, & Latini, & Perſici; & cogat initiis ſuis imbui, & ſacrari. Verè Apiſtopiſti Baſilidiani, id eſt, merè infideles ſub fidelium nomine, lupi Pagani ſub ouis Chriſtianæ vellere: quibus præiuit, & facem prætulit in hoc genere impietatis pater eorum Simon Magus. Epiphanius Hæreſi Simonianorum: *Imaginem quamdam* [Simon] *tradidit ipſis, velut quæ ipſius ſit, & adorant eam in ſpecie Iouis, quin & aliam Helenæ imaginem tradidit ipſis in figurâ Mineruæ; & adorant has, qui ab ipſo decepti ſunt.* Et Theodoretus de Valentinianis, qui Gnoſticorum ramus: *Celebrant*, inquit, *Feſta Gentilia.*

Tempore autem horum hæreticorum magnâ in veneratione apud Romanos erat Sol, vt ferè cœperint ſordere alij dij præ huius cultu; plurimaq; fit mentio dei Mithrę in Scriptoribus & profanis, qui ætate huiuſmodi hæreticorũ ſcripſerunt, cuius ſacra durarunt etiam ſub Chriſtianis Imperatoribus: quod inde colligitur, quòd ſuo tempore ſublata B. Hieronymus & Prudentius teſtentur, vt ſuprà memini. Inſcriptio vetus eſt, quæ ſub Gratiano & Merobaude Conſulibus, nominat Rufum Ceioniũ addictum Mithræ: XII.

Idem Augur triplicis cultor venerande Dianæ,
Perſidicique MITHRÆ *Antiſtes Babylonie templi.*

Nec Romæ solùm colebatur Mithres, sed & in Græciam se ingesserat: nam & Epiphanius libro contra Hæreses, de Marcione agens, *Epimenidem, veterem Philosophum, templi* MITHRÆ, *siue* SOLIS, *apud Cretenses*, ait, *fuisse sacerdotem*. Atque ad eius dei sacra conuellenda, Antiochiæ laborarunt Præsides Ecclesiarum per idem ferè tempus, aut paulò antè, quàm Romæ Gracchi. Sic enim Nicephorus Callistus libro decimo Historiæ refert: *Insuper tum quoque, quod de* MITHRÆO, (id est Mithræ sacrario) *actum fuerat, tumultum contra eum* (nempe Georgium Alexandrinum, Arianum tamen) *motum auxit. Nam locum eum diu neglectum Constantius Ecclesiæ Alexandrinæ donauerat. Georgius autem eum repurgans, vt Ædem sacram Deo excitaret, subterraneum antrum reperit, in quo simulacra, & alia quædam symbola, & signa Græcarum nugarum, & præstigiarum, vt ita dicam, eorumque qui sacris ab ipsis instituti atque initiati fuissent. Græci autem pudore, ob mysteria & arcana sua reuelata, affecti, confestim manu coactâ, gladiis, lapidibus & clauis impetum in Christianos fecerunt, & multos occiderunt, quosdam vulnerarunt, & nonnullos etiam ex eis, ad dogmatis contumeliam, in crucem egerunt, atque abierunt. Georgius cœptum opus imperfectum reliquit.* Ecce quàm tenaciter Græci, id est Pagani, eâ ætate sacris illis inhærebant.

XIII. Quin & Apostata ille Iulianus, dum à vero Deo defecit, non ad alium conuersus, quàm ad suum ΗΛΙΟΝ, id est SOLEM, vt in Saturnalibus fatetur ipse. Et in deum suum SOLEM Encomium composuit. Nil igitur mirum, si corruptores Christianæ Fidei & Religionis, aut potiùs desertores, ad castra Mithræ, & Solis cuiusdam confugerint, eiusque se deuouerint sacris, & mysteriis profanis

&

& execrandis. Quorum ſacrorum ſymbola in Gemmis expreſſa, partim explicata iam clareſcunt, partim meliùs intelligemus, ſi meminerimus eumdem eſſe Mithram, qui Apollo, qui Oſiris, qui multi alij dij. Nam vt vnum pro multis ſumam exemplum; cur vnâ parte coruus cum ramo lauri, ab alterâ nomen Abraxas, ſi petatur; dicemus, coruum & laurum dicatum Apollini, quem inter ſuos initiatos habet Mithres. Cur monſtri primi caput interdum ſit corui, vt mihi videtur? Eadem. Cur milui, vel accipitris? Quòd, ni fallor, vt inter quadrupedes leo dicatus Mithræ, ita & inter aues miluus, rapida volucris. vel quòd, vt inquit Ouidius:

Placat equo Perſis radiis Hyperiona cinctum,
Ne detur celeri victima tarda deo;

ita rapidæ & veloces ad prædam volucres addicantur Mithræ. Nam de gallo facilè eſt cogitare eſſe Solis prænuntiam auem, & lucis.

Benè portentoſa ſimulacra Mithræi ſpecus dixit beatus Hieronymus, vti ſunt & hæ Gemmarum effigies. Sed quid dicemus? Et ipſi Mithræ cultores omnino portentoſi, & non niſi meræ laruæ. Audiamus Porphyrium libro primo περὶ ἀποχῆς, id eſt, de Abſtinentiâ ab eſu carnium: XIII.
Ἐν τοῖς τοῦ Μίθρα μυστηρίοις τὴν κοινότητα ἡμῶν τὴν πρὸς τὰ ζῷα αἰνιττόμενοι διὰ τῶν ζώων μηνύειν εἰώθασι, ὡς τοὺς μετέχοντας τῶν αὐτῶν ὀργίων μύστας, λέοντας καλεῖν, τὰς δὲ γυναῖκας ὑαίνας, τοὺς δ᾽ ὑπηρετοῦντας κόρακας. Ἐπί τε τῶν πατέρων, ἀετοὶ γὰρ καὶ ἱέρακες οὗτοι προσαγορεύονται. ὅτε τὰ λεοντικὰ παραλαμβάνων περιτίθεται παντοδαπὰς ζώων μορφάς. *In myſteriis*, inquit, MITHRÆ, *communionem, quam habemus cum animalibus, ſubindicare volentes, per animalium nomina conſueuerunt nos interſtinguere; adeò vt eos, qui iam initiati participes ſunt eorumdem ſacrorum,* LEONES *vocent, ipſaſ-*

ipsasque feminas HYENAS; *famulantes autem* CORVOS. *Itidem in Patribus;* AQVILÆ *enim,* & ACCIPITRES *hi appellantur. Et qui* LEONINA *assumit, circumponit sibi* OMNIGENAS ANIMALIVM FORMAS.

XV. Quòd autem pedes in serpentes desinant, non minùs mirandum, quàm reliqua. Non defuerunt, scio, Gentilibus biformes Dij. Tertullianus Apologetico: *Sed illi debebant adorare statim* BIFORME NVMEN, *quia &* LEONINO *&* CANINO *capite commistos, & de* CAPRO *& de* ARIETE *cornutos, & à lumbis* HIRCOS, *& à crure* SERPENTES, *& à plantâ vel tergo* ALITES DEOS *receperunt.* Gigantes etiam, qui aduersus Iouem pugnauerunt, serpentes pro pedibus habuisse finxit Antiquitas. Ouidius Tristium IV. Elegiâ III.

Sphingaque & Harpyas, SERPENTIGEROSQVE *gigantes,*
Centimanumque Gygem, semibouemque virum.

Et V. Fastorum:

Terra feros partus, IMMANIA MONSTRA, *gigantes*
Edidit, ausuros in Iouis ire domum.
Mille manus illis dedit, & pro CRVRIBVS ANGVES;
Atque ait: In magnos arma mouete Deos.

Sanè tali monstro, quale depinxerunt Apistopisti, serpentes erant pro cruribus dandi, quod instar gigantis aduersus magnum Deum arma moueret, & eum veluti throno extrudere conaretur. Erichthonio etiam dederunt anguinos pedes, de quo Seruius in illud Virgilij Georgicorum II.

Primus Erichthonius currus, & quatuor ausus
Iungere equos, rapidisque rotis insistere victor:

ait: *Ad tegendam pedum fœditatem, iunctis equis vsum esse curru, quòd* ANGVINIS *esset* PEDIBVS. Cuius Erichthonij

nij ortum nouerunt, qui paulùm in fabulis versati sunt, & eodem loco ponit Seruius & Lactantius libro primo Institutionum; quod omitto in præsentiarum, vti & duplicem eius nominis deriuationem, quam qui volet, ab aliis petat. Hoc solum addo, Erichthonio, & Mithræ magnam in ortu esse affinitatem, vel B. Hieronymo teste contra Iouinianum differente, cuius ipsius verbis in hac re vtar: *Qui*, inquit (nempe Erichthonius & Mithras) *iuxta Gentilium fabulas, vel in lapide, vel in terrâ, de solo æstu libidinis sunt generati*. Ad quam similitudinem ortus ostendendam, existimo pedes Abraxæ datos anguinos ab Apistopistis, quales Erichthonij. Et sanè fuerunt Basilidis impura sacra, quæ licet valdè pudenda, non erubuit tamen effari B. Epiphanius, & ex eo Baronius.

Sed cur scutum vnâ, flagellum alterâ manu tenet hoc monstrum, aut scutum ad pedes aliquando? An vt pugnet instar gigantis aduersus summum Deum? Qui id diceret, non incommodâ ratione videretur vti. At veriùs puto dicendum, quòd hæ Gemmæ ad amuleta formarentur, & auertenda mala, & fortè quòd significare vellent Abraxam suos credulos defensurum esse, & scuto protecturum, & aduersantes flagello castigaturum; & ideò illi pectus thorace sæpissimè tectum. Huc pertinet, quod suprà memoraui, repertum monstrum nostrum cum voce à tergo: ΓΙΓΑΝΤΟΛΕΤΟΡ, id est Gigantum perditor; quòd instar Iouis cuiusdam perderet aduersus se insurgentes gigantes, & aduersarios. XVI.

Quòd autem essent Amuleta, notaui è numismate, vnâ parte insignito solito monstro Abraxæ, & ab alterâ personam habente confictam tribus capitibus, è quibus vnum videbatur Isidis esse, cuius deæ iram reformidabant. XVII.

bant admodum Gentiles, quòd, vt credebant, exacerbata graues inferret pestes & ærumnas. Adde quod foramen inerat numismati ad traijciendum funiculum, quo ad collum gestaretur; vti & constat Veteres gestasse appensa numismata, non solùm aduersus mala, sed etiam ad bona, vt arbitror, procuranda; vt de Alexandri Magni imagine B. Chrysostomus meminit Homiliâ XXV. ad Populum Antiochenum: *Quid verò diceret aliquis de his, qui carminibus & ligaturis vtuntur, & de circumligantibus* AVREA ALEXANDRI MACEDONIS NVMISMATA *capiti vel pedibus? Dic mihi, hæne sunt spes nostræ, vt post crucem & mortem Domini, gentilis regni imagine spem salutis habeamus?* Triceps porrò in eo nummo aureo capitis figmentum accedit ad Hecates figuram, quam breuissimis verbis Minutius Felix vnà cum multorum Deorum formâ depingit. *Diana*, inquit, *interim est altè succincta venatrix, & Ephesia multis mammis & verubus extructa, &* TRIVIA TRINIS CAPITIBVS, *&* MVLTIS MANIBVS *horrifica*. Sunt autem in eo nummo præter tria capita senæ manus. Triuia verò Hecate est, quamquam Natalis Comes ait libro tertio Mithologiæ: *E tribus capitibus Triuiæ, dextrum equinum, sinistrum caninum, medium hominis fuiße.* Quam Hecatem Veneficam inuocabant. Theocritus Pharmaceutriâ:

Τᾷ χθονίᾳ δ' Εκάτᾳ, τὰν καὶ σκύλακες τρομέοντι
Ἐρχομέναν νεκύων ἀνά τ' ἠρία καὶ μέλαν αἷμα.
Χαῖρ' Ἑκάτα δασπλῆτι, καὶ ἐς τέλος ἄμμιν ὀπήδει.

Id est:

Infernæque HECATÆ, *quam canes tremunt*
Venientem mortuorũ per cadauera, & per sanguinem atrum.
Salue HECATE *grauis, & ad finem vsque nobis esto comes.*

Gnosti-

Gnosticos autem magicis artibus addictos fuisse tradunt Veteres. Hieronymus Epistolâ XXIX. ad Theodoram: *Et quia hæreseos*, inquit, *semel fecimus mentionem, quâ Lucinus noster eloquentiæ tubâ cani potest? qui spurcissimâ per Hispaniam* BASILIDIS *hæresi sæuiente, & instar pestis & morbi totam intra Pyrenæum & Oceanum vastante prouinciam, Fidei Ecclesiasticæ tenuit puritatem, nequaquam suscipiens Armagil, Barbelon,* ABRAXAS, *Balsamo, & ridiculum Leusiboram, ceteraque magis portenta quàm nomina, quæ ad imperitorum & muliercularum animos concitandos, quasi de Hebraicis fontibus hauriant; barbaro simplices quosque terrentes sono, vt quod non intelligunt, plus mirentur. Refert Irenæus, vir Apostolicorum temporum, & Papiæ, auditoris Euangelistæ Ioannis, discipulus, Episcopus Ecclesiæ Lugdunensis, quòd Marcus quidam de* BASILIDIS GNOSTICI *stirpe descendens, primùm ad Gallias venerit, & eas partes, per quas Rhodanus & Garumna fluunt, suâ doctrinâ maculauerit; maximeque nobiles feminas, quædam in occulto mysteria repromittens, hoc errore seduxerit, magicis artibus & secretâ corporum voluptate amorem sui concilians: inde Pyrenæum transiens Hispanias occuparit, & hoc studij habuerit, vt diuitum domos, & in ipsis feminas maximè appeteret, quæ ducuntur varijs desiderijs, semper discentes, & numquam ad scientiam veritatis peruenientes.* Discimus hinc quàm latè peruagata sit hæresis illa; nec fuerit terminis contenta breuibus; vt non mirum sit tot eius sectatorum Gemmas reperiri, in quibus non solùm inuenitur monstri alicuius animalis, aut dei, aut alterius rei sculptura, sed & litteræ, quarum aliquando magna copia multis lineis comprehensa cernitur, quæ in dictionem & vocem vnam coalescere nequeunt, vt antè monui. Qui modus XVIII.

dus ad eorum arcana referendus, quæ nolebant ab hominibus capi. Theodoretus de Basilidianis: *Et hi, vti Menandriani, & Simoniani, vtuntur incantationibus, & magicâ arte omni genere maleficij, Angelorum nomina quædam efformantes; quorum aliquos dicunt primum tenere cælum, alios secundum, & sic deinceps vsque trecentesimum sexagesimumquintum. Saluatorem verò Dominum Kaulakouam nominant. Hæc verò arcana esse dicunt, quæ non possunt capi ab omnibus, sed tantùm ab vno inter mille.*

XIX. Aliquando litteræ dictionem efficiunt, vt est illa quam dixi IAO, frequentissima in Abraxis, & veluti tessera sectæ illius, & Abraxei delirij argumentum. De quâ Epiphanius Hæresi XXVI. quæ est Gnosticorum: *Ceterum*, ait, *maiorum, secundùm ipsos, Principum hæc nomina esse dicunt: in primo quidem cælo esse* IAΩ *Principem, in secundo verò Saclan Principem scortationis, in tertio Seth Principem, in quarto dicunt esse Daden: quartum enim ac tertium cælum esse asserunt; imò etiam aliud quintum, in quo dicunt esse Eloæum, qui & Adoneus appellatur: in sexto verò alij Ialdabaoth esse dicunt, alij Elilæum; alij etiam septimum cælum constituunt, in quo Sabaoth; alij hoc negant; & Ialdabaoth in septimo esse pronuntiant; in octauo verò eam, quæ Barbelo nuncupatur.* Etiam Valentiniani, Gnosticorum proles, eam vocem vsurparunt in suis Somniis. Theodoretus in eâdem Hæresi: *Hæc omnia intra primum complementum nominant; extra verò complementum quæ dicuntur, sunt hæc: ἐνθύμησιν, id est cogitationem illius sapientiæ, quam & Conceptum informem appellant, & nomine dicunt Achamoth; quæ extra complementum facta, in vmbrâ quadam, & inani spatio degeret; ductum verò miseratione eum, qui vocatur alijs Christus, excisum fuisse per illum, quod ὅρον, id est Terminum, vocant*

&

& Crucem, & ipsi dedisse formam secundùm substantiam, sed cognitione vacuam reliquisse, & post hæc in seipsum contraxisse ipsam δύναμιν; quæ cùm persensisset ambientem se lucem, cucurrisse ad inquisitionem eam; ab Horo autem prohibitam vlteriùs progredi, cùm dixisset IAO. *Inde enim dicunt istud nomen factum.* Etiam in Marcosijs ponit Epiphanius: *Alij verò*, inquit, *Hebraica quædam nomina adijciunt, quò magis admirationi sint his, qui initiantur, hoc modo: Basema, Chamosse Baæanora, Mistadia, Ruada, Custa, Babophor, Kalachthei. Horum interpretatio hæc est: Super omnem virtutem Patris inuoco id quod nominatur Lux, & Spiritum bonum, & vitam, quia in corpore regnasti. Alij rursus redemptionem adijciunt his verbis: Nomen absconditum ab omni Deitate & Dominatione, ac veritate, quod induit* IESVS *Nazarenus in vitâ lucis Christi, Christi viuentis per Spiritum sanctum in redemptionem Angelicam, nomen restitutionis, Messias, Vphareg, Namempsæman, Chaldean, Mosomedaëa, Acphranæ, Plaoüa,* IESV *Nazaria. Et horum interpretatio est: Christi non diuido Spiritum, cor, & supercælestem virtutem misericordem. Vtinam fruar nomine tuo, Saluator veritatis! Et hæc quidem dicunt verba qui initiant. Qui verò initiatus est, respondet: Firmatus sum, & redemptus, & redimo animam meam à sæculo hoc, & ab omnibus, qui cum ipso sunt, nomine* IAO, *qui redemit animam suam in redemptionem in Christo viuente. Deinde acclamant omnes præsentes: Pax omnibus super quos nomen hoc requiescit. Deinde inungunt initiatum succo balsami.* Marcus autem, à quo Marcosij dicti, Secundo, Epiphani, Ptolomæo ac Valentino successit, qui à Gnosticis originem ducunt, quorum pater Basilides; quare non mirum, si per successionem illis traditum IAO.

 Frequen-

XX. Frequenter autem in Gemmis cum IAO est SABAO, quod & SABAOT sculptum videor recordari, & suprà retuli strictim ex Epiphanio fuisse ab hæreticis peruersè vsurpatum. Sed de eo fusiùs in Nicolaitis idem Auctor: *Atque hinc* (id est ex Nicolaitis) *qui falsò appellatam scientiam iactant, in mundo exoriri cœperunt, Gnostici, inquam, & Phibionitæ, & Epiphanis sectatores, Stratioticique & Leuitici, & alij plures: vnusquisque enim horum ipsorum sectam ad suos affectus trahens, innumeras malitiæ vias excogitauit. Quidam enim ipsorum quamdam Barbelo glorificant, quam supernè esse dicunt in octauo cælo. Hanc autem à patre productam esse aiunt, matrem verò ipsam dicunt esse alij Ialdabaoth, alij Sabaoth, filium verò huius dominium obtinuisse septimi cæli per audaciam quamdam ac tyrannidem. dixisse autem inferioribus: Ego sum, inquit, primus, & qui posteà, & præter me non est alius. Verùm Barbelo ipsam audiuisse sermonem hunc, ac plorasse.* Et infrà: *Alij porrò ex prædictis Ialdabaoth glorificant, dicuntque ipsum esse primum filium, velut dixi, Barbelo, & ob id dicunt oportere ipsi dare honorem, quia multa reuelauit, vnde & libros quosdam in nomine ipsius Ialdabaoth efformantes confingunt, & nomenclaturas infinitas barbaricas Principum ac Potestatum in vnoquoque cælo.* Quas voces ad terrorem inuentas ait B. Hieronymus in Catalogo Scriptorum: *Agrippa, cognomento Castor, vir valdè doctus, aduersum viginti quatuor* BASILIDIS *hæretici volumina, quæ in Euangelium confecerat, fortissimè disseruit, prodens eius vniuersa mysteria, & prophetas enumerans Barcabam, & Marcob, & ad terrorem audientium alia quædam barbara nomina, & deum eius maximum* ABRAXAS, *qui quasi annum continens, iuxta Græcorum numerum supputetur.* Eodem modo Theodoretus in

hæresi Marci: *Admiscent verò & Hebraica nomina, quæ terrorem incutiant ijs qui initiantur.* Qui Theodoretus & de Sabaoth ita meminit in Ascodrytis: *Anathematisant autem lauacrum & mysteriorum communionem, vt quæ fiat in nomine* SABAOTH. *Dicunt enim eum in septimo cælo tyrannidem exercere. Principum autem nutrimentum dicunt esse animas, & sine eo non posse eos viuere: diabolum verò esse filium* SABAOTH, *esse autem* SABAOTH *Deum Iudæorum, filium autem, cùm malus sit, non honorare ipsum, sed ei in omnibus aduersari.* Quam autem formam esse crederent ipsius Sabaoth, Epiphanius tradit in Hæresi Gnosticorum: *Tradunt*, inquit, SABAOTH, *alij asini formam habere, alij porci; quapropter mandatum est, inquiunt, Iudæis, vt porcum non edant.* Mirum quod refert Constantinus Geoponicus de duabus hisce vocibus IAO SABAOTH, quosdam iis vti ad pisces capiendos.

Non persequar reliqua deliramenti Abraxei vocabula, XXI.
licet reperiantur Gemmis simul & scriptis Patrum expressa, cujusmodi est ΑΔΩΝΕVS, suprà mihi ex Epiphanio memoratum, & Angelorum nomina Scripturæ sacræ familiaria, cum quibus vidi mixta, quæ non reperiuntur in eâ. Nec quidquam dicam aliud de reliquis vocibus quamplurimis, quas Gemmæ quidem proferunt, sed Veterum libri non habent; facilè enim est iudicare ex iis, quas exposui, reliquas esse eiusdem farinæ; quemadmodum & de characteribus quibusdam additis idem statuendum, quod de litteris quæ connexæ, situ certo, vocem simul non edunt, mihi suprà dictum. Nam vt confirmem ex Epiphanio in Carpocratianis (qui se Gnosticos appellabant, teste Irenæo in Carpocrate) quod suprà ex Theodoreto monui: *Magia apud ipsos excogitata est,*

incantationesque diuersas ad omnem machinationem inuenerunt, ad amorem & ad illectamenta: quin & assessorem dæmonem sibi ipsis attrahunt ad hoc, vt per multas præstigias & magnâ potestate omnibus dominentur quibus velint, & vnusquisque quamcumque actionem aggredi audeat, nimirum seipsos decipientes ad perfectionem occæcatæ mentis ipsorum. Vt velarent autem sua magica, certos eligebant singulis imaginibus lapides, vt quasi naturæ lapidis is quasi videretur effectus: velut monstri illius, quod initio descripsi, proprius erat iaspis, vt & ferè semper vidi, & testatur etiam Vincentius Bellouacensis in Speculo naturali, qui describit hoc nostrum monstrum, & agnitum à Thetel Iudæo ait. Nec alio lapide quàm iaspide serpens ille capite radiato sculpebatur, asserente Galeno, libro de Simplicium medicamentorum facultate nono; cuius verba ideò apponam, vt constet, vel Pagano teste, nihil imagines præstare, modò virtus naturalis insit lapidi: *Proprietatem verò*, inquit, *aliqui quibusdam lapidibus inesse testantur eiusmodi, qualem reuerà habet* VIRIDIS IASPIS, *iuuans & stomachum, & ventriculi os, si alligetur: inserunt & ANNVLO ipsum aliqui, & sculpunt in eo radios habentem draconem, quemadmodum & rex Nechepsos in* XIII. *libro. Huius quidem lapidis experientiam idoneam habeo, qui & torquem ex eiusmodi lapillis confeci, & appendi ex collo, ita demissum, vt lapides tangerent os ventriculi. Videbantur autem non minùs iuuare, quàm si sculpturam haberent, quam Nechepsos scripsit.* Qui locus admonet nos, etiam hos Apistopistos imagines à Gentilibus desumptas vsurpasse.

XXII. Quòd si cogitandum est, vt aliquis fructus ex harum Gemmarum inspectione capiatur, is erit, vt consideremus ex his etiam lapillis, nec solùm lectione Patrum discamus,

ſcamus, quantâ vi diabolus Eccleſiam Chriſti nouellam oppugnarit, & ſtuduerit zizania ſuperſeminare. De quâ re Epiphanius Hæreſi Sethianorum: *Verùm hoc totum*, inquit, *propoſitum diabolus hominum animis inſeruit. Videre autem licet, & admirari, quomodo in multis abſurditatibus hominem decepit, & ad iniquitatem diſtraxit, ad ſcortationes, & adulteria, & laſciuias, & ad ſimulacrorum inſanos cultus, & præſtigias, & ſanguinis effuſiones, rapinasque & inſatiabilitates, ludosque & voracitates, & quæcumque eiuſmodi. Numquam verò ante Chriſti aduentum auſus eſt in Dominum ſuum blaſphemum aliquod verbum loqui, aut contra elationem cogitare: expectauit enim Chriſti aduentum, velut dicit: De te ſcriptum eſt, Angelis ſuis mandauit de te, & in manibus portabunt te. Audiuit enim ſemper Prophetas annuntiantes Chriſti aduentum, redemptionem futuram eorum qui peccauerunt, & per Chriſtum pœnitentiam agunt, putauitque ſe miſericordiã aliquam aſſecuturum eſſe. Quando autem miſer ille vidit Chriſtum non ſuſcepiſſe de ſalute ipſius curam, aperto ore contra Dominum blaſphemias euomuit, hominibus opinionem immittens, vt negent quidem quæ ſunt, quæ non verò ſunt quærant.* Theodoretus etiam, Hæreticarum Fabularum libri ſecundi principio: *Cuiuſmodi ramos*, ait, *ediderit amariſſima radix Simonis, & quàm exitiales ij fructus produxerint, in libro primo apertè oſtendimus, fabularum quidem prolixitatem, quàm breuiſſimè fieri potuit, amputatam narrantes, maximas autem blaſphemias dicere formidantes: Ex ſceleratis autem myſterijs, ea quæ erant nimis impia & execranda ſilentio prætermittentes; nos enim peccaturos exiſtimauimus, ſi eos doceremus, qui illa neſciunt: neque enim qui omnino voluptati & libidini ſe manciparunt, ea quæ illi improbè & ſceleratè audebant, cogitarent, quin tamquam execranda auerſarentur. Hæc autem eorum animis immiſit* dæmon

dæmon sceleratissimus, cùm aduersus veritatis præconem bellum suscepisset, & aduersus eos, qui eum ritè colunt, malam per hæc famam & existimationem spargere conaretur. Appellationis enim societatem, vt in omnes maledictum caderet, effecturam existimabat: Christiani enim, & execrandorum dogmatum magistri, & ij qui erant Euangelicorum Decretorum Prædicatores, nominabantur. Quicumque autem ignorabat differentiam, omnes impios & nefarios existimabat, qui erant vnius appellationis participes. Et hæc ausus est improbitatis inuentor & artifex, cùm primùm veritatis Lux exorta est, & instar radiorum diuinos Apostolos in vniuersum orbem emisit. Cùm enim adhuc essent superstites, & Simon exortus est, & Menander, & alij Simonis discipuli, quorum anteà meminimus. In eumdem propè modum Eusebius, Historiæ Ecclesiasticæ libro quarto, postquam egit de Basilide & Carpocrate, ait: *His igitur diabolus, qui ex maleficijs capit lætitiam, tamquam suæ nequitiæ ministris fortè vsus est: quo quidem qui Fidem receperant, illorum suasu non solùm in fraudem inducti, ad acerbum adeò & miserabilem interitum quasi constricti abrumperentur; verùm etiam Gentibus, qui erant à Fide alieni, copiam & tamquam ansam præberent sacrosancto Dei Verbo petulanter impieque obtrectandi: eo planè consilio, vt fama de flagitiosâ ipsorum vitæ ratione passim dissipata turpem ignominiæ notam vniuersæ Christianorum multitudini inureret. Vnde certè accidit, vt nefaria quadam opinio de nobis excitata, eaque ab omni ratione alienissima, per infidelium animos longè lateque peruaderet.* Videmus ergo à Gemmis hisce etiam aliquam piæ considerationis materiam suppeditari. De quibus quod sentiebam protuli, spero non ingratum fore studiosis Antiquitatis.

FINIS.

ABRAXAS PROTEVS,

SEV

GEMMÆ BASILIDIANÆ MVLTIFORMIS PORTENTOSA VARIETAS;

Exhibita, & Commentario illuſtrata à IOANNE CHIFLETIO, Canonico Tornacenſi, PHILIPPO IV. Regi Catholico, & Sereniſſimo Principi IOANNI AVSTRIACO à Sacris Oratorij.

ABRAXAS PROTEVS, SEV GEMMÆ BASILIDIANÆ MVLTIFORMIS PORTENTOSA VARIETAS.

PRÆFATIO.

ABRAXAS Πολύμορφος *unde? Cui bono, quo fine spectandus detur.*

AVCTOR est Socrates, Theodosium Imperatorem, cùm idololatriæ reliquias acerrimorum edictorum stylo depascceret, insigniores ex Orci Principe manubias exemisse, palamque collocari voluisse. Quod Alexandriæ Antistes Theophilus insigniter quoque in eâ vrbe fecisse dicitur. Quippe ex innumeris deorum signis, quæ in tripodas aliaque vasa conflari iusserat, vnum reseruauit omnino turpius ceteris, quod ad posteritatis memoriam in loco celebri ac propatulo defixit: *Ne Gentilibus*, inquit, *negare vmquam liceat, deos se tales aliquando coluisse.* Ac de illius hoc facto Gentilibus adeò displicuisse scribit Socrates, vt Ammonius Grammaticus, quo præceptore est vsus, dicere soleret, malè cum deorum veneratoribus vnâ re hac *Lib. 5. Histor. Eccles. c. 16.*

 actum

actum esse, quorum ad ludibrium ac dedecus perpetuum id monumentum esset erectum. Hanc vtilitatem attulerunt fœdæ illæ dæmonum effigies, quæ in idololatriæ naufragio, velut rostra quædam nauibus erepta, & in Ecclesiæ foro suspensa sunt. Ac tantum abest, vt iis publicè conspectis, fore periculum viri sapientissimi iudicarint; vt contrà vtiliter seruari ea, ac palàm erigi simulacra putarint, quæ cùm imbecillitatem suorum & turpitudinem, tum Christi potentiam & gloriam statu ipso & aspectu proderent. vti eleganter ostendit longâ & copiosâ disputatione Dionysius Petauius. Eodem consilio idem nunc agimus; eò nos ducit huius nostræ scriptionis argumentum, in quâ tabulas monstris deformes, atque ex his librum damus illis persimilem, Basilidis ægri somnia, Portentosum Abraxam, duplicem deum, Valentini & Marci hæreticorum vanas species, Ægyptiorum ἀλογίας, contortiplicata numina, τὰς βδελυρὰς τε, καὶ ἀκαθάρτους τῶν δαιμόνων ἀγέλας, *Abominandos & impuros dæmonum greges*, Grillos, Empusarum mormones, varias ac ridiculas, quamquam difficiles, Gnosticorum nugas, qualia denique in Pictoribus ac Poëtis æui sui derisit Horatius:

Præfatione in Opera Iuliani.

Cyrillus Alexandrinus in cap. 7. Mich.

Lib. de Arte Poëticâ

Gemma α. β. γ.

Humano capiti ceruicem pictor equinam
Iungere si velit, & varias inducere plumas,
Vndique collatis membris, vt turpiter atrum
Desinat in piscem mulier formosa supernè:
Spectatum admissi risum teneatis amici?
Credite Pisones, isti tabulæ fore librum
Persimilem, cuius velut ægri somnia, vanæ
Fingentur species, vt nec pes nec caput vni
Reddatur formæ.

Trici-

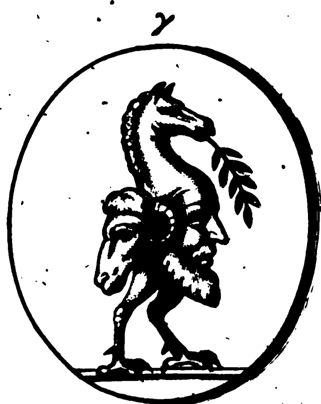
α

β

γ

δ

ε

ζ

Gemma δ. Tricipitem Solis effigiem graphicè depingit Macrobius, neque multum abludit eius imago ab eâ quam repræsentamus. *Ægypto*, inquit, *adiacens ciuitas, quæ conditorem Alexandrum Macedonem gloriatur*, SERAPIN *atque* ISIN *cultu pænè attonitæ venerationis obseruat: omnem tamen illam venerationem* SOLI *se sub illius nomine testatur impendere, vel dum calathum capiti eius infigunt; vel dum simulacro signum* TRICIPITIS ANIMANTIS *adiungunt, quod exprimit* MEDIO, *eodemque* MAXIMO *capite*, LEONIS *effigiem: dextrâ parte caput* CANIS *exoritur, mansuetâ specie blandientis. pars verò læua ceruicis rapacis* LVPI *capite finitur: easque formas animalium* DRACO *connectit* VOLVMINE SVO, *capite redeunte ad dei dexteram, quâ conspicitur monstrum.*

Lib. 1. Saturnal.

Gemma ε.ζ. Gigantes illos, qui aduersus Iouem pugnarunt, serpentes pro pedibus habuisse finxit Antiquitas,

Ouid. l. 4. Tristium Eleg. 6.

> *Sphingaque, & Harpyas,* SERPENTIPEDES*que* GIGANTES.

M. Aurel. Seuerinus de Viperâ c. 1. §. 1.

Lib. 1. Saturnal.

Non sine remotiore sensu, vt dijs insultantium miserabilem insolentiam deriderent, augustissimam in his humanam formam turpiter in angues desinentem sunt commenti. Quo certè spectaculo nihil incongruentius aut indecentius, nihil absurdius dici queat. Macrobius: GIGANTES *quid aliud fuisse credendum est, quàm hominum quamdam impiam gentem, deos negantem, & ideò existimatam deos pellere de cælesti sede voluisse? Horum pedes in* DRACONVM VOLVMINA *desinebant; quod significat nihil eos rectum, nihil superum cogitasse, totius vitæ eorum gressu atque progressu in inferiora mergente. Ab hac gente* SOL *pœnas debitas vi pestiferi caloris exegit.* Cuius virtutem, quamquam turpi victoriâ, æmulatus Commodus Impe-

rator, *debiles pedibus, & eos, qui ambulare non poßent, in* GIGANTVM *modum formauit, ita vt à genibus, de pannis & linteis* QVASI DRACONES *digererentur, eosdemque sagittis confecit.* Epiphanius aduersus Gnosticos: *Ex superstitiosis Gentilium opinionibus, conformatis ad institutum suum nugis illis ac fabulis, veritati mendacium admiscent, vt quæ à Gentilibus concinnata sunt,* BARBARIS VOCIBVS *dissimulantes, circumuentis à se hominibus faciliùs illudant.* Ex his igitur, & similibus imaginibus, monstra Basilidianorum ferè composita: *Ab hac radice,* inquit Pignorius, *pullularunt magorum somnia, Manichæorum commenta, incantatorum præstigiæ, Gnosticorum & Marcionistarum deliria, qui duo principia asseruerunt.* Sed Irenæus de Basilidianis disertè: *Vtuntur &* IMAGINIBVS *&* INCANTATIONIBVS, *& reliqua vniuersa parerga:* NOMINA *quoque quædam affingentes.* Ipsius verò Basilidis scitum illud ab eodem Irenæo traditum: TV OMNES COGNOSCE, TE AVTEM NEMO COGNOSCAT. Quo veluti Arcanorum suorum principio ductus, ita sua omnia gryphis atque ænigmatibus implicuit, vt ne de nomine quidem Portentosi Abraxæ satis constet inter doctos. Iosephus Scaliger Hebraicum esse censuit, vbi Gemmam merè Basilidianam habet pro Talismate Arabico, & מגן דוד *Maghen Dauid,* seu *Clypeum Dauidis* esse dicit. Doctissimus Wendelinus noster τὸ ΑΒΡΑΚΑΞ ex Hebræo Græcoque composuit, & sensum elicuit, pium illum quidem, sed nimis pium, nimis Christianum, altiorisque sapientiæ, quàm vt in maleuolas illas Gnosticorum animas introiret. Itaque in eiusmodi nodis exsoluendis, præmissæ Macarij disquisitioni, quæ Patrum auctoritate nititur, inhærendum duxi; eique adeò illustrandæ

Apud Lampridium, & Zonarā.

Haresi 26.

In Expositione Mensa Isiaca.

L.1.c.23.

In Opusculis.

ſtrandæ multiformes Gemmas Baſilidianas exhibendas, eo fine, quem ſibi propoſuerat Eminentiſſimus Annalium Scriptor Baronius; vt nempe ex his perſpicuè, lector, ſeu ſpectator, videas, *quàm longè diſpares ſint Baſilidis, quæ ab Irenæo damnantur, imagines, ab illis, quibus Chriſtiani Catholici religioſè pieque vti ſolerent: vnde & recentiorum Iconoclaſtarum, hac in nos tum imperitiâ, tum dolo malo obiectantium, habeas calumniam exploratam, atque pariter confutatam.* Irenæus ipſe, Præfatione in libros aduerſus Hæreſes Valentini, ſimiliumque, quos Baſilidiani habuere ſucceſſores: NECESSARIVM *duxi, cùm legerim Commentarios ipſorum, manifeſtare tibi, dilectiſſime,* PORTENTOSISSIMA MYSTERIA *eorum, quæ non omnes capiunt, quia non omnes cerebrum habent; vt & tu cognoſcens ea, omnibus ijs, qui ſunt tecum, manifeſta facias, & præcipias eis obſeruare ſe à profundo inſenſationis, & eius, quæ eſt in Deum blaſphemationis.*

Tom. 2. Anno Christi 120. n. 17

Gemmas Baſilidianorum multiformes, PROTEVM inſcripſi,

Ouidius l. 8. Metam.

Seu *quibus in* PLVRES *ius ſit tranſire* FIGVRAS,
Vt tibi complexi terram maris incola PROTEV.
Nam modò te IVVENEM, *modò te vidêre* LEONEM:
Nunc violentus APER, *nunc quem tetigiſſe timerent*
ANGVIS *eras: modò te faciebant cornua* TAVRVM:
Sæpè LAPIS *poteras*, ARBOR *quoque ſæpè videri.*
Interdum faciem liquidarum imitatus aquarum
FLVMEN *eras; interdum* VNDIS *contrarius* IGNIS.

Ita Baſilidianis, generi hæreticorum multiformi, egomet fuiſſe arbitror matrem Circen, Proteum patrem; cùm ſinguli quoque ex ſemetipſis totidem deos facerent, imò animalia pro diis haberent, nec vnius tantùm bel-

luæ

suæ similitudinem ferrent in annulis, qui multarum similes essent in moribus.

Monet Apostolus, *Quæ apud ipsos fiunt* (vtique Gnosticos) *turpe esse etiam dicere*. Neque adeò eorum Amuleta tam studiosè conquisiuissem, nisi Basilidis impura sacra, licet valdè pudenda, non erubuisset tamen effari D. Epiphanius, & ex eo Baronius; quibus ostenderet illum fuisse magistrum luxuriæ, turpissimorumque complexuum. Epiphanium ipsum adi, si lubet, qui hanc cœnosi dogmatis paludem ingressurus: *Timeo*, inquit, *ne fortè magnum hoc venenum totum reuelem, veluti cuiusdam* BASILISCI SERPENTIS FACIEM, *ad perniciem magis legentium, quàm ad correctionem*. Reuelauit tamen, & papauerum capita non aliter decuti posse censuit, quàm si eminerent; collegit, vt in ignem mitteret zizania, quibus Euangelij primam segetem vitiauit princeps tenebrarum.

Ephes. 5.

Hæresi 26.

Gemmas eiusmodi Gnosticas seu Valentini, seu Basilidis, exsertè designat Irenæus vbi ait: *Quomodo si quis regis imaginem benè fabricatam diligenter ex* GEMMIS PRETIOSIS *à sapiente artifice, soluens subiacentem hominis figuram, transferat* GEMMAS *illas, & reformans faciat ex illis* FORMAM CANIS, *vel* VVLPECVLÆ, *&* *hanc* MALE DISPOSITAM; *dehinc conformet, & dicat hanc esse regis illam imaginem bonam, quam sapiens artifex fabricauit, ostendens* GEMMAS, *quæ benè quidem à primo artifice in regis imaginem compositæ erant, malè verò à posteriore in* CANIS FIGVRAM *translatæ sunt; & per* GEMMARVM PHANTASIAM *decipiat idiotas, qui comprehensionem regalis formæ non habeant, & suadeat, quoniam hæc* TVRPIS VVLPECVLÆ *figura illa est bona regis imago. Eodem modo & hi* ANICVLARVM FABVLAS *assumentes,*

pòst deinde sermones, & dictiones, & parabolas hinc inde afferentes, aptare volunt FABVLIS SVIS *eloquia Dei.*

Vnde verò eorum mysteria tam variè expressa in Gemmis? Primùm quidem, quòd iisdem vt Amuletis vterentur, quæ passim sugillans Plinius, magorum tribuit vanitati, quòd *plurima de* GEMMIS *prodiderint, Medicinæ species ex his blando prodigio transgressi.* Deinde vt hoc pacto Gentiles imitarentur, qui palis annulorum gestare consueuerant

L.37.c.3

Faunos, Priapos, fistularum Præsides,
Nymphas natantes, incolasque aquatiles
Sitas sub ipso, more ranarum, lacu.

Prudentius Peri stephan. Hymno 10.

Cuiusmodi Gemmas hodieque in Antiquariorum abacis videre est tantâ copiâ, vt infinitam propemodum nummorum veterum vim exæquent. Præiuerant Basilidianis, etiam in hoc cultu, hæretici, qui Simonem Magum secuti, *Habebant eius* IMAGINEM *factam ad figuram* IOVIS *&* SELENÆ, impurissimi scorti, *in figuram* MINERVÆ, *& has adorabant.* Hinc & Gnostici Carpocratiani: IMAGINES *quasdam depictas, quasdam autem & de reliquâ materiâ fabricatas habebant, ad easque Gentilium ritus instituebant.* Ita tamen vt singularem Mystis indicerent taciturnitatem, IESVM *dicentes in mysterio discipulis suis & Apostolis seorsim locutum, & illos expostulasse, vt dignis & assentientibus seorsim hæc traderent.* Vnde & arcana sua vni secreto aurium committentes, *cauteriabant suos discipulos in superioribus partibus dextræ* AVRIS. Sic Porphyrius vehementer expostulat, vti ne quis ea, quæ dicturus est, in vulgus enuntiet: *Tu*, inquit, *caue si quidquam aliud, ne res istas palàm retuleris.* Et nonnullis interiectis: *Vide sis, vt arcanis ipsis arcana magis & occulta habeas, propterea quòd nihil*

Irenæus l.1. c.20.

Ibid.c.24

Apud Eusebiũ lib.4. de Præpar. cap.8.

nihil de se dij planum atque perspicuum, sed obscura omnia suis oraculis effati sunt. Huius silentij causa erat, quòd hæc vel turpia vel crudelia essent, qualia Gnosticorum sacra, in quibus promiscui concubitus, & barbaro feroque ritu hominem occidere religiosissimum, mandi verò etiam saluberrimum. *Sequitur* SILENTII OFFICIVM, inquit Tertullianus aduersus Valentinianos, *quòd tacent*, PVDOR EST. *Nihil magis curant, quàm occultare quod prædicant; si tamen prædicant, qui occultant.* Idem eodem libro: *Quod tanto impendio absconditur, etiam solummodò demonstrare, destruere est.*

Pignorius in Exposit. Mensa Isiaca.

In Gemmarum Inscriptionibus magica plerumque inest obscuritas, atque affectata barbaries, nec alibi diuinationum aut coniecturarum impunitas maior. Sunt hæc [α] D. Hieronymo, *Tormenta quædam verborum*: [β] Clementi Alexandrino, Ἐφέσια γράμματα· [γ] Apuleio, *Litteræ ignorabiles, apices tortuosi*: [δ] Luciano & [ε] Porphyrio, Βαρβαρικά τινα, καὶ ἄσημα ὀνόματα· *Barbarica quædam, & nihil significantia nomina*; seu magorum incantationes, qui [ζ] *verbis uti solent, nulli genti usitatis, & nihil significantibus; stultitiáque hac alijs eunt persuasum, verba ista prodesse.* Ita Basilidiani maiorem vim tribuentes vocibus barbaris, nec intellectis, ipsas etiam cognitas corrumpebant. vt cum ΙΜΧΗΑΛ scribebant, ἀντὶ τοῦ ΜΙΧΑΗΛ, & ΑΙΩ, ΩΑΙ, ΙΩΑ, vice τοῦ ΙΑΩ: ΙΕΟΥΩΗ, pro ΙΕΗΟΥΑ· ΔΟΩΝΑΙ pro ΑΔΩΝΑΙ, &, quod magorum etiam est [η], τὰς αὐτὰς φωνὰς φθεγγόμενοι πολλάκις; *easdem voces sæpiùs frequentando* ΚΡΑΜΜΑ, ΚΡΑΜΜΑ; ita demum se aliquid effecturos putabant. [θ] Irenæus: *Reliqui, qui falso nomine* GNOSTICI *dicuntur, Prophetas ex diuersis dijs prophetias fecisse dicunt. Diuersè dictiones positas in scriptu-ris*

α In Vitâ Hilarionis.
β Lib. 1. Stromatum.
γ Lib. 11. Metam.
δ In Necricis.
ε Apud Eusebiū lib. 4. de Præpar.
ζ R. Moses Maïmonides de Idololatriâ.
η. Aristides de Concord. Rhod.
θ. Lib. 2. c. 67.

ris opponunt, quale est SABAOTH, *&* ELOÆ, *&* ADONAI, *& alia quæcumque sunt talia; ex ijs ostendere laborantes* DIVERSAS VIRTVTES *atque* DEOS. Quin & recentiores magi adeò inepti fuerunt, vt τὸ AIO, quod nihil est aliud quàm IAO, ad Pauonis vocem referre non dubitauerint.

Lib. 3. de Sculpturis & virtutibus lapidum. Membraneus codex ex bibliothecâ Serenissimæ CHRISTINÆ Reginę: *Thaitis si sculptum habuerit* PAVONEM *tenentem marinum turturem piscem, & sub se, ipso lapide, habuerit* PAVONIS VOCEM *scilicet* AIO, *supponatur ei radix trifolij. Est enim hoc magnum & admirabile, gestatum ad victoriam, pacem & stabilitatem.* IAO enim, cùm per O paruum corripitur, *eum qui dat* FVGAM MALORVM *significat.* Sed Macarius eiusmodi næniis interpretandis operam abuti noluit, quam frustrà dari censuit Scaliger. Pignorius satius duxit ignorationem fateri, quàm erudito Lectori fastidio esse. In iisdem Inscriptionibus & Gemmis Baronius agnouit quædam remanere prorsus obscura, quòd non omnia secreta Basilidis Catholicis innotuerint. Petauius appellat VOCVM PRODIGIA, *in quibus conflictari neque otium neque operæ pretium sit.* Quis post tales viros quidquam in his sibi prætereà quærendum putet, aut id se explicaturum polliceri audeat, quod eorum nemo intellexerit? Plerasque eiusmodi inscriptionum Ægyptiacas esse contendit Salmasius, easque fermè omnes, quæ Græcis characteribus scriptæ inueniuntur. *Quia,* inquit, *Ægyptij post dominationem Macedonum Alphabetum Græcum receperunt integrum, cui & de suo antiquo adiunxere septem litteras, ideò retentas, vt voces exprimerent propriæ dialecti, quibus pronuntiandis & scribendis, Græcarum litterarum characteres non sufficiebant. Earum quasi Hebraicæ essent, non meliùs successit interpretatio viris doctis, quàm Æonum Valentini appellationes*

Irenæus l. 2. c. 67.

In Epiphanium hæresi 34.

Lib. de Annis Climacter.

ex

ex eodem Hebraico per vim arceſſita. Omnia enim illa vocabula merè Ægyptiaca ſunt. Quibus poſtmodum comperi R.P. Athanaſium Kircherum attuliſſe aliquid lucis eo in Opere, quo verè Oedipus Chriſtianus Sphingem Ægyptiacam docilem reddidit, ad feritatis obliuionem. Et verò fatendum eſt, neque ego inficior, quod alieno periculo didici, multos poſſe fingi harum Inſcriptionum ſenſus ab vno aliquo, qui imaginatione & meditatione valeat; ſed tanti non duco diuinationes quaſdam Lectori oggerere, vt tempus tam malè velim perdere, memor moniti Tertullianei, vbi de Marcoſianis: *Computant*, inquit, *ogdoadas & decadas, ita vt efferre illorum omnes vanitates ineptum ſit, & otioſum; quod tamen non tantùm iam vanum, ſed etiam periculoſum ſit.* *Lib. de Præſcriptionib. cap. 5.* Characteres ſiquidem aliquando in aceruum congeſti, è quibus ne ſyllabam quidem vnam conficias; numerales ſæpè litteræ, quas mittere in digitos pænè dementis otij ſit, vel importunæ vt minimùm ſubtilitatis, quæ temperata, grata eſt, immodica offendit. Incomperta ferè hæc & inextricabilia, nec aliter prodenda, quàm ab ipſis Patribus ſunt prodita. At *Latini Scriptores* (Salmaſij verba ſunt) ABRAXAM *cum vitio vocant, vt Tertullianus & alij; ſed Græci* ΑΒΡΑCΑΞ. *atque ita legitur in Gemmis & Annulis Antiquariorum Taliſmanicis. Totidem quidem litteris conſtat* Ἀβραξὰς, *&* Ἀβρασάξ, *quæ eum efficiunt numerum, quem annus habet abſolutus* CCC. LXV. *ſed Abraxas Græcanicæ eſt terminationis, Abraſax Ægyptiacæ.* *Lib. de Annis Climacter.* Quam ille vitio non carere putat appellationem, ſine noxâ cum Macario vſurpo. Quid enim mali, ſi cum antiquiſſimis Scriptoribus Græcanicam terminationem Ægyptiacæ anteponamus? præſertim vbi

vtrique totidem insunt litteræ, idem numerus constat. Non hoc profectò mihi vitio dari velim, vti nec si, quæ ex Patrum variâ lectione mutuabor, ijsdem fermè verbis, quibus ab ipsis enarrata sunt, explicabo. Quia *præsens opus*, vti Macrobius in simili argumento, *non eloquentiæ ostentationem, sed noscendorum congeriem pollicetur*. Noscendorum, inquam; cùm primus sit sapientiæ gradus, falsa intellexisse; cuiusmodi sunt ea, quæ repræsentatum eo, solis, vt ita dicam, decorata mendaciis. Aiunt decentiorem esse faciem, in quâ aliquis næuus insit: liber hic noster quantus quantus est, totus næuus est. Ac si fortasse alicui videbitur leuior diligentia, quam in istis affanijs exquirendis, & nugis hæreticorum propalandis adhibui; leui argumento passim addam & aliud leue, si fortè quæ singula parum habent ponderis, coniuncta ac conglobata aliquid acquirant ad lancem deprimendam. quamquam huic vappæ hederam non appendo, quâ vendibilior fiat; nec tantum mihi in meâ placeo merce, quin præmoneam iterùm iterumque, Basilidianorum dogma thesaurum esse malorum, in quo monstra pro schemate, voces absonæ & inconditæ pro pompâ sermonum, clandestinæ artes, & remotæ à politiore litteraturâ disciplinæ; de quibus differenti, vt facilè obrepit error, ita nec curanda gloria, quæ ex grauioribus petenda est. Atque vt ista deessent, nobis non licet esse tam accuratis scriptoribus, tam disertis, neque etiam occupari verborum floribus, quos ad gemitus & preces euocat clamor officij. Irenæus scripturus aduersus Gnosticos: *Non exquires*, inquit, *à nobis, qui apud Celtas commoramur, & in barbarum sermonem plerumque auocamur, orationis artem, quam non didicimus; neque vim*

L. 1. Saturnal.

con-

conſcriptionis, quam non affectauimus; neque ornamentum verborum, neque ſuadelam, quam neſcimus. Si hanc ſibi veniam dari poſtulat Epiſcopus Lugdunenſis, magnus ille pacis Eccleſiaſticæ vindex, & à Tertulliano appellatus *omnium doctrinarum curioſiſſimus explorator*, eamdem tenuitatis meæ conſcius potiori profectò iure, imò à lectoribus meis vltrò expectem. Sed iam varias inducere formas aggredior,

L. contra Valentinianos, cap. 5.

Ac ſi quid vſquam eſt VANITATIS MYSTICÆ,
DEOS LATINOS, *&* DEOS ÆGYPTIOS,
Queis ROMA *litat, queis* CANOPVS *ſupplicat.*

Prudentius Periſtephan. Hymn. 10.

Quod vbi præſtitero, oſtendam porrò, non iniuriâ ſcriptum eſſe à Macario, hunc ABRAXAM fuiſſe inſtar equi Troiani, omnemque deorum familiam complexum, ſeu Ægyptij fuerint, ſeu Græci, Latini, ac Perſici.

Tantos eſſe DEOS BASILIDES *credere iuſſit,*
Quantos & dies annus habet, tot denique mundos.

Tertullianus aduerſ. Marcionem l. 1. cap. 7.

Sequuntur Tabulæ XXVIII.
in quibus Gemmæ c.xx.

ELEN-

ELENCHVS GEMMARVM,

In quo cuiusque, quoad fieri potuit, expressa species, & nomina eorum, qui vel eas apud se habuere aliquando, vel hodieque possident.

TABVLA I.

Gemmæ.	*Ex collectione,*
1. MAgnes	IO. *Michaëlis Riti.*
2. MOnyx	*Petri Antonij Rascasij Bagarrij.*
3. Onyx	*Abrahami Gorlai.*
4. Heliotropium	*Io. Michaëlis Riti.*
5. Heliotropium	*Eiusdem.*

TABVLA II.

6. Sarda	*Abrahami Gorlai.*
7. Heliotropium	*Eiusdem.*
8. Achates	*Antonij le Pois.*
9. Iaspis	*Thomæ le Cointe.*
10. Iaspis	*Eiusdem.*
11. Heliotropium	*Io. Michaëlis Riti.*

TABVLA III.

12. Magnes	*Thomæ Pagij.*
13. Heliotropium	*Ioannis Schinkelij.*
14. Ectypum	*Laurentij Pignorij.*

TABVLA IV.

15. Ectypum	*Laurentij Pignorij.*
16. Ectypum	*Eiusdem.*
17. Heliotropium	*Alberti Rubenij.*
18. Onyx.	*Antonij le Pois.*

TABVLA V.

19. Ectypum	*Io. Georgij Hervvartij.*
20. Onyx	*Io. Michaëlis Riti.*
21. Onyx	*Io. Iacobi Chifletij.*
22. Onyx.	*Abrahami Gorlai.*
23. Achates.	*Eiusdem.*

TABVLA VI.

24. Magnes	*Serenißimi Archid.* LEOPOLDI GVIL.
25. Magnes	*Philippi Chifletij.*
26. Ectypum	*Laurentij Pignorij.*
27. Ectypum.	*Ioannis Schinkelij.*

TABVLA VII.

28. Heliotropium	*Serenißimi Archid.* LEOPOLDI GVIL.
29. Amethystus	*Fuluij Vrsini.*
30. Ectypum.	*Laurentij Pignorij.*

TABVLA VIII.

31. Ectypum	*Othonis Zylij.*
32. Sarda	*Io. Michaëlis Riti.*
33. Magnes	*Alberti Rubenij.*
34. Ectypum	*Laurentij Pignorij.*

TABVLA IX.

35. Heliotropium	*Philippi Chifletij.*
36. Achates	*Thomæ Pagij.*
37. Iaspis	*Thomæ le Cointe.*
38. Magnes	*Thomæ Pagij.*

TABVLA X.

39. Ectypum	*Laurentij Pignorij.*
40. Ectypum	*Eiusdem.*
41. Ectypum.	*Eiusdem.*

TABVLA XI.

42. Onyx	*Petri Antonij Rascasij Bagarrij.*
43. Ectypum	*Io. Georgij Hervvartij.*
44. Ectypum	*Eiusdem.*
45. Sarda	*Serenissimi Archid.* LEOPOLDI GVIL.

TABVLA XII.

46. Ectypum	*Io. Georgij Hervvartij.*
47. Calcedonius	*Philippi Chifletij.*
48. Ectypum	*Laurentij Pignorij.*
49. Ectypum	*Eiusdem.*

TABVLA XIII.

50. Ectypum	*Laurentij Pignorij.*
51. Ectypum	*Eiusdem.*
52. Cyaneus	*Serenissimi Archid.* LEOPOLDI GVIL.
53. Magnes	*Alberti Rubenij.*
54. Ectypum	*Petri Stephanonij.*
55. Ectypum	*Laurentij Pignorij.*

TABVLA XIV.

56. Ectypum	*Laurentij Pignorij.*
57. Magnes	*Philippi Chifletij.*
58. Ectypum	*Io. Georgij Hervvartij.*
59. Magnes	*Serenissimi Archid.* LEOPOLDI GVIL.
60. Calcedonius	*Philippi Chifletij.*

TABVLA XV.

61. Ectypum	*Laurentij Pignorij.*
62. Ectypum	*Ioannis Schinkelij.*
63. Achates	*Abrahami Gorlæi.*
64. Sarda	*Thomæ le Cointe.*

TABVLA XVI.

65. Sarda	*Ioannis Schinkelij.*
66. Sarda	*Eiusdem.*
67. Sarda	*Francisci de Moncada, Aytonæ Marchionis.*
68. Sarda	*Io. Iacobi Chifletij.*

TABVLA XVII.

69. Calcedonius	*Serenißimi Archid.* LEOPOLDI GVIL.
70. Onyx	*Alberti Rubenij.*

TABVLA XVIII.

71. Iaspis	*Ioannis Schinkelij.*
72. Ectypum	*Claudij Salmasij.*
73. Ectypum	*Io. Iacobi Chifletij.*
74. Ectypum	*Laurentij Pignorij.*
75. Calcedonius	*Io. Baptistæ Bonartij.*

TABVLA XIX.

76. Ectypum	*Claudij Salmasij.*
77. Ectypum	*Ioannis Schinkelij.*
78. Heliotropium	*Io. Iacobi Chifletij.*

TABVLA XX.

79. Sarda	*Abrahami Gorlæi.*
80. Sarda	*Eiusdem.*
81. Cyaneus	*Eiusdem.*
82. Iaspis	*Thomæ le Cointe.*
83. Achates	*Eiusdem.*

TABVLA XXI.

84. Iaspis	*Thomæ le Cointe.*
85. Crystallus	*Eiusdem.*
86. Iaspis	*Eiusdem.*
87. Sarda	*Eiusdem.*
88. Heliotropium	*Eiusdem.*

TABVLA XXII.

89. Iaspis	*Io. Michaëlis Riti.*
90. Ectypum	*Io. Iacobi Chiffletij.*
91. Heliotropium	*Serenissimi Archid.* LEOPOLDI GVIL.
92. Sarda	*Philippi Chiffletij.*
93. Ectypum	*Io. Georgij Hervvartij.*

TABVLA XXIII.

94. Heliotropium	*Thomæ le Cointe*
95. Ectypum	*Laurentij Pignorij.*
96. Ectypum	*Eiusdem.*
97. Iaspis	*Thomæ le Cointe.*

TABVLA XXIV.

98. Ectypum	*Laurentij Pignorij.*
99. Onyx	*Abrahami Gorlæi.*
100. Sarda	*Io. Michaëlis Riti.*
101. Sarda	*Eiusdem.*
102. Achates	*Philippi Chiffletij.*

TABVLA XXV.

103. Heliotropium	*Paschasij Francisci Crucij.*
104. Achates	*Guilielmi Hovvart, Comitis Staffordij Arundelliani.*
105. Sarda	*Ioannis Michaëlis Riti.*

TABVLA XXVI.

106. Sarda	*Abrahami Gorlæi.*
107. Sarda	*Serenissimi Archid.* LEOPOLDI GVIL.
108. Sarda	*Eiusdem Serenissimi.*
109. Achates	*Abrahami Gorlæi.*
110. Calcedonius	*Philippi Chiffletij.*
111. Smaragdus	*Eiusdem.*

TABVLA XXVII.

112. Onyx	*Philippi Chifletij.*
113. Ectypum	*Laurentij Pignorij.*
114. Smaragdus	*Philippi Chifletij.*
115. Iaſpis	*Thomæ le Cointe.*
116. Vitrum antiquum	*Philippi Chifletij.*
117. Iaſpis	*Eiuſdem.*

TABVLA XXVIII.

118. Achates	*Sereniſsimi Archid.* LEOPOLDI GVIL.
119. Calcedonius	*Eiuſdem Sereniſsimi.*
120. Achates	*Eiuſdem Sereniſsimi.*

In Præfatione TABVLA *vnica, in quâ Chimeræ Horatianæ, Solis imago triceps, & Gigantes.*

α. Sarda	*Sereniſsimi Archid.* LEOPOLDI GVIL.
β. Sarda	*Abrahami Gorlæi.*
γ. Achates	*Antonij le Pois.*
δ. Cyaneus	*Abrahami Gorlæi.*
ε. Onyx	*Sereniſsimi Archid.* LEOPOLDI GVIL.
ζ. Sarda	*Eiuſdem Sereniſsimi.*

Gemmas omnes, ſiue earum Ectypa, accuratè expreſſit, ac delineauit vir ingenioſus, mihique amiciſſimus, Iacobus VVerdius, rei caſtrenſis peritiſſimus Architectus, & Regij corporis cuſtos emeritus, ex eâ Equitum turmâ, quos Sagittarios vocant.

COM-

COMMENTARIVS IN TABVLAS ABRAXEAS, SIVE SOLES BASILIDIANOS;

AVCTORE

IOANNE CHIFLETIO,
CANONICO TORNACENSI.

COMMENTARIVS

IN

[illegible]

[illegible]

SIVE

[illegible] BASILIDIANOS,

AVCTORE

IOANNE CHIFLETIO,

CANONICO TORNACENSI.

CAPVT I.

TABVLA I. II. III.

ABRAXAS Μίθρας, Ἥλιος, *Gallinaceus.*

RVSTRA quæsiti SOLES à Basilide, dum exorientis Euangelij aduersos intueri radios noluit,

——*dum* SOLOS *credit habendos* *Iuuenal. Satyr. 15*
Esse DEOS, *quos ipse colit.*

Præcipitandus è nido cum suis pullis velut adulterinus ac degener. Frustrà se SOLIS amicam iactet noctua, de quâ D. Ambrosius: *Est*, inquit, *istud* *Serm. 43.* *animal, hæreticorum figura, atque Gentilium, qui tenebras amplectuntur diaboli, lucem Saluatoris horrescunt, & grandibus disputationum oculis cernunt vana, non respiciunt sempiterna. De his ait Dominus: Oculos habent, & non videbunt; in tenebris ambulant. Sunt enim acuti ad superstitiosa, hebetes ad Diuina; qui dum putant subtilibus euolare sermonibus, tamquam noctuæ veri Luminis splendore turbantur.*

Inter eos tenebriones, qui nocturnum opus aggressi tunicam Christi inconsutilem conisciderunt, quique *ex Euangelio hæretici esse voluerunt*, vt loquitur Tertullianus, pri- *Lib. de Præscription. cap. 46.* mus omnium erupit Simon Magus: post hunc Menander, à quo *virus quoddam erroris subdolum & biceps, instar serpentis cuiusdam quasi ex pestifero fonte erumpens, duos dua-* *Eusebius l. 4. Hist. cap. 7.* *rum sectarum, inter se discrepantium, auctores ac duces edidit, Saturnilum genere Antiochenum, &* BASILIDEM *Ale-* *Niceph. l. 4. c. 2.* *xandrinum: quorum ille in Syriâ, hic verò in Ægypto,*

scholas errorum, Deo & pietati repugnantium instituit. Saturnilum autem, magnâ ex parte eadem cum Menandro falsò confinxiße declarat Irenæus: BASILIDEM *verò secretiorum simulatione, dum sibi ipsi* PORTENTOSAS FABVLAS, *easque plenissimas impij erroris comminiscebatur, conatus suos in immensum intendisse.*

Lib. 1. Commentar. in Amos. Gemma 1. & 2. L. 1. Saturnal. Gemma 3, 4. & 5.

Eius præcipuum idolum ABRAXAS, qui idem ac MITHRAS siue HELIOS, teste D. Hieronymo; Lunæ sorori modò adblandiens, modò alatus, & equo insidens, ob velocem & celerem in cuncta discursum: *Ægyptij*, inquit Macrobius, *ipsius* SOLIS *simulacra* PENNATA *fingunt*: nunc qualis apud eumdem Macrobium, & in Nummis Heliogabali, *Specie imberbi, dextrâ eleuatâ cum flagro in aurigæ modum*. Prudentius:

Hoc SIDVS *currum rapidasque agitare quadrigas*
Commenti, & CAPITIS RADIOS, *&* VERBERA *dextræ*.

Plinius lib. 10. Nat. hist. cap. 21.

Vtque imperitat suo generi gallinaceus, & regnum in quacumque sit domo exercet; eam gloriam Basilides cùm affectaret, & corruptor Christianæ Religionis, aut potiùs desertor, ad Mithræ ac Solis sacra transisset, eorumdem quoque sacrorum symbola in Gemmis frequenter vsurpauit: gallum in primis, venturæ lucis prænuntium, quem excitandis in opera mortalibus rumpendoque somno natura genuit. Pausanias in Eliacorum priore: GALLINACEVM SOLI SACRAM AVEM *celebrant, quòd cantu* SOLIS *reditum nuntiet*. Nouit siquidem sidera; cum Sole it cubitum, nec eius ortum incautis patitur obrepere; diemque venientem nuntiat cantu, ipsum verò cantum plausu laterum: cælum denique sola volucrum adspicit crebrò.

Quin & de Ἰάω, voce frequentissimâ in Abraxis, Gnostici

ſtici ipſi apud Epiphanium: *In ſupremo*, inquiunt, *orbe reſidet* Ἰάω. Et apud Macrobium conſultus Apollo Clarius, quis deorum habendus eſſet, qui vocatur Ἰάω; ita effatus eſt:

Φράζεο τὸν πάντων ὕπατον θεὸν ἔμμεν Ἰάω, *L. 1. Saturnal.*
Χείματι μέν τ' Ἀΐδων, Δία δ' εἴαρος ἀρχομένοιο,
Ἠέλιον δὲ θέρευς, μετοπώρου δ' ἁβρὸν Ἰάω.

Dic omnium SVPREMVM DEVM *eſſe* IAO:
Hieme quidem Plutonem, at Iouem vere incipiente,
Et SOLEM *æſtate, autumno autem mollem* (aut feſtiuũ) IAO.

Reipsâ quidem Ἰάω non aliud eſt, quàm tetragrammaton יהוה, vnde etiam Ἰεύω, & Iouis in caſu recto, additâ nimirum terminatione Latinâ. Euſebius: Ἰάω *eſt* SALVS, *hoc eſt Dei ſalutare.* Sed videmus ex iſtis, vt ſacerdos Apollinaris fucum fecerit conſultoribus, eos à vero Iſraëlis Deo, naturæ auctore, abducendo ad naturam, Dei opificium: quaſi Iudæi (quorum Deus Ἰάω, vt agnoſcit Diodorus) coluerint Solem: Agnoſcimus & quos *nunc*, cum Tertulliano, *deſtinamus hæreticos*, SANCTIS NOMINIBVS, *& titulis & argumentis veræ religionis, vaniſſima &* TVRPISSIMA FIGMENTA *configurantes*: dignas profectò faſtu Baſilidiano teſſeras, quo *ſe ac ſuos ſolos dicebat eſſe homines, ceteros omnes ſues & canes: ob idque non propalanda eſſe alijs ſua myſteria, quòd præceptum eſſet: Nolite proijcere margaritas ante porcos.* Imò verò, vti cordatè ac ſapienter Baronius: *Hæc ſpectanda proponere, nihil aliud eſt, quàm pulcherrima trophæa Eccleſiæ, victoriâ ex hoſtium ſpolijs comparatâ, ſurſum erigere, & in ſingulis veluti quibuſdam notis inſculptis, & ſignis præfixis, Dei gloriam de Eccleſiæ patrocinio prædicare.*

Lib. 4. de Præpar. cap. 29.
Gerard. Io. Voſſius l. 2. de Idololatr. c. 14
L. aduerſus Valentinian.
Epiphan. hær. 24.
Anno Chriſti 120. num. 17.

At, quem Sirmondus PRÆDESTINATVM inſcripſit,

vetus Auctor de Basilidianis loquens: *Hos*, inquit, *Ecclesia vt energumenos computans, non altercando, sed proijciendo damnauit*. Verum id quidem, sed tamen cùm eo tempore *quàmplurimi Ecclesiastici viri* (Nicephori verba sunt) *obuiàm illis, à rectâ ratione petitis argumentis, euntes, Apostolica obtinerent decreta; fuere quoque inter eos, qui in libris suis contra insidias talium hæresium præseruatiua præcepta reliquerint. In quibus & Castor Agrippa Reprehensionem Basilidis importunitatis edidit, præstigiasque eius & arcana proferens, in Euangelium viginti & quatuor libros eum composuisse ait, Barcabbamque & Barcoph Prophetas, qui in rerum naturâ numquam fuerint, ad barbarorum hominum terrorem sibi constituisse, Pythagoricum silentium induxisse, & res nullo in discrimine ponere docuisse: perindè atque tempore exigente, absque exceptione omni, præcisè Fidem abiurare, & gustare liceret quæ idolis sint mactata. Atque equidem de Basilide Irenæus similia narrans, pudendum errorem eius pulchrè in apertum produxit. Cuius idem coæuum fuiße refert Carpocratem, eorum qui Gnostici appellantur auctorem & ducem: quem non puduit propalàm artem magicam exercere, quam pater eius Simon clàm & subdolè profeßus fuerat. Gloriam is aucupabatur, & sese efferebat artibus curiosis per ea philtra amatoria, quæ conficiebat per dæmones, qui somniorum visiones immittebant, & illis aßeßores existebant. Docebat quoque omnem eos oportere perpetrare turpitudinem, qui ad perfectionem arcanorvm sacrorum suorum peruenire vellent; neque fieri posse, vt quispiam eos effugeret, qui mundi Principes apud eos appellarentur, nisi infandis fœditatibus omnibus satisfecißet. Atque ij quidem sub Adriani Imperio extitisse dicuntur*. Qui cùm esset *tam immensæ ambitionis, vt*

Lib. 4. Histor. Eccles. cap. 2.

Zonaras & Xiphilinus in Adriano.

vt omnia affectaret, seque nihil ignorare profiteretur, curiosissimus etiam harum rerum, DIVINATIONIBVS *atque* MAGICIS SACRIS *crebrò vsus est.* Eius annulum argenteum, sigillo versatili, ex Dactyliothecâ Gorlæi hîc repræsentamus, quem haud dubiè vt ἀλεξιτήριον gestauerit:

Nam in eius latere visitur cum caduceo & petaso imago Mercurij; de quo Lucianus: *Velim* MERCVRIVM *dare mihi tales* ANNVLOS *virtute, vt semper corpore* BENE HABEREM, *&* INVVLNERABILIS *essem; alterum, vt* INVISIBILIS, *cuiusmodi fuit* ANNVLVS GYGIS. Plinius *In Nauigio.*

eos sugillans annulos, magicâ arte formatos, *Externis*, inquit, *famulantur sacris*, *ac* DIGITIS *deos* GESTANT, *&* MONSTRA *quoque* COLVNT: *damnant*, *&* *excogitant* GLOBOS. Idem scribens de Speciebus Magiæ, meminit etiam eius, quæ *ex* SPHÆRIS *&* *ex aëre &* STELLIS *diuina promittit: prætereà vmbrarum inferorumque colloquia.* Additque: *Quæ omnia, ætate nostrâ, princeps* NERO VANA FALSA*que comperit: quippe non citharæ tragicique cantus libido illi maior fuit, fortunâ rerum humanarum summâ gestiente in profundis animi vitijs. Primumque imperare dijs concupiuit, nec quidquam generosius voluit. Nemo vmquam vlli artium validiùs fauit. Ad hæc non opes ei defuere, non vires, non discendi ingenium, non alia patiente mundo. Immensum &* INDVBITATVM *exemplum est* FALSÆ ARTIS, *quam dereliquit* NERO. Sed misso hoc monstro hominis, ad Basilidianum reuertamur. *Pingitur*, inquit Salmasius, *hic Deus Basilidis, capite galli gallinacei cristati, clypeum alterâ manu retinens, alterâ gladium, more militis loricatus, cum pedibus & cruribus serpentinis. Nomen eius corruptum fuit in duobus Talismanis, qui Scaligero explicandi propositi sunt; vnus à Vareto, alter à Turqueti filio Medici celeberrimi. In isto scriptum erat*: ΑΒΡΑΣΑΜ ΙΑΩ ΑΚΛΩCΘ. *vbi* ΑΒΡΑΣΑΜ *perperàm descriptum fuit pro* ΑΒΡΑΣΑΞ. *Litteras ipsas perperàm putat Scaliger singulares fuisse, & totam inscriptionem Hebraicam. Nomen ipsum* ΑΒΡΑΣΑΜ, *quod corruptum est, Hebraicè* חברוחשם. *Quæ iocularis est hallucinatio. In lapide alio, quem protulit Pignorius in tabulâ Isiacâ, scriptum est*: ΙΑΩ ΑΒΡΑCΑΞ. *Idem nomen est, nempe* Ἰαὼ Ἀβρασαξ, *sed* Ξ, *hoc est* M *euersum, perperàm positum est pro* Ξ. *In altero Vareti lapide prauè etiam descripsit, qui* ἔκτυπον *Scaligero misit*: ΑΒΡΑCΑΡΗ, ΑΡΙΡΙΗ, ΩΙΘΑΒ, *& quæ sequuntur.*

Lib. 1. Natural. Hist. c. 7.
L. 30. c. 2.
Lib. de Annis climactericis.

tur. Debuit esse ABRACAΞ ΙΑΩ. *Ipsa inscriptio tota Ægyptiaca est, non Iudaica; vt frustrà se torserit vir ille summus in eruendo sensu quasi ex Hebraicis verbis.*

Idem Salmasius non probat apposita subinde cornua ceruina capiti Abraxæ gallinacei, quæ dicit esse in Archetypo cristam, vel apicem plumeum. Nescio an rectè: nam, vt SOLIS symbola in vnum cogerent Basilidiani, cristam, spectatissimum insigne galli, dedisse videntur aliquando & aquilæ; imò interdum & ramos veluti cerui, qui viuacissimum in primis est animal, ob idque SOLI vitæ principia excitanti sacrum.

Thetel apud Camillum Leonardum, ex hoc monstro Abraxæ, gemmæ insculpto, mira promittit: *Hominis*, inquit, *imago in* IASPIDE, *habentis scutum in sinistrâ, & in dextrâ idolum, vel aliquid bellicosum: & loco pedum sint viperæ: & loco capitis humani sit caput* GALLI *siue* LEONIS, *& cum thorace. Hic* LAPIS *sic* SCVLPTVS *virtutem habet contra inimicos, ac victorem gestantem reddit, & ad venena valet: sanguinem quoque stringit, à quocumque loco fluat.* Leonardus ipse in eâdem hæresi: *Cùm*, inquit, *in aliquo lapide diuersæ sint virtutes, ita & in lapide figuræ sculptæ ex diuersis animantium partibus sunt, quæ similitudinariè lapidis effectum ostendunt, vt in meo* IASPIDE *apparet, in quo figura habens caput* GALLI, *corpus totum vsque ad crura, hominis thorace tectum, in sinistrâ tenens clypeum, in dextrâ verò flagellum, & crurum loco ac pedum duæ viperæ supplent: quæ partes figuræ, si benè considerentur, lapidis virtutem indicant.*

Lib. 3. de Lapidib. & Gemmis c. 16.

Lib. eod. cap. 6.

In Gemmâ nonâ visitur etiam Abraxas gallinaceus, capite radiato, vt SOLIS symbolum, quem RADIANTEM Latini, sine vllâ interdum adiectione, vocabant. *Gemma 9*

Amuleti 14. inscriptionem. ΤΑΛΑ. ΑΡΑΙΩ. ΩΑΡΑΟΡΟΝ- *Gemma 14.*

ΤΟΚΟΝ-

Parte alterâ Tom. 2. Oedipi Ægyptiaci class. 11. cap. 6. Baronius an. Christi 120. n. 13.

TOKONBAI interpretatur πολύγλωσσος, & πολυγράμματος Kircherus : SVMMO MARTI OMNIA VINCENTI

Quòd autem hisce characteribus atque figuris diuersimodè concinnatis vti solerent eiusmodi hæretici impostores ad Amuleta conficienda; habes de his egregium exemplum apud Q. Serenum Sammonicum, antiquum Medicum, & eiusdem, vt apparet, Basilidis sectatorem, qui præcepta Medica carmine scripsit Heroico, & ad curandum morbum Hemitritæum, his characteribus conficiendum curauit Amuletum, ad collum ægrotantis appendendum, continens ABPACA, iunctis alijs elementis, quidpiam portentosum ipso sonitu reboantibus.

Inscribes chartæ, quod dicitur ABPACAΔABPA,
Sæpiùs, & subter repetis, sed detrahe summam,
Et magis atque magis desint elementa figuris
Singula, quæ semper rapies, & cetera figes,
Donec in ANGVSTVM *redigatur littera* CONVM:
His lino nexis, collum redimire memento. Et in fine:
Talia languentis conducunt vincula collo,
Letalesque abigent (miranda potentia!) morbos.

Conus.

ABPACAΔΔABPA
ABPACAΔΔABP
ABPACAΔΔAB
ABPACAΔΔA
ABPACAΔΔ
ABPACA
ABPAC
ABPA
ABP
AB
A

Monstra verborum confingunt Magi, talibusque ineptijs scatet Marcellus Empiricus, nouusque Dioscorides. Hæc inter Physica remedia reponit etiam Trallianus, à quibus nec abhorruit Cato : eiusque generis multa habet Constantinus Cæsar in Geoponicis, nonnullaque & ipse Plinius. Quibus addo Iulium Africanum in Cestis, apud quem nonnulla etiam de curatione per ABPACAΔABPA. Festiuâ enimuerò & ridiculâ superstitione, in æquali numero litterarum morbi, & remedij, vt æquè terminentur.

Robertus Constantinus in Notis ad Serenum.

V. C. Gottifredus Wendelinus noster hæc eadem elementa ita interpretabatur:

ABPA

ABPA: אב בן רוח הקדש

ΣΑΔ· Σωτηρία Ἀπὸ Δόξης·

ABPA: אב בן רוח הקדש

Quasi concepta sit imploratio sanctissimæ Trinitatis in hunc modum: *O Trinitas* PATER, FILIVS, *&* SPIRITVS SANCTVS! SALVS *prouenit à* GLORIA TRINITATIS. Acutè quidem istud à viro doctissimo excogitatum est, & ingenioso sensu, sed cui (assumptis præsertim litteris singularijs) alij benè multi similes reperiri possint, quorum nullus horum hominum mentem aperuerit. Planè hæc à Magis profecta, quos hæretici in multis olim secuti; & hisce diis, quantumuis opinione suâ auerruncis, mala suscitabat, non auertebat Basilides, nisi Deus melior maluisset meliora, atque hanc eius amentiam auerruncasset. Eiusdem commenti est interpretatio Iosephi Scaligeri suprà à Salmasio perstricta, cùm nimirum Gemmæ Basilidianæ Ægyptiacam inscriptionem ita Hebraicè reddidit: ABPA. CAP. H. APIPI. H. ΩΙΘΑΒ. AAN. AΘA. NA. A. B. A. הברח שר־יי ותיפתה לו אתה נא. ל. ב. אז. *Fuga, Princeps Dei, maledictos Dei. Et benefac nobis Tu, obsecro Te; in æternum Tu benedictus.* Itemque aliam: ABPA. CAM. IAΩ. A. K. A. Ω. C. Θ. Hebraicè reddit:

In Epistolis Gallicis, quæ extant ad calcē opusculorum.

הברח שם יהוה לו חצים כלם לוחצינו ושונאי טוב תינו:

Fuga, Nomen Dei, afflictores omnes affligentes nos, & osores boni nostri, id est *inuidentes vtilitati nostræ.*

Sic etiam parum explicatè, & minùs feliciter, litteras numerales τοῦ ABPACAΞ composuit Macarius noster, cum iis, quæ in voce MIΘPHΣ reperiuntur. Longè apertiùs Kircherus ι dumtaxat mutato in ει. *Est* ABRAXAS, inquit, *per resolutionem Arithmeticam* κατὰ τὴν ἰσοψηφίαν *factam, idem quod* MITHRAS, *quem animam Solarem dicebant,*

Parte alterâ tomi 2. Oedipi, classe 11. cap. 6.

virtute suâ totius mundi decursum moderantem, quod & numerus, qui ex utroque nomine & Ἀβράξας, *&* Μειθρὰς, *in numeros resoluto, sat superque constat:*

Α.	1.	Μ.	40.
β.	2.	ε.	5.
ρ.	100.	ι.	10.
α.	1.	θ.	9.
ξ.	60.	ρ.	100.
α.	1.	α.	1.
ς.	200.	ς.	200.
	365.		365.

In Hagioglyptis ms.

De mutatione ι in ει alibi Macarius: *Non id tacendum, inquit, quòd in capite versuum Sibyllæ Græcorum, vox* ΧΡΕΙCΤΟC *per* ει *scribatur contra veram scribendi rationem; sed hic error familiaris fuit Græcis, ut pro* ι *sæpissimè poneretur* ει *ut in antiquis marmoribus videre est, nummis, & libris calamo exaratis.*

CAPVT

CAPVT II.

TABVLA IV.

ABRAXAS Ἱερακέφαλος, *Ibis*, *Niphus*, *siue Cnephus* ἀγαθὸς δαίμων, ἐδάργαζας.

PVTARVNT & doctrinæ suæ congruere Basilidiani solito monstro Abraxæ affi- ctum caput accipitris, etiam Mithriacum, quamquam bellum internecinum gerat cum aquilâ, cohærentesque sæpè prehendantur. Horapollo de accipitre: SOLIS *præter ceteras volucres* SIMVLACRVM *esse videtur, vtpote peculiari quadam, atque occultâ naturæ vi, intentissimis in eius radios oculis prospiciens. Atque hinc fit, vt Medici ad sananda oculorum vitia, Hieraceo herbâ vtantur. Inde etiam fit, vt* SOLEM *interdum, tamquam visus tutorem ac dominum,* ACCIPITRIS *formâ pingant.* Porphyrius apud Eusebium: *Cùm singulari quadam, & eximiâ sapientiæ vi, tum diuturnâ cum diuino Numine consuetudine, hoc etiam intellexere, quosdam esse* DEOS, *qui certis animantibus magis, quàm hominibus ipsis delectentur, vt* SOLEM ACCIPITRE; *qui cùm naturam habeat totam ex sanguine spirituque constantem, tum eâ est erga hominem commiseratione, vt iacenti eius cadaueri ingemiscat, oculisque terram ingerat.* Hinc in Ægypto sacrorum ACCIPITRVM CVRATORES, vt & reliquorum animalium sacrorum altores, quorum munera apud Diodorum legas. Huc pertinet mansio HIERACON apud Antoninum nomen sortita, vt

GEMMA 15.

Lib. 1. Hieroglyphic.

Lib. 3. de Præpar. Euang. cap. 4.

L. 2. c. 4.

aliæ pleræque ab animalibus ſacris : quod Pignorius alijque obſeruarunt. Nec plura; cùm de nominibus Angelorum, auerſæ gemmæ inſcriptis, infrà dicturi ſimus in Abraxa Phaëtonte.

GEMMA 16. Sequentis Amuleti inſcriptionem ita interpretatur Kircherus, & auerſum ſchema deſcribit: ΙΟΥ ΙΟΥ ΩΙΟΥΝΥ ΥΟΟΝΩ ΩΝΙΟΥ, *id eſt*, DOMINI FORTITVDO ÆTERNA. *Et ſub pedibus nomen Angeli* ΙΑΩΛΗΑ *Iaoliël*, *id eſt* ANGELVS DOMINI. *In poſteriori facie* IBIS *pingitur, habitu volantis, ſerpente diuaricatis pedibus implicatâ, cui adſtat* ANVBIS *cum ſiſtro. Quæ nihil aliud denotant, niſi* VIM MERCVRIALEM, *nociuorum omnium abactiuam.* Plinius: *Inuocant*, inquit, *&* *Ægyptij* IBES SVAS *contra* SERPENTIVM *aduentum.* Eaſque à Barbaris propter beneficium conſecratas docet Cicero, vbi ait: *Ipſi, qui irridentur Ægyptij, nullam belluam, niſi ob aliquam vtilitatem, quam ex eâ caperent, conſecrauerunt. Velut* IBES *maximam vim* SERPENTIVM *conficiunt.* vt & Ciconiæ, quibus *honos* SERPENTIVM EXITIO *tantus, vt in Theſſaliâ capitale fuerit occidiſſe, eademque legibus pœna, quæ in homicidam.* Sed appoſitè Iuuenalis, ac veluti de poſtremâ Gemmâ huius tabulæ:

Parte alterâ tom. 2. Oedipi Ægyptiac. claſſ. 11. cap. 6.

Lib. 10. cap. 28.

Lib. 1. de Natur. deor.

Plinius lib. 10. c. 23.

GEMMA 18.

Satyr. 15

——*ſerpente* CICONIA *pullos*
Nutrit, & inuentâ per deuia rura LACERTA.

GEMMA 17. Ad pænultimam explicandam videri poſſit opus eſſe Haruſpicinâ: ſed quoniam omnia miſcebant Ægyptij & Baſilidiani ſuis hiſce imaginibus, in quibus nec media primis, nec mediis vltima congruunt, quaſque adeò, vt θηεία σύνθητα ſugillat Gregorius Nazianzenus; facilè crediderim hanc gemmam cœlatam eſſe corpore, & pedibus Ibidis, collo ſerpentino, capite accipitris radiato,

Orat. 2. contra Iulianũ.

ſicque

ſicque referre & ibidem, & Cnephum, ſeu Ἀγαθοδαίμονα Ἰβίμορφον, Ὀφιόμορφον, Ἱερακοκέφαλον. Nam & Iuuenalis *ſaturam ſerpentibus* IBIN memorat; & Sanchuniatho apud Euſebium exſertiſſimè de CNEPHO ſerpente: *Nec eiuſmodi animal* [ſerpens] *niſi vi quadam percuſſum antè fuerit, morte naturali extinguitur. Atque illud quidem* PHOENICES BONVM DÆMONEM, *Ægyptij verò* CNEPHVM *ſimiliter nuncuparunt, eidemque* CAPVT ACCIPITRIS, *ob præcipuam quamdam huius volucris agendi vim, addiderunt. Quin etiam Epeis ille, qui ſummus ab ijs ſacrorum interpres & ſcriba nominatur, quemque Arius Heracleopolites Græcâ linguâ donauit, ſic ad verbum allegoricè rem iſtam expoſuit: Vnus omnium* MAXIME DIVINVS *erat* SERPENS *ille, qui* ACCIPITRIS *formam præ ſe ferebat, idemque aſpectu iucundiſſimus: quippe enim, vbi oculos aperuiſſet, continuò primigeniæ ſuæ regionis loca omnia* LVCE *complebat: ſin autem conuiueret, illicò tenebræ ſuccedebant. At naturâ quidem* IGNEVM *illum eſſe, vi ipsâ verbi* διαυγάσειν, *id eſt* ILLVSTRABAT, *Epeis manifeſtè declarauit: lucis enim* τὸ διαυγάσαι, *hoc eſt* ILLVSTRARE, *proprium eſt.* Hinc in gemmâ videas radios ſuos Agathodæmoni Solem quodammodò communicantem: eſt enim accipiter illi ſacer, & eius ſymbolum, vt iam oſtendimus. Apud Plutarchum: *Incolæ Thebaidos nullum cenſent deum mortalem, ſed quem ipſi deum* CNEPH *appellant, qui nec habeat originem, nec ſit mortalis.* Quo loco Κνὴφ ἀγέννητον legendum monet Gerardus Ioannes Voſſius, non, vt perperàm in Aldinâ, Stephanicâ, & poſtremâ Pariſinâ Κνηφαγέννητον. Eius aliud ſimulacrum docet Porphyrius ex ore ouum effudiſſe, vt mundi eſſe opificem ſignificaretur, ſiue δημιουργόν. Atque eiuſmodi fortaſſe fuerit Mithriacum ſimula-

Satyr. 15.

Lib. 1. *de Præpar. Euang. cap.* 7.

Lib. de Iſide, & Oſiride.

Lib. 1. *de Idololatr. cap.* 2.

Apud Euſebium lib. 3. *de Præpar. cap.* 12.

mula-

Epist. ad Latam. mulacrum, quod NIPHVM appellat Hieronymus, vbi de Graccho: *Nobilitatem Patriciam sonans genere, cùm Præfecturam gereret vrbanam, nónne* SPECVM MITHRÆ, *& omnia* PORTENTOSA SIMVLACRA, *quibus Corax*, NIPHVS, *Leo, Perses, Bromius Pater, initiantur, subuertit, fregit, exussit?* Non attigit germanam huius loci emendationem vir eruditus Marianus Victorius; qui vbi eum *In Scholijs in Epist. Hieronymi.* adeò deprauatum vidit, vt ad genuinum sensum reduci vix posset, porrò legendum monet NISVS. Ego verisimiliùs, meâ quidem sententiâ, & propiùs, ac religiosiùs accedens ad scripturam, quæ in omnibus exemplaribus reperitur, reponendum duco CNEPHVS, qui apertè ex eo NIPHO sese insinuat; vti & ΑΔΕΡΓΑΤΙΣ ex appositâ subinde Gemmis Abraxeis inscriptione ΟΔΑΡΓΑΖΑΣ, quam Macarius Neptuno adscribit. Adergatis, Hebræis אדיר דג, est PRÆPOTENS PISCIS; in quem scilicet

Manilius l. 4. Astron.

——*sese* CYTHEREA *nouauit,*
Cùm Babyloniacas submersa profugit in vndas.

Hanc Cicero Venerem Syriam appellat, Plutarchus & Apuleius deam Syram; eamdemque à Basilidianis cultam verisimile est, quorum error *de Chaldæo, &* SYRO, *& Græco sermone processerit.*

Hieronymus l. 2. aduers. Iouinian.

CAPVT

CAPVT III.

TABVLA V.

ABRAXAS Κόραξ.

RODIIT iamdudum Romæ formis Lafrerianis imago tabellæ fictilis, muro insertæ in ædibus, quæ olim dicebantur Octauij Zeni, prope theatrum Pompeij, & campum Floræ, iterumque edita circumfertur cum Hieroglyphicorum collectaneis auctoris anonymi; vtrobique sub typo agriculturæ, sed malè, vt notat Macarius; nam typus Mithræ est taurum reluctantem iugulantis. Atque, vt cetera deessent, coruus eius ceruicibus quasi imminens, eumdem docet esse Mithram, siue Apollinem. Ælianus siquidem: CORVVS, inquit, SACER *est* APOLLINI, *& famulus; ideoque* DIVINANDI *vim habet.* Plinius: CORVI *in auspicijs soli videntur intellectum habere significationum suarum. Nam cùm Mediæ hospites occisi sunt, omnes è Peloponneso & Atticâ regione volauerunt. Pessima eorum significatio, cùm glutiunt vocem velut strangulati.* Clemens Alexandrinus apud Eusebium, de eiusmodi coruis oracula reddentibus: *Eiusdem quoque fascinationis, veluti negotiationis sociæ habeantur capræ ad diuinandum informatæ, necnon* CORVI *illi, quos ad responsa reddenda homines erudiere.* Hinc sacra CORACINA in Hilarij diaconi Commentariis, qui D. Ambrosio tribuuntur; in quem locum Gerardus Ioannes Vossius: *Credo*, inquit, *hæc sacra fuère prope Coptum, vrbem tanti nominis, vt inde Ægypto sit appellatio. Circa eam*

In Auctario ad Pierium.

L. 1. c. 48.

Lib. 10. cap. 12.

Lib. 1. de Præp. Euangel. cap. 3.

In cap. 1. Epist. ad Romanos.

Lib. 3. de Idololat. cap. 100.

eam quidem ciuitatem bini dumtaxat CORVI *conspiciebantur : nec enim militibus Romanis, qui smaragdi metalla montanis ibi in locis custodiebant, visi sunt plures. Atque ibidem* APOLLINIS *erat simulacrum, cui* CORVI *esse sacri perhibentur. Verùm non video, quomodo hinc consequatur*, CORVOS *illos potiùs fuisse* DEOS, *quàm symbolum* NVMINIS. *Potuêre enim sacra etiam κοράκινα siue* CORVINA *à symbolo nuncupari*. Hæc ille, quibus facilè subscriberem, nisi obstaret D. Hieronymi auctoritas, CORVVM inter SIMVLACRA PORTENTOSA recensentis, quæ eadem Prudentius appellat SIMVLACRA DEVM. Et CORACICA SACRA fuisse partem MITHRIACORVM, vt Leontica, Persica, Heliaca, à Corace, Perse, Helio, docent priscæ inscriptiones; in quibus etiam, eodem planè habitu, quo in tabellâ Zenianâ, Mithras fusâ chlamyde succinctus, veste breuiori braccatus, & manicatus, curuâ tiarâ, respiciens CORVVM inscribitur: Ἡλίῳ Μίθρᾳ ἀνικήτῳ· SOLI MITHRÆ INVICTO. Vnde Ausonius de coruo:

Apud Gruterū fol. M. LXXXVII. Apud Bulēger. lib. I. de Magiâ cap. 4.

Edyll. 11.
Vincunt aëripedes ter terno Nestore Cerui,
Tres quoque ætates superat PHOEBEÏVS OSCEN.

Lib. 3. Ode 27.
Inde Horatianum votum Apollini, qui Sol est exoriens:
OSCINEM CORVVM *prece suscitabo*
SOLIS *ab ortu.*

GEMMA 22. GEMMA 19. 20. & 23.
Idipsum Coraci Basilidiano appositum aliquando Sydus indicat, & lauri ramus etiam dicatus Apollini. Quas nimirum nugas, & Gentilium superstitiones etiam in symbolis vsurpabant mali discipuli, à malo præceptore profecti Basilidiani, mali CORVI, mala OVA.

CAPVT

CAPVT IV.

TABVLA VI.

ABRAXAS *Phaëthon*, *Phanes*, *Priapus*, *Protogenus*, *Sidus Veneris*.

RIAPVM φυσικῶς pro SOLE habitum multis adſtruit argumentis Gerardus Ioannes Voſſius. Primùm ex Orpheo ſiue Onomacriti Hymnis, vel initijs potiùs: vbi Πρωτόγονον celebrat, & eum vocat: Μέγαν αἰθερόπλαγκτον, *Magnum in æthere errantem*: item: Παμφαὲς ἔρνος, *Vbique lucentem ramum*; ac mox de eodem ſubiungit: *Lib. 2. de Idololat. cap. 7.*

———κατὰ κόσμον

Λαμπρὸν ἄγων φάος ἁγνὸν, ἀφ' οὗ σε Φάνητα καλήσκω,

Ἠδὲ Πρίηπον ἄπαντα.

———*per mundum*

EMICANTEM *ducens* LVCEM, *à quâ te* PHANETA *voco*,

Atque PRIAPVM REGEM.

Poſteà dicitur, *ſemina habens diuerſa*, ſiue πολύσπορος. *Et quid manifeſtius ex iſtis*, inquit Voſſius, *quàm* PRIAPVM *eſſe* LVCEM SOLIS *primigeniam: quæ & Φάνης, quia nihil* SOLE φανὸν, *ſiue* LVCIDVM *magis. Et ſanè idem Φάνητα eſſe ac* SOLEM *etiam apud Macrobium legas, vbi & φαναῖον propterea ait vocatum.* Apud Suidam Φαέθων eſt Ἥλιος, & Φάνης introducitur *Præſes generatricis facultatis.* *L. 1. Saturnal.*

Deſcribit Macarius hunc deum Baſilidianorum, viſumque à ſe repræſentari ait, qualem captiuum adducimus ex impuro atque abominando dæmonum grege:

Existimo, inquit, *ad* ABRAXAM *pertinere monstrum quoddam mirificum, quod humanâ specie nudum habet alas quaternas, gestans cancrum dextrâ. Caput humanum quidem, sed horrificum. sub pedibus est vox* Ἰάω. *Quare & eôdem pertinebit simile monstrum binis tantùm alis, pudendâ parte affictâ, cuius sub pedibus finguntur sub spatio quodam breui animalcula varia. Cui monstro nomen libens dedero Phaëthontis seu Protogeni, eius præsertim, in quem Orpheus hymnum conscripsit. Alæ fortè referendæ ad anni tempora, quæ præteruolant, & primariâ diuisione duo sunt, Æstas & Hiems; secundariâ quatuor, Ver, Æstas, Autumnus, Hiems. Pudendum appositum ad notandam generationem. Nam Deus & Sol, teste Philosopho, omnia generant; & animalcula illa sunt apposita, ad res à Sole productas indicandum.* Ex litteris inuersis & sparsis hinc inde in huius tabulæ Gemmâ pænultimâ, colligit Kircherus: ΜΝΗϹΤΗΛ, quod idem ac RECORDARE, significat; ac si gestantes amuletum peterent à Numine, vti memor esset eorum quæ postularent.

GEMMA 24. & 25.

GEMMA 26.

Parte alterâ tom. 2. Oedipi Ægyptiac. class. 11. cap. 6.

In vltimâ Gemmâ, Phaneti portentosâ specie exhibito, & ceteris animalculis suum ambientibus numen, appositum etiam *Sidus Veneris*, alterno meatu vagum, ipsisque cognominibus æmulum Solis ac Lunæ, de quo Plinius: *Magnitudine extra cuncta alia sidera est: claritatis quidem tantæ, vt vnius huius* STELLÆ *radijs vmbræ reddantur. Itaque & in magno nominum ambitu est. Alij enim Iunonis, alij Isidis, alij Matris deûm appellauere. Huius naturâ* CVNCTA GENERANTVR *in terris: namque in alterutro exortu,* GENITALI RORE *conspergens, non terræ modò conceptus implet, verùm* ANIMANTIVM *quoque* OMNIVM *stimulat.*

GEMMA 27.

L. 2. c. 8.

De hæresi Basilidianorum circa Angelos, præter Tertullianum à Macario laudatum, Irenæus: *Nomina quoque*

L. 1. c. 23.

quæ-

quædam affingunt SVIS IMAGINIBVS *quasi* ANGELORVM. *Hos quidem esse in primo cælo, hos autem in secundo, & deinceps nituntur* CCC.LXV. *ementitorum cælorum, & nomina, & principia, &* ANGELOS, *& Virtutes exponere.* Saturnilus Basilidis condiscipulus aiebat, apud Epiphanium: ANGELOS *à superiori Virtute desciuisse: ex quibus* SEPTEM *mundum, & quæ in mundo sunt comprehensa, condiderint, eiusque mundi suum quemque* ANGELVM *partem diuisione sortitum.* Hinc in ipsis Angelorum nominibus, & eâ inscriptione, quam dedi suprà ex auersâ parte Abraxæ Hieracephali, video obseruari posse numerum septenarium, quo Basilidiani intellexere summum Deum continentem Angelos septem, cælorum septem Præsides, à quibus prodierint alij trecenti sexaginta quinque iuxta anni dies. Magi prætereà Ἀγγέλυς ὀρνίθων ὀρνιθομόρφυς vocabant, *Angelos auium auiformes;* nec inter mactandum aues Angelorum nomina pronuntiabant, ne latentem si fortè dæmonem violarent. In libro Botri Persarum regis apud Bulengerum: *Vulturem occidi cum acuto calamo; qui occidit eum, erit solus, nec ab vllo videbitur, & vt dicat* TRIVM ANGELORVM *nomina.*

Hæresi 23.

Gemma 15. & 24.

Lib. 2. de Magiâ cap. 60.

Hisce porrò Angelicis nominibus, ac barbaris subinde, nec vsitatis, mira se patrare posse existimabant. Apud Arnobium: *Occursurus forsitan rursus est cum alijs multis calumniosis illis, & puerilibus vocibus: magus fuit, clandestinis artibus omnia illa perfecit: Ægyptiorum ex adytis* ANGELORVM POTENTIVM NOMINA, *& remotas furatus est disciplinas.* Postmodum in Concilio Romano à Zachariâ Pontifice sancitum fuit, ne præter MICHAELIS, GABRIELIS, & RAPHAELIS, Angelorum alia vlla NOMINA recitarentur. Quod Carolus Magnus firmauit in

Lib. 1. aduersus Gentes.

Anno Christi 745.

Cap.16. Capitularibus Aquisgranensibus: *Præcipitur*, inquit, *vt* IGNOTA ANGELORVM NOMINA *nec fingantur, nec nominentur, ni illorum, quos habemus in auctoritate: hi sunt* MICHAEL, GABRIEL, RAPHAEL. Deque hisce Angelorum nominibus ignotis, eorumque inuocationibus ad Magicas incantationes, & superstitiosos vsus,
L.2.c.58. intelligenda sunt verba Irenæi: *Nec inuocationibus* ANGELICIS *faciat aliquid, nec incantationibus, nec aliquâ prauâ curiositate.* Itemque Augustini: *An eundum mihi fuit ad* ANGELOS? *quâ prece? quibus Sacramentis? multi conantes ad te redire, neque per seipsos valentes, sicut audio, tentauerunt hæc, & inciderunt in desiderium* CVRIOSARVM VISIONVM. Nam si malos genios inuocant Magi, ac interdum bonorum nomina suis maleficiis immiscent, imò & Deum Abraham, Isaac, & Iacob, vt est apud Origenem; tantò vtiliùs veri Christiani bonorum Angelorum opem implorant aduersus corruptam sponte dæmonum gentem, & à Deo damnatam cum principe satanâ.

Lib.10. Confess. cap.42.

L.1.contra Celsum.

CAPVT

CAPVT V.

TABVLA VII. VIII.

ABRAXAS Λεοντόμορφος, Λεοντοκέφαλος.

GRYPHVM ab Indis SOLI dedicari auctor est Philostratus, fictitium quidem animal, sed Romanis in Hieroglyphicis satis frequens, & variè depictum, plerumque tamen ex AQVILA & LEONE compositum. Tanta est vtrique cum SOLE consensio, adeò ignita natura, vt huius pennæ ceterarum auium plumis commixtæ, eas calore suo consumant; ex illius verò ossibus inter se collisis, ignem excitari scribat Ælianus. Hinc ABRAXAS MITHRAS non Aquilino tantùm capite, sed & Λεοντόμορφος, Λεοντοκέφαλος. Minutius Felix: *LEONVM & canum vultu DEOS dicatis:* Tertulliano, BIFORMIA NVMINA, *canino &* LEONINO *capite commista:* Arnobio, TORVISSIMA *facie* DEOS. de quibus Porphyrius: *Videas apud ipsos* IMAGINES *quasdam, ceruice tenus humanâ specie, vultu autem modò volucrem, modò* LEONEM, *aut aliud quoduis animal referentes: aliasque rursum capite quidem hominum similes, reliquis verò partibus corporis, modò inferioribus, modò superioribus, aliarum animantium formam ostendentes. Quibus illi significatum volunt & deorum ipsorum voluntate consilioque fieri, vt illa inter se mutuò degant, nec sine eorumdem numine euenire, vt feræ immanesque belluæ non cicurentur modò, sed nobiscum etiam aliquâ vitæ societate coniungantur. Itaque ab ijs* LEO *tamquam* DEVS *colitur; Ægyptique pars aliqua (Præfecturam ipsi vocant) eius cognomento* LEONTOPOLITES, *alia*

Pighius lib. de anni partib.

Plinius l. 10. c. 3.

In Octauio.

Apologetic. c. 16.

Lib. 6. aduersus Gentes.

Apud Euseb. l. 3. de Præpar. c. 4.

Busirites à boue; alia Cynopolites à cane nuncupatur. Horapollo de Leone: *Caput magnum habet hoc animal, & pupillas quidem* IGNITAS, *faciem verò rotundam, & circumquaque* RADIORVM *more sparsos pilos ad* SOLIS *similitudinem. Vnde & sub solio* HORI, *hoc est* SOLIS, LEONES *supponunt, huius animantis cum* DEO, *vtpote* SOLE, *similitudinem maximam monstrantes.*

L.1.Hieroglyph. cap.17.

Adhæc, *Ægyptij animal in* ZODIACO *consecrauere, eâ cæli parte, quâ maximè annuo cursu* SOL *valido efferuet calore;* LEONISQVE *inibi signum,* DOMICILIVM SOLIS *appellant, quia id animal videtur ex naturâ* SOLIS *substantiam deducere: primumque impetu & calore præstat animal, vti præstat* SOL *sidera: validusque est* LEO *pectore, & priore corporis parte, ac degenerat posterioribus membris. Æquè* SOLIS *vis primâ parte ad meridiem increscit, vel primâ parte anni, à vere in æstatem: mox elanguescens deducitur vel ad Occasum, qui diei, vel ad hiemem, quæ anni pars videtur inferior. Idemque oculis patentibus atque igneis cernitur semper, vt* SOL *patenti igneoque oculo terram conspectu perpetuo atque infatigabili cernit.*

Macrob. lib.1.Saturnal.

Ceterùm quòd in auerso Gemmæ 29. habeatur ABRAXAS ἀνθρωπόμορφος, ad plantas pedum vsque portentosis nominibus inscriptus; *inde quoque,* inquit Baronius, *euidentius deducitur argumentum, eamdem esse id genus imaginum, quas solerent ijdem Basilidis sectatores effingere. Nam Epiphanius hæc de eodem Basilide & numero, ex eius sententiâ, nominis* ABRASAX, *ait: Deinde hinc, inquit, & homo habet trecenta sexaginta quinque membra, & vnicuique Virtutum attribuitur vnum membrum. Hæc cùm Basilides diceret; eâdem ratione factum apparet, vt in eiusdem imaginis diuersis corporis membris diuersa nomina earumdem Virtutum*

GEMMA 29.

Anno Christi 120.n.13

tum

tum habeantur inscripta; illa nimirum, quibus opus habere videretur, qui gestabat imaginem: cùm alioqui impossibile esset in tam arcto spatio omnia trecenta illa & sexaginta quinque nomina exarari. Cetera verò, vt quòd alterâ manu clypeum, bidentem alterâ tenere videatur imago, quodque virga super caput extet apposita, remanent prorsus obscura, quòd non omnia secreta Basilidis Catholicis innotuerint.

Gemmam, in quâ homo capite leonino gestans situlam, retulit Macarius ad ABRAXAM Isiacum, in cuius sacris situla gestabatur. Extat non multum absimilis imago apud V. C. Albertum Rubenium, in lapide magnete, eamque Mercurio adscribendam monere videtur ipsa dictio ΘΩΤΘ, quæ prima est inscriptionis auersæ. Cicero agens de Naturâ Deorum, & multiplici Mercurio: *Quintus, quem colunt Pheneatæ, qui & Argum dicitur interemisse, ob eamque causam Ægypto præfuisse, atque Ægyptijs leges & litteras tradidisse. Hunc Ægyptij* THOYTH *appellant, eodemque nomine anni primus mensis apud eos vocatur.* Sanchuniatho, vetustissimus Auctor, Iliacis temporibus vel antiquior, vel æqualis, cuiusque opera Philo, non Hebræus ille, sed Byblius, ex Phœnicum idiomate Græcam in linguam transtulit, *cùm operam in rerum plurimarum studio posuisset, cumque Gentium omnium historiam iam vsque à primâ vniuersi molitione nosse vehementer optaret, præcipuam quamdam in peruestigandis* TAAVTI *rebus diligentiam adhibuit; quòd satis intelligeret, omnium, qui lucem hanc aspexerant, eum litteras principem inuenisse, ac scribendorum Commentariorum auctorem fuisse: ab illo autem auspicatus est, quem ab Ægyptijs Θώυθ, ab Alexandrinis* THOTH *nominatum, Græci Ἑρμῆν, hoc est* MERCVRIVM, *reddidere.*

GEMMA 33.

Lib. 3.

Apud Eusebiũ L. 1. de Præpar. cap. 6.

Ger-

Germanos Theutones ab hoc nomine THOYTH, siue THEVTH, vniuersam appellationem deriuatiuam accepisse, multis probat Philippus Cluuerius, ostenditque eumdem fuisse DEVM Germanorum TVISTONEM, Hispanorum & Gallorum TEVTATEM, cuius originatione discussâ porrò infert: *Communem omnium primum fuiße vniuersarum Gentium deum, quòd eius nomen non modò ad Ægyptios, & longissimè ab his dissitos Celtas, sed ad Græcos quoque atque Latinos peruenerit. Nam Græci idem vocabulum suâ linguâ dixere* ΘΕΟΣ, *leui litterarum* ΥΘ *in* ΟΣ *mutatione; quod illi maximè norunt, quibus vera ac germana litteræ* Θ *vis satis cognita: vnde etiam primum* Θ *Dores ac Lacones mutarunt in* Σ, *pro* ΘΕΟΣ *dicentes* ΣΕΟΣ. *Sed ijdem Græci idem vocabulum* ΘΕΥΘ, *alijs Dialectis dixere* ΖΕΥΣ, *&* ΔΕΥΣ. *Vnde Latini etiam habuere suum vocabulum* DEVS. *Communis igitur hic, atque omnium primus cùm fuerit vniuersorum mortalium Deus; nullus certè alius fuit, quàm quem sacrata nobis Mosis ostendunt monumenta, cæli terræque, & omnium conditarum in ijs rerum Conditorem: quem sub tribus personis* PATRIS, FILII *ac* SPIRITVS SANCTI, *vnum verum æternumque Deum agnoscimus, ac veneramur.* Hæc ille. Nos eiusdem magni Dei summæ atque vnicæ maiestati nugas Basilidianas non componimus, sed ex instituto, vt victimas mactare pergimus. Ac ne longiùs abeamus, ABRAXAS λεοντοκέφαλος inscribitur in postico: ΓΙΓΑΝΤΟΡΗΚΤΑ, id est GIGANTVM FRACTOR. Si verum ex mendacijs quærimus, contrario planè sensu doctrinæ Basilidianæ, quâ homines isti (vt Astrologorum hodieque benè multi) confingebant sibi in naturæ, ac ipsius diuinitatis contemptum, artes falsas, spurias atque adulterinas, quarum ope & adminiculo confide-

Lib. 1. de Germaniâ antiquâ c. 9.

Sixtus ab Hemminga Præfat. ad Astrologiam refutatã.

confidebant, ac iactabant se cognita habere arcana non solùm inferioris & elementaris huius mundi, atque ipsos etiam inferos solicitare; sed &, gigantum exemplo, cælum ipsum conscendere, cælestiumque omnium consiliorum, & diuinorum conscios & participes fieri.

Libet obiter vanitatem magicam hîc quoque coarguere, quoniam & eiusmodi leonum imagines, gemmæ insculptas, annuloque inclusas, mederi calculosis prodiderunt. Codex MS. de Sculpturis & Virtutibus lapidum, in quo referuntur sigilla Cehel, è bibliothecâ Serenissimæ CHRISTINÆ Reginæ: *Si lapis inuentus fuerit habens in sculpturam* LEONEM, *& super eum* LVNAM *&* STELLAS; *fiat* ANNVLVS *non æneus, opifice non loquente, dum prædictus lapis recluditur in ipso. Qui enim hunc* ANNVLVM *gestauerit,* PETRAM *in renibus vel vesicâ non habebit, & nec dolorem lateris vel renis nullatenus sentiet.* Hoc ne credamus, ipsa promissi vanitas facit, vetat religio ne experiamur; quamquam alioqui proprio experimento iam satis edocti asperrimos cruciatus esse calculorum. *Lib. 5.*

CAPVT VI.

TABVLA IX. X.

ABRAXAS *Harpocrates.*

BASILIDIANOS sua omnia ad SOLEM retulisse, & Loti flos ostendit, in eorum portentosis amuletis satis frequens, cum Harpocrate insidente; leone etiam aliquando, & lacerto, SOLIS symbolis, quem Porphyrius tradit, à quibusdam LACERTVM, ab aliis LEONEM appellari. Plinius expensâ naturâ loti arboris: *Est eodem*, inquit, *nomine & herba, & in Ægypto caulis in palustrium genere. Recedentibus enim aquis Nili riguis, prouenit similis fabæ, caule folijsque densâ congerie stipatis, breuioribus tantùm gracilioribusque; cui fructus in capite papaueri similis incisuris, omniq́ue alio modo, intus grana seu milium. Incolæ capita in aceruis putrefaciunt: mox separant lauando, & siccata tundunt, eoque pane vtuntur. Mirum est, quod præter hæc traditur:* SOLE *occidente* PAPAVERA *ea comprimi, & integi folijs. Ad ortum autem aperiri, donec maturescant, flosque qui est candidus decidat.* Tum de scapo ipso & radice loti: *Hoc amplius in Euphrate tradunt, & scapum ipsum, & florem vesperâ mergi vsque in medias noctes, totumq́ue abire in altum, vt ne demissâ quidem manu possit inueniri. Verti deinde, paulatimq́ue subrigi, & ad exortum* SOLIS *emergere extra aquam, ac florem patefacere, atque etiamnum exurgere, vt planè ab aquâ absit altè.*

Theophrastus: *Qui Lotus vocatur, in planis parte maxi-*

mâ

GEMMA 35. cum sequẽtib.

Lib. 4. de Abstinẽt.

L. 13. c. 17. & 18.

Lib. 4.

mâ prouenit, cùm rura inundantur: huic natura caulis similis fabæ, & fructus eodem modo, verùm minores gracilioresque. Nascitur fructus in capite, flos candidus, lilijs foliorum angustiâ proximus; fructus multi, ac promiscuè densi exeunt. SOLE *occidente se comprimunt, caputque integunt mirâ industriâ, ad ortum aperiuntur, & super aquam aßurgunt; idque facit dum caput perficiatur, floresque defluant.* Miretur hoc, qui non obseruauerit quotidiano experimento, herbam Heliotropium abeuntem SOLEM intueri semper, omnibusque horis cum eo verti, vel nubilo obumbrante. *Plinius l.2.c.41.*

Digito labiis impresso insidet loto Harpocrates, de quo Plutarchus, Varro, & alij apud Angelum Politianum in Miscellaneis, quorum hîc ego sortem faciam ex vsurâ: *Non imperfectum esse* DEVM, inquit Plutarchus, *aut* INFANTEM, *aut denique* LEGVMEN *aliquod existimandum, sed rudis imperfectique sermonis minimeque articulati Præsidem quemdam potiùs, ac moderatorem. Ex quo etiam* DIGITO LABRA COMPRIMIT, *argumentum* TACITVRNITATIS *&* SILENTII. Idem in Pythiæ oraculis, *vidit Ægyptios principium ortus* SOLIS *exprimere* PICTO PVERVLO, *qui* LOTO INSIDERET. Marcus autem Varro, libro de Linguâ Latinâ, ita scribit: *Cælum & terra, hi dei ijdem, qui Ægyptij Serapis & Isis, etsi* HARPOCRATES DIGITO *significat vt* TACEAS. De hoc etiam intelligendus Ouidius: *Cap.83.* *Lib.9. Metam.*

Sanctaque Bubastis, varijsque coloribus Apis,
Quique premit vocem, DIGITOQVE SILENTIA *suadet.*

Hunc igitur silentij deum ex Ægyptiis in sua sacra transtulit Basilides, & Pythagoricum silentium inducens, suos, vt est in communi prouerbio, Harpocrates esse voluit, dum portentosas fingit fabulas, & arcanarum ineffabi-

Niceph. l.4. Hist. Eccle-siast. c.2. L.1. c.23

liumque rerum scientiam, latentem earum sensum, & inuentionem in infinitum extendit; istaque silentio inuoluenda docet apud Irenæum; nec multos scire posse hæc, sed vnum à mille, & duo à myriadibus, sancta silentio magno, solâ taciturnitate cælestia. Sic & Priscillianistæ (qui ex Marcionis & Basilidis olim peste dogma conflatum sectabantur) *docebant discipulos suos, vt iuramento interrogati & requisiti, nihil vmquam reuelarent de illorum doctrinâ: & ad illius doctrinæ occultationem dicebant esse licitum periurium. Quapropter hanc semper in ore versabant sententiam:*

Tertullian. aduers. Valentinian. cap. 1. Augustin. l. de Hæresib.

Iura, periura, secretum prodere noli.

GEMMA 40. *Parte alterâ tom. 2. Oedipi Ægyptiaci, classe 11. cap. 6.*

Pænultimi atque vltimi amuleti Harpocratici hanc declarationem adfert doctissimus Kircherus: *In primâ*, inquit, *facie* HARPOCRATES *loto insidens, flagellum sinistrâ tenet, dextrâ silentium indicit. Ad radicem loti* LEO *conspicitur currens cum hac inscriptione:* ABRACAΞ CICIPIM; *id est* ABRAXAS OMNIA CIENS. *Per* LEONEM *Momphta Nilotici incrementi Præsidem intelligunt, quod aptè per stellam* SIOTHIS *seu* CANICVLÆ *capiti* LEONIS *impositam notant; ad ortum enim Caniculæ*, SOLE *in* LEONEM *intrante, fit inundatio Nili, Solari numine Harpocratico flagellô omnem Beboniam vim adustiuam repellente. Nota hîc* CICIPIM *retrogrado ordine lectum* MIPICIC, *idem esse ac matrem Isidem, siue Lunam, quæ in hoc amuleto facilè indigetatur, & Genius Nili & cooperatrix* HARPOCRATIS *solaris numinis. In posticâ verò parte amuletum hæc nomina inscripta tenet:* APXEO IAΩ MEPMENNH, *id est*, PRINCIPIVM IAΩ OMNIS FECVNDITATIS.

GEMMA 41.

Porrò in alio amuleto figura est HARPOCRATIS *sine vllis litteris; in posticâ tamen parte habetur inscriptio Ægyptiaca, quæ idem est ac* MAGNVS IAΩ.

Cete-

Ceterùm fallitur Salmasius, vbi ait, Basilidianos *deum illum, quem vocarunt* Σαβαώθ, *iuuenis specie pinxisse, cacumini herbæ cuiusdam insidentem, cum flagello in sinistrâ manu, & alterius digito ad os admoto.* Patet ex dictis hunc non alium esse, quàm Abraxam HARPOCRATEM loto insidentem; neque quidquam ad rem facit inscriptio ϹΑΒΑΩ, quæ etiam in aliis Abraxis reperitur cum imagine Hecates, & soliti monstri capite galli. Quâ verò formâ Gnostici esse prædicarent Σαβαώθ, quem IVDÆORVM DEVM appellabant, docet Epiphanius hisce verbis: *Quod ad* SABAOTH *pertinet, hunc* ASINI *quidam, alij* PORCI *figurâ constare censent. Ob idque Judæis, aiunt, suillis carnibus interdixerat. Hunc esse cœli terræque conditorem, tum eorum, qui consequuntur, cælestium orbium, Angelorumque suorum.* Et post pauca: *Illud porrò infelices illi ad fabulam adiunxerunt, eidem* SABAOTH *capillos esse muliebres. Quòd scilicet vocem illam* SABAOTH *Principis alicuius esse nomen arbitrentur, neque illud intelligant, vbicumque ita dicitur: Hæc dicit Dominus Deus* SABAOTH; *non cuiuspiam id esse proprium nomen, sed prædicando potiùs Numini velut quoddam laudationis vocabulum adhiberi. Quippe Dominus* SABAOTH, *idem Hebraicè quod* EXERCITVVM *significat. Sed isti furore atque amentiâ perciti, ad Domini sui iniuriam eum, qui nusquam est, inquirunt, & eum, qui est reipsâ, vel semetipsos potiùs perdiderunt.*

L.b. de Annis Climactericis.

Hæresi 26.

Eiusdem originis est apud Gentes יהוה צבאות Iehouah Sabaoth, seu SABAZII IOVIS nomenclatura; cui qui initiabantur, anguem, in quem mutatus Iuppiter, seu draconem per sinum ducebant. Clemens Alexandrinus: SEBASIORVM *vtique mysteriorum symbolum est Deus sinum peruadens.* Arnobius: *Ipsa nouissimè sacra, & ritus initiatio-*

Apud Eusebiũ lib. 2. de Præpar. cap. 3.

Lib. 5.

tiationis ipsius, quibus SABADIIS *nomen est, testimonio esse poterunt veritati, in quibus aureus coluber in sinum demittitur consecratis.* Firmicus denique: SEBASIVM *colentes* IOVEM, *anguem, cùm initiantur, per sinum ducunt.*

Lib. de Errorib. profana relig.

CAPVT VII.

TABVLA XI.

ABRAXAS *Bromius Pater, Calix Marcosiorum, Horus, Isis.*

Gemma 42.

PRIMA huius tabulæ Gemmâ Bacchum repræsentari nullus dubito: in eâ siquidem vir coronâ radiatâ caput redimitus, demissâ veste, sinistram cum indice protendit ad litteram X, dextrâ calicem attollit, subiectâ etiam notâ Θ, quæ condemnationem, vt X absolutionem signat. Ac primùm quidem radiis coronatur, quòd Liber Pater, atque Apollo, vnus idemque sit. Vnde Macrobius: *Quæ de* APOLLINE *diximus, possunt etiam de* LIBERO *dicta existimari. Nam Aristoteles, qui Theologumina scripsit,* APOLLINEM *&* LIBERVM PATREM, *vnum eumdemque* DEVM *esse, cùm multis alijs argumentis asseuerat, tum etiam apud Ligyreos ait in Thraciâ esse adytum* LIBERO *consecratum, ex quo redduntur oracula. Sed in hoc adyto vaticinari plurimo mero sumpto, vti apud Clarium, aquâ potâ, effantur oracula. Apud Lacedæmonios etiam in sacris, quæ* APOLLINI *celebrant, Hyacinthia vocantes, hæderâ coronantur* BACCHICO RITV. *Item Bœotij Parnassum montem* APOLLINI *consecratum esse memorantes, simul tamen in eodem &* ORACVLVM DEL-

L. 1. Saturnal.

DELPHICVM, *&* SPELVNCAS BACCHICAS *vni Deo consecratas colunt. Vnde &* APOLLINI *&* LIBERO PATRI *in eodem monte res diuina celebratur.* Pergit deinde, & multis argumentis docet, etiam liquidioribus, SOLEM & LIBERVM PATREM eiusdem numinis habendum.

Indicem porrigit Bacchus versus notam absolutionis X; quia, vt Seruius satis ridiculè, LIBERI PATRIS *sacra ad* PVRGATIONEM ANIMÆ *pertinebant: & sic homines eius mysterijs* PVRGABANTVR, *sicut vannis frumenta purgantur. Vnde* LIBER, *ab eo quòd* LIBERET, *dictus.* *In I. Georgic.*

Primo aspectu referebam & alteram Gemmam cum auersâ inscriptione ΙΑΩ, ad eiusdem Bacchi cantharum, qui etiam in Bœotiorum nummis argenteis visitur. Nam, vt Cornelius Labeo apud Macrobium: LIBER PATER *&* SOL Ἰάω *significatur.* Et Epiphanius de Gnosticis: *Se*, inquit, *vnguento perfundunt, & lauant, &* CONVIVIA *celebrant, &* EBRIETATI *indulgent.* Sed superpositi cantharo radij in modum fulminis, additaque hinc inde cornua copiæ me admonuerunt calicis Marcosiorum, & eius gratiæ scilicet, & rerum omnium abundantiæ, quam àb illo spondebant, dum magicâ vanitate, etiam de mensâ sacrâ, suas ederent præstigias, & accumbentibus illuderent; vt apud Plinium Anaxilaus, qui *sulphur candens in calice nouo, prunâque subditâ, circumferens, exardescentis repercussu pallorem dirum velut defunctorum offundebat conuiuis.* Irenæus & Epiphanius de Marco hæretico, à quo Marcosiorum secta pullulauit: *Anaxilai somnia cum eorum, quos Magos vocant, versutiâ coniungens, atque ijsce præstigijs & artibus illudens, spectatores omnes ac fautores suos in stuporem admirationemque conuertit: quod ipsum ad hodiernam vsque diem sectatores illius faciunt.* POCVLA

GEMMA 43. *L. I. Saturnal.* *Heresi 26.* *Lib. 35. cap. 15.* *Irenæus lib. 1. c. 8. idemque apud Epiphan. Heresi 34.*

VINO TEMPERATA, *gratiarum actionem simulans, & solemnem precationis formulam longiorem adhibens, purpurea rubraque vt appareant, efficit; adeò vt supernam illam cælestemque gratiam, ad eius inuocationem, suum in illa vasa sanguinem instillare putes, atque adstantium nemo sit, qui non liquorem hunc gustare vehementer appetat; quò eius animum diuina illa, quam Magus implorat, gratia vberrimè perfundat. Præterea mulieribus temperata illa* VASA *porrigens, coram se benedicere iubet. Tum aliud* POCVLVM *eo, cui benedictionem mulier impertijt, longè capacius proferens, & in id è minore illo transfundens, ita præfatur: Illa quæ est ante omnia inexcogitabilis & inenarrabilis gratia adimpleat tuum intus hominem, multiplicet in te agnitionem suam, inseminans granum sinapis in bonam terram. His dictis statim infelicem illam in furorem vertit, & præstigiarum se artificem comprobat. Repentè enim* MAIVS *illud* POCVLVM, *in quod* MINVS *defusum est, sic repletur, vt sese liquor superfundat. Hæc & ijs similia pleraque faciens, compluribus illusit, & secum abduxit.* Clemens Alexandrinus hanc perstringens hæreticorum licentiam promiscuam quidlibet in annulos insculpendi, monet à veris Christianis non rectè geri eiusmodi pocula Gemmis impressa: *Neque enim*, inquit, *Idolorum sunt imprimendæ facies, quibus vel solis attendere prohibitum est. Sed nec ensis vel arcus ijs qui pacem persequuntur; nec* POCVLA *ijs, qui moderati sunt ac temperantes.*

Lib. 3. Pædag. cap. 11.

GEMMA 44.

HORVM etiam Basilidianum hîc damus cum barbarâ inscriptione ΙΑΩ ϹΑΒΡΑΩ. Repræsentatur cum vpupâ, *quòd summè pius*, inquit Pignorius, *Osiridem parentem à Typhone interemptum vltus fuerit.* Vpupas enim apud Ægyptios censeri scribit Ælianus, quòd in parentes piæ sint. Idemque alibi tradit, vpupam Indorum Regi in deliciis esse,

In Expositione Mensæ Isiacæ.

L. 10. de Histor. animal. c. 17. & L. 16. c. 5.

esse, & recitat fabellam Brachmanibus familiarem, quæ pietatem in parentes commendet.

Vittis obuoluitur Horus, vt in cunis infantes; quo statu deorum simulacra apud Ægyptios fingi scribit Heliodorus; quo habitu Isidis sacerdotes vsos fuisse testatur Apuleius vbi ait: *Antistites sacrorum proceres illi, qui candido linteamine cinctum pectorale ad vsque vestigia strictim iniecti.* *Lib. 5.* *Lib. 11. Metamorph.*

Idem Horus, SOL etiam est cum aliis plerisque omnibus diis Basilidianis: nam *apud Ægyptios*, inquit Macrobius, APOLLO, *qui est* SOL, HORVS *vocatur: ex quo &* HORÆ *viginti quatuor, quibus dies noxque conficitur, nomen acceperunt, & quatuor tempora, quibus annuus orbis impletur,* HORÆ *vocantur.* *L. 1. Saturnal.*

Vltima huius Tabulæ Gemma, pretiosissimum Serenissimi Archiducis LEOPOLDI GVILIELMI cimelium, Isidis Apotheosin refert, & triumphum de repudiato Typhone. Iulius Firmicus: *In sacris suis addunt tragica & funesta calamitatis metuendæ certamina. Incestum cum sorore adulteriumque aiunt commissum, & hoc facinus seueris mariti animaduersionibus vindicatum.* ISIS *soror est*, OSIRIS *frater*, TYPHON *maritus. Is cùm comperißet* ISIDEM *vxorem incestis fratris cupiditatibus esse corruptam, occidit* OSIRIN, *artuatimque lacerauit, & per omnes fluminis ripas miseri corporis palpitantia membra proiecit. Isis repudiato* TYPHONE, *vt & fratrem sepeliret & coniugem, adhibuit sibi Nephten sororem sociam, &* ANVBIM *venatorem, cui ideò* CANINVM CAPVT *impositum est, quia lacerati corporis partes artificio* CANIS VESTIGANTIS *inuenit.* Eumdem Osiridem Lactantius & Minutius Felix, Isidis filium (vt infrà in Abraxâ Anubide) Eusebius maritum, fratrem, & filium fuisse scribunt. GEMMA 45. *L. de Errore profanar. relig.*

Vt vt sit, in imo Gemmæ Isis perditum Osiridem luget, deque eo vestigando init consilium cum Cynocephalo sistrato. A tergo eiusdem Isidis cribrum est, de quo Seruius: *Dicitur* OSIRIDIS *membra à* TYPHONE *dilaniata* ISIS CRIBRO *superposuisse*. Eam inter & Cynocephalum apparent caput angui abscissum, & funiculi partes compositæ in hunc modum ⁊ Plutarchus de eiusmodi mysteriis ex fabulâ Osiridis, Isidis, Hori & Typhonis: *Narrant*, inquit, *subinde compluribus ad* HORVM *transeuntibus, pellicem quoque* TYPHONIS, *nomine Thucridem, ad eum se contulisse, & ANGVEM, qui eum persequebatur, ab* HORI *hominibus fuisse occisum, ideoque adhuc* FVNICVLVM *in medium proijci, & conscindi.*

In I. Georgicor.

Lib. de Iside & Osiride.

In medio Gemmæ epulæ sunt in pompâ Isidis celebrari solitæ, quas Apuleius vocat *Religionis amplæ* SVAVES EPVLAS, & FACETA CONVIVIA.

Lib. II. Metam.

A dextris accumbentium cista est, non illa *secretorum capax, & penitus celans operta magnificæ religionis*; sed in quam Osiris inclusus Typhonis insidiis, & abiectus in flumen. Narrant siquidem *metitum furtim* TYPHONEM *corpus* OSIRIDIS, *ad magnitudinem eius* ARCAM *apparasse elegantem exactéque ornatam, eamque in* CONVIVIVM *intulisse. Quam vbi conuiuæ cum voluptate atque admiratione spectassent, per iocum promisisse* TYPHONEM, *se dono* ARCAM *huic daturum, qui inclusus quantitatem eius exæquaret. Cùm omnes periculum fecissent, neque cuiquam quadraret*, OSIRIM *in eam ingressum decubuisse. Ibi eos, qui intererant, accurrisse, & operculum* ARCÆ *iniecisse, & quà clauis externè, quà liquido plumbo immisso cùm obfirmassent, ad Nilum detulisse, ac in mare demisisse per Taxiticum ostium, vbi gustatus à* LEPIDOTO, *siue* SQVAMEO, PHAGRO, & OXVRYNCHO

Apuleius ibid.

Plutarchus lib. de Iside, & Osiride

pisci-

piscibus, quos præ alijs execrantur Ægyptij. Vnde piscis visitur à sinistris eorumdem accumbentium, atque etiam leo, reiectus ab Horo in inquisitione Osiridis: *Ferunt,* inquit Plutarchus, OSIRIDEM HORO *ab inferis præstò adfuisse, eumque ad prælium instituisse, atque exercuisse; percunctatum etiam fuisse, quid pulcherrimum putaret. Cumque respondisset* HORVS: *Vlcisci patrem & matrem iniuria affectos; vlterius quæsiuisse, quodnam animal ad pugnam eunti censeret vtilius. Cùm* EQVVM *respondisset* HORVS, *miratum fuisse, & in dubium vocasse, quòd non* LEONEM *potiùs quàm* EQVVM *dixisset: respondisse* HORVM, *esse* LEONEM *vtilem indigenti auxilio,* EQVVM *autem facere ad instandum hosti, eumque interficiendum. His auditis delectatum* OSIRIM *fuisse, vt qui satis instructum ad pugnam* HORVM *sentiret.* Ibid. Meminit & Apuleius *Cymbij ansati,* vbi de Pompâ Isidis, Lib. 11. *& vasculi in modum papillæ rotundati, de quo lacte libabant;* Metam. quæ duo etiam in Gemmâ videre est.

Sub mensâ aspis, tripus, & gallus. Ac de ASPIDE quidem idem Apuleius: *Insurgebat* ASPIS, *caput extollens arduum, ceruicibus latè tumescentibus.* Per tripodem verò Suidas significari ait triplicem *temporis præteriti, præsentis & futuri* differentiam. In Τρίπους. Pulcherrimo symbolo ipsius Isidis, quam Apuleius vocat *Matrem siderum, Parentem temporum, Sæculorum progeniem initialem.* Gallum denique huic emblemati symbolico adhibitum fuisse reor, quòd hilares hasce cæremonias & festiua spectacula auspicarentur ab ortu Solis, cui gallinaceus sacer. Iterùm Apuleius: *Noctis atræ fugato nubilo* SOL EXVRGIT *aureus, & ecce discursu religioso, ac prorsus triumphali, turbulæ complent totas plateas.*

In ſummo Gemmæ ſedet Iſis velut conſecrata, expanſis brachiis, pedibus calcans Typhona, iamq́ue

Auienus. *Digna* POLI CONSORS, *& cura* LATRANTIS ANVBIS.

Accurrunt hinc inde equites duo, &, luctu in lætitiam mutato, ſigna geſtantes.

Lib. I. Poſtremùm ad amuleti huius Iſiaci vanitatem commendandam ſcribit Diodorus, ISIDEM *plurium inuentricem ad morbos medicamentorum, & medicinæ arti admodum contuliſſe; eamq́ue* IMMORTALITATE *quoque potitam gaudere hominum cultu, inq́ue eorum* VALETVDINE *præcipuè verſari. Quin etiam in ſomnis opitulatur palàm eis, quos cenſuerit dignos, tum oſtendens ſuum* NVMEN, *tum erga* GENTES CVRANDAS *munificentiam. Signa horum eſſe dicunt non Græcas fabellas, ſed* OPERA CERTA: *omnis enim fermè orbis* HANC DEAM *colit propter manifeſtas eius* MORBORVM CVRAS. *Etenim in ſomnis illam dicunt non rectè valentium* MORBIS AVXILIA *præbere; & qui eius monitis obtemperent, præter opinionem curari, etiam quorum Medici ſalutem deſperarint. Viſu quoque, aut aliâ corporis parte debiles, eius deæ numen implorantes, in priſtinam valetudinem reſtituuntur.* Quibus adiungit Pignorius nummum æreum Claudij Imperatoris, in quo Iſis cum ſiſtro & ſitulâ inſcribitur: SALVS AVG. Tales miſeris offucias obtrudebat diabolus.

In Expoſitione Menſæ Iſiacæ.

CAPVT

CAPVT VIII.

TABVLA XII. XIII.

ABRAXAS Κυνοκέφαλος, Ἄνουβις, Ἑρμάνουβις, *siue Mercurius: sacrum Mithriacum, Sole Arietem permeare incipiente.*

DE Mercurio scribit Lucianus, posteaquam Isidi in Ægyptum trananti præiuisset, ex adolescente κυνοπρόσωπον factum. *Tradunt autem* (Diodori verba sunt) *Osiridem Ægypti Regem, regno constituto, rerumque omnium curâ Isidi vxori permissâ, tradidisse ei* MERCVRIVM, *cuius consilio, quoniam prudentiâ videretur excellere inter amicos, vteretur.* Idem posteà: *Deum, qui apud eos* ANVBIS *vocatur*, CAPITE *fingunt* CANINO, *significantes* CVSTODEM *corporis Osiridis atque Isidis fuisse. Quidam asserunt, Isidis canes, quo tempore Osiris quæsitus est, & feras & obuios omnes amouentes, vnà Osiridis corpus inuestigasse. Ideoque in festis Isidis præire canes pompam, veteri more antiquam erga canes gratiam ostentante.* Eusebius de animalium apud Ægyptios consecratione: *Sunt qui tertium eiusmodi cultus causam proferant, vtilitatem eam, quam ex hoc animantium genere perciperent, canes vsui cùm ad venationem, tum ad custodiam hominibus esse; quam ob causam deum illum, quem* ANVBIM *nominant*, CANINO *esse* CAPITE, *vt eum Osiridis & Isidis Prætorianum fuisse militem significent. Quamquam non desint, qui velint Isidem, quo tempore Osirin quæreret, præeuntes secum duxisse canes, qui feras, &*

In Dialogis Marinor. *L. 1. c. 2.* *L. 2. c. 4.* *Lib. 2. de Præpar. Euangel. cap. 1.*

obuium quemque ſummouerent. Seruius ad illa Virgilij:

Lib.8. Æneid.

Omnigenumq́; DEVM MONSTRA, *&* LATRATOR ANVBIS: *Quia*, inquit, *capite* CANINO *fingitur, hunc volunt eſſe* MERCVRIVM, *ideò quia nihil eſt cane ſagacius.* Hinc Plutarcho Ἄνυβις, & Ἑρμάνυβις, quamquam vnum ab altero diſtinguat. Mercurium porrò eumdem eſſe atque Apollinem ſiue Solem, *vel hinc apparet*, inquit Macrobius, *quòd apud multas gentes ſtella* MERCVRII *ad* APOLLINIS *nomen refertur. Et quòd* APOLLO *Muſis præſidet*, MERCVRIVS *ſermonem, quòd eſt muſarum munus, impertit. Præter hæc quoque* MERCVRIVM *pro* SOLE *cenſeri multa documenta ſunt. Primùm, quòd ſimulacra* MERCVRII *pennatis alis adornantur; quæ res monſtrat* SOLIS *velocitatem. Nam quia mentis potentem* MERCVRIVM *credimus, appellatumq́ue ita intelligimus* ἀπὸ τοῦ ἑρμηνεύειν, & SOL *mundi mens eſt* (*ſumma autem eſt velocitas mentis, vt ait Homerus,* ὡσεὶ πτερὸν ἠὲ νόημα) *ideò pennis* MERCVRIVS, *quaſi ipſâ naturâ* SOLIS *ornatur. Hoc argumentum lucidiùs Ægyptij abſoluunt, ipſius* SOLIS *ſimulacra pennata fingentes, quibus color apud illos non vnus eſt. Alterum enim ceruleâ ſpecie, alterum clarâ fingunt. Ex his clarum Superum, & ceruleum Inferum vocant. Inferi autem nomen* SOLI *datur, cùm inferiore hemiſpherio, id eſt hiemalibus ſignis, curſum ſuum peragit: Superi, cùm partem Zodiaci ambit æſtiuam. Eadem circa* MERCVRIVM *ſub aliâ fabulâ fictio eſt, cùm inter ſuperos & inferos deos adminiſter ac nuntius exiſtimatur.*

Lib. de Iſide & Oſiride.
Lib. 1. Saturnal.

Sed iam ad ſingula amuleta propiùs accedamus, cuiuſmodi nonnulla, vtique in Gemmis, & mundo muliebri, Cleopatram habuiſſe docet Prudentius, vbi canit:

Lib. 2. contra Symmac.

Quaſdam victa dedit CAPITIS *Cleopatra* CANINI
Effigies.

Pri-

Primum *etsi Gnosticorum appareat*, inquit Kircherus, *Ægyptiacum tamen esse, litteræ Coptæ, quibus inter Hieroglyphica similes passim reperiuntur, clarè ostendunt: accedit, quòd Gnostici nihil non ab Ægyptijs desumpserint.* Duæ nimirum, notante Salmasio, præcipuè linguæ ad hæc πλάσματα *videbantur quasi sacræ & legitimæ, per quas aliqua efficacia imprimi crederetur consecrationibus earum sermone conceptis & scriptis, Ægyptiaca nempe & Assyria, siue Chaldaica, vt Iamblicus docet in Epistolâ ad Porphyrium. Rationem huius rei addit, quia sacrarum Gentium (quales Ægyptiaca & Assyria censitæ olim fuere) sacram quoque, & sacris conuenientem dialectum voluerunt. Placitus ergo dijs eorum sermo, &* συγγενὴς, *quia primæ eo sermone Gentes deorum appellationes & cultus hominibus prodiderunt.* GEMMA 46. Prodromi Copti c. vltimo. Lib de Annis Climactéric.

Altera Gemma quantiuis pretij, Trochus est è Calcedonio, cum imagine Cynocephali Isiaci. Forma est hexagona, angulis in cuspidem desinentibus, quâ crystallos ab ortu, & ipsâ naturâ perpetuò oriri, nec vnquam aliter, multis docet Andreas Cæsalpinus libro de Metallicis; ostenditque flecti in cuspidem latera deficiente materiâ; quæ cùm purior quoque sit, & magis constringitur, & clarior apparet. Omnino, vt in hac Gemmâ, quam ob oculos habuisse videri possit Plinius, vbi de adamante Indico: *Quadam*, inquit, CRYSTALLI *cognatione, colore translucido non differt, & laterum* SEXANGVLO LÆVORE TVRBINATVS *in* MVCRONEM. Hinc & Solino *Crystallus* SEXANGVLATA. Iam verò apud Poëtas crebra mentio rhombi seu turbinis, qui in sacris magicis voluebatur à veneficis. Horatius in Canidiam: GEMMA 47. L. 37. c. 4. Cap. 56.

Iamiam efficaci do manus scientiæ
Supplex, & oro regna per Proserpinæ,

Per

Per & Dianæ non mouenda numina,
Per atque libros carminum, valentium
Refixa cælo deuocare sidera,
Canidia, parce VOCIBVS *tandem* SACRIS,
Citumque retrò solue, solue TVRBINEM.

Lib. 9. Epigr. 30 Et Martialis:

Quæ nunc THESSALICO *Lunam deducere* RHOMBO,
Quæ sciet hos illos vendere lena toros?

Rhombum eiusmodi etiam TROCHVM appellari ait Interpres Theocriti. Sed hanc gemmam lusoriam fuisse, & ad iactum aleæ digitis circumactam, facit vt existimem imago vni laterum impressa, quæ Cynocephalum Isidis exhibet, subscriptis characteribus, humi insidentem, opem extremam implorantis habitu, aperto ad planctum pectore, velato capite, vt in luctu, de quo Minucius Felix in Octauio: *Isis perditum filium cum* CYNOCEPHALO SVO, *& caluis sacerdotibus luget, plangit, inquirit: & Isiaci miseri cedunt pectora, & dolorem infelicissimæ matris imitantur: mox inuento paruulo gaudet Isis, exultant sacerdotes,* CYNOCEPHALVS *inuentor gloriatur, nec desinunt annis omnibus vel perdere quod inueniunt, vel inuenire quod perdunt. Nónne ridiculum est vel lugere quod colas, vel colere* L. 1. c. 21 *quod lugeas?* Lactantius: *Isidis Ægyptia sacra sunt, quatenus filium paruulum vel perdiderit, vel inuenerit. Nam primò sacerdotes eius deglabrato corpore sua pectora tundunt; lamentantur, sicut ipsa, cùm perdidit, fecerat. Deinde puer producitur quasi inuentus, & in lætitiam luctus ille mutatur.* Hoc idem ferè accidit in aleæ ludo, qui etiam in sacris, præsertim Ægyptiacis, vsurpabatur; vt nimirum dum illa iacitur, vel lugere cogaris quòd perdideris, vel habito Cynocephalo, seu quæsito vultu tali, cum eo exultare,

de

de lucro tibi gratulari, in eos denique plausus & voces erumpere,

——— populus quas clamat, Osiri *Iuuen. Satyr. 8.*

Inuento, felici sagacitate Cynocephali. Plautus: *Pueri* PLAVDITE, *& mihi* OB IACTVM *canthIaro mulsum date.* *Actu 5. Asinaria Sc. 2.* Apud Romanos nonnumquam, *talis iactatis, vt quisque* CANEM *aut senionem miserat, in singulos talos singulum denarium conferebat; quos tollebat vniuersos, qui Venerem iecerat.* *Suetonius in August.* Hinc *damnosi* CANES Ouidio, itidemque Propertio, cui & Veneris talus secundus: *Lib. 2. de Arte.*

Me quoque per TALOS *Venerem quaerente* SECVNDOS, *Lib. 4.*
Semper DAMNOSI *subsiliere* CANES. *Eleg. 9.*

Contrà ac Ægyptiis accidit, apud quos Cynocephali vultus fortunatissimus. Et verò de tali exercitatione in ipsis sacris Pausanias: *Quà ad mare descenditur, amnis est Buraicus nomine. In proximâ speluncâ non vtique magnum Herculis signum, Buraico & ipsi cognomen: Oraculi* SORTES *capiuntur ex tabulâ per* TALOS. *Qui consultum venêre, precatione ad signum peractâ, votisque nuncupatis,* TALOS *ex eâ, quae in promptu est, copiâ iaciunt quatuor super mensam. Inscripti sunt certis notis* TALI *singuli: earum illi notarum interpretationem in tabulâ, similitudinem secuti, requirunt.* *Lib. 7. in Achaicis* Apuleius de Pompâ Isidis: *Gaudio delibuti populares,* TALOS, *verbenas, corollas ferentes, exosculatis vestigiis deae, quae gradibus haerebat argento formata, ad suos descendunt lares.* *Lib. 11. Metam.* Clemens Alexandrinus de vsu arcano & sacro non tantùm tali, sed etiam trochi, rhombi ac turbinis, vbi de mysteriis Bacchi apud Eusebium: *Non inutile fuerit* ARCANI SACRI *symbola, inutilia licet, hoc loco subiicere, vt omnium iudicio sensibusque damnentur. Sunt haec:* Ἀστράγαλος, Σφαῖρα, Στρόβιλος, Μῆλα, Ῥόμβος, Ἔσοπτρον, Πόκος. *Lib. 2. de Praepar. Euang. cap. 3.*

TALVS, *pila*, TROCHVS, *poma*, TVRBO, *speculum*, *vellus*. Idem suprà: *Iam verò & Ægyptiorum penetralia, & manium apud Hetruscos vaticinationes in tenebris iaceant: vesanæ profectò illæ sunt infidelium hominum fallendi artes, & comparatæ ad puram putamque fraudem, quasi* ALEÆ & SORTIS *officinæ*. Acutè, vt solet, Firmicus: *O miser homo*, INVENISSE *te nescio quid gaudes, cùm animam tuam ex* ISTIS SACRIS *per annos singulos perdas. Nihil illic inuenis nisi* SIMVLACRVM *quod ipse posuisti, nisi quòd iterùm aut quæras, aut lugeas. Quære potiùs spem salutis, quære exordium lucis, quære quod te summo Deo aut commendet, aut reddat. Et cùm veram viam salutis inueneris*, GAVDE, & *tunc erectâ sermonis libertate* PROCLAMA: Εὑρήκαμεν, συγχαίρομεν, *cùm ab his calamitatibus post pœnitentiam tuam summi Dei fueris indulgentiâ liberatus.*

Lib. de Error. Profan. religion.

GEMMA 48. In tertio huius tabulæ amuleto sedet Anubis, quem adorat homo nudus & prostratus, interposito fulmine trisulco, & supposito cancro. De hoc portentoso simulacro eiusque cultu Iuuenalis:

Satyr. 15.

Oppida tota CANEM *venerantur.*

L. 1. Carminum.

Et Sedulius:

Quis furor est? quæ tanta animos dementia ludit?
Vt volucrem, turpemque bouem, tortumque draconem,
Semihominemque CANEM SVPPLEX HOMO PRONVS ADORET?

Certè Gnostici Basilidiani nudi, vt Gemma exhibet, ac manibus pollutione suâ contaminatis orabant. Epiphanius: *Cùm insaniam in seipsis conceperint, imbutis manibus turpitudinis suæ surgunt, & manus suas inquinatas habentes*, NVDI TOTO CORPORE PRECANTVR. Kircherus scribit, esse *Talisma astrologicum*, SOLE *in* CANCRO *constituto incisum*

Hæresi 26. Parte alterâ tom. 2. Oedipi Ægyptiaci, classe 11. cap. 6.

sium horâ IOVIS, *quo subtilitatem intellectus & honores gestantes, illud se impetrare à* MERCVRIO *&* IOVE *putabant.*

De sequenti Gemmâ, quæ est prima tabulæ XIII. idem Kircherus: *Talisma, seu camaea est* ANVBIDIS, *dextrâ baculum κυνομορφον, sinistrâ ensem portans, & Mercurio dedicatum est, quo & fecunditatem & malorum profligationem sibi spondebant.* GEMMA 50.

Amuleti 51. schema eidem Kirchero OSIRIS *est ἱερακόμορφος, calathum in capite portans, manu dextrâ baculum cucucomorphum cum lituo & gnomone, sinistrâ crucem ansatam in formam bifurcatam gestans, & notat* SOLARE *numen per* ACCIPITRINVM *caput significatum.* Sed huic viri doctissimi interpretationi repugnat ἀὐτοψία, quæ & subiectâ non multùm absimili Gemmâ Rubenianâ confirmatur. GEMMA 51. GEMMA 53.

Anubim item videre est ringentem, reticulatâ ad pectus veste, cetera sindone tectum, & eum situlâ, quæ in sacris Isidis gestabatur. Lucianus in Deorum Concilio: *Hæc omnia adhuc mediocria, & aliquo modo ferenda sunt: ceterùm tu, ô* CANINO RICTV *hyans Ægyptie, qui* SYNDONE *amictus es, quisnam esse gloriaris, ô optime, aut quomodo* DEVS *esse contendis* LATRANDO? Idem in deâ Syriâ: VAS *vnusquisq; aquâ repletum* PORTAT, *idq; cerâ obsignatur.* GEMMA 52.

De penultimo Cynocephalo, Fortunius Licetus: *Profectò qui pingitur in schemate* CYNOCEPHALVS, *dextrâ manu caduceum, sinistrâ gerens palmæ ramum viridem,* ANVBIS *est, Ægyptiorum Rex, ob rectè gubernatam Rempublicam à subditis inter deos relatus, & eâ formâ cultus* MERCVRIVS. Sed malè edita fuerit Gemma, in cuius archetypo haud dubiè læuâ caduceum, dextrâ palmam gesserit Mercurius, & qualis apud Apuleium: *Attollit* CANIS GEMMA 54. *Lib. de Gemmis Annularib. c. 106* *Lib. 11. Metam.*

 ceruicem

ceruices arduas ANVBIS, LÆVA CADVCEVM *ferens*, DEXTRA PALMAM *virentem quatiens.* Macrobius de caduceo eiusdem Mercurij: *In Mercurio*, inquit, SOLEM COLI *etiam ex* CADVCEO *claret, quòd Ægyptij in specie draconum maris & feminæ coniunctorum figurauerint Mercurio consecrandum. Hi dracones parte mediâ voluminis sui inuicem in nodum, quem vocant Herculis, obligantur, primæque partes eorum reflexæ in circulum, pressis osculis ambitum circuli iungunt; & postmodum caudæ reuocantur ad capulum caducei, ornaturque alijs ex eâdem capuli parte nascentibus. Argumentum caducei ad genituram quoque hominum, quæ Genesis appellatur, Ægyptij protendunt, deos præstites homini nascenti quatuor adesse memorantes, δαίμονα, τύχην, ἔρωτα, ἀνάγκην. Et duos priores* SOLEM *&* LVNAM *intelligi volunt, quòd* SOL *auctor spiritus caloris ac luminis, humanæ vitæ genitor & custos est; & ideò nascentis Dæmon, id est Deus creditur.* LVNA Τύχη, *quia corporum præsul est, quæ fortuitorum varietate iactantur. Amor osculo signatur, Necessitas nodo.*

Lib. 1 Saturnal.

GEMMA 55. Gemmam vltimam retulit etiam Kircherus ex Pignorio, atque ita interpretatus est: *Figura humana, duobus capitibus* CANINIS, *palmam in manu dextrâ tenens, stellis circumdata, infra quam veluti homo è tumulo surgens conspicitur. Quo quidem nihil aliud indigetatur, nisi* ANVBIS, *seu* MERCVRIVS, *teste Plutarcho, vtriusque horizontis, inferi & superi, custos; ac proinde* DVOBVS *capitibus* CANINIS *pingitur. Hic idem animarum ex inferis reductor à Diodoro describitur; hinc palmam victoriæ symbolum gestat, & flammam, quâ indicatur animas à pœnis persolutis apud inferos, singulas sphæris & stellis mox inuehendas.* Additque huic amuleto simile esse illud, quod nos numero 49. exhibemus, in quo Mercurius κυνόμορφος biceps, cum duabus

GEMMA 49.

figuris

figuris supra canales binos vasis Nilotici. Sed non animaduertit vir alioqui perspicacissimus, figuræ humanæ, quam dicit esse duobus capitibus caninis, alterum caput humanum esse, alterum dumtaxat caninum ab huius ceruicibus prodiens. Prætereà nihil adfert de cultro, seu gladiolo, qui velut obijcitur gutturi surgentis è tumulo. Quocircà si mihi liceat scripsisse quæ in mentem veniunt, non dissimulabo existimare me, hanc gemmam nihil aliud esse, quàm imaginem quamdam sacri Mithriaci, & Solis Arietem permeare incipientis; vnde & illi à fronte cornua nascentia. Nam in Mercurio Solem coli, imò Mercurium eumdem esse atque Apollinem, iam ex Macrobio docuimus; nec flammam, sed aspergillum, quale in nummis inter insignia Pontificatus, gestare videtur mithras. Et Tertullianus, Lampridius, Suidas, alijque memorant, intinctos aquâ Mithræ initiandos: mimicum etiam referunt eorumdem martyrium, redemptionem coronæ sub gladio, eamdem coronam oblatam ac reiectam interposito item gladio. Quæ omnia tam appositè, tam accommodatè refert & hæc Gemma, vt magni intersit eam intueri attentiùs; cùm nihil ad maiorem lucem illis scriptoribus faciendam adferri possit, nisi quis morosior coronam pro palmâ desideret, perinde ac si vtrumque non soleret vsurpari pro symbolo victoriæ, quam Mithras expectare iubebat ficto illo martyrio milites suos initiatos. Iulianus Imperator de Sole, cùm in Arietem intrat, animas sursum euehente, vt in Gemmâ, deque illius eiusmodi arcanis sacris: *Quòd, inquit, à terrâ* Orat. 5.
SOL *trahat omnia, quòd ea velut fomento quodam & admirabili calore suscitet ac vegetet, cùm, vt opinor, ad exquisitam subtilitatem segregando excernendoque corpora producit,*

tum quòd ea, quæ deorsum vergunt, attollat ac subleuet, ex ijs occultarum illius virium argumenta capere licet. Nam qui corporeo calore talia in corporibus efficit, nónne per arcanam, corporisque prorsus expertem, ac diuinam sinceramque radijs illius insidentem naturam, multò magis ad se FELICES ANIMAS *attrahet & extollet? Quocircà cùm ex ijs, quæ dicta sunt hactenus, constet, lumen istud dijs immortalibus, ijsque qui* ATTOLLERE *sese cupiunt, esse cognatum; idem verò hoc in mundo nostro crescere tum soleat, & dies esse nocte longior, quando* ARIETEM *permeare* SOL *rex incipit: vnà illud ostendimus, eiusdem Dei radios vim quamdam habere* SVBVEHENDI, *non manifestâ solùm efficacitate, sed etiam occultâ: quâ quidem* INNVMERABILES ANIMÆ IN SVBLIME PROVECTÆ *sunt, splendidissimum è sensibus,* SOLIQVE *maximè similem secutæ. Iam verò si arcana illa & mystica persequi velim, quæ circa septem radijs insignem deum Chaldæus celebrauit, vt per illum* ANIMAS IN SVBLIME *prouehat, obscura quædam eloquar, & in vulgus ignota maximè; tametsi beatis illis hominibus, qui Theurgicis sacris operantur, probè sint cognita. Ideò hæc in præsenti silentio præteribo.* Tertullianus de aquæ intinctione, & ficto martyrio in eiusmodi sacris: TINGIT *& ipse* [diabolus] *quosdam vtique credentes & fideles suos; expiationes delictorum* DE LAVACRO *repromittit, & sic* INITIAT MITHRÆ, *signat illic in frontibus* MILITES SVOS, *celebrat & panis oblationem, &* IMAGINEM RESVRRECTIONIS *inducit, &* SVB GLADIO *redimit* CORONAM. Idem alibi de Mithræ milite: *Cùm initiatur in spelæo, in castris nempe tenebrarum, coronam* INTERPOSITO GLADIO *sibi oblatam quasi mimum martyrij, dehinc capiti suo accommodatam, monetur obuiâ manu capite depellere.*

Lib. de Præscriptionib.

Lib. de Coronâ Militis

Ritu haud absimili, quamquam magis serio, apud Liuium: *Admouebatur altaribus* MILES, *magis vt* VICTIMA *quàm vt sacri particeps; adigebaturque iureiurando, quæ visa auditaque eo in loco essent non enuntiaturum. Dein iurare cogebatur (circumstantibus centurionibus* STRICTIS GLADIIS*) diro quodam carmine, in execrationem capitis familiæque composito, ni isset in prælium quò Imperator duxisset; & si hi, aut ipse ex acie fugisset, aut si quem fugientem vidißet, non extemplò occidißet.* Et apud Ammianum Marcellinum: *Iussi vniuersi in eius* [Iuliani Cæsaris] *iurare nomen*, GLADIIS CERVICIBVS SVIS *admotis, sub execrationibus diris, verbis iurauère conceptis.* Hinc colligit Io. Iacobus Chiffletius parens meus, multisque exemplis ostendit, morem fluxisse, quo hodieque gladius ceruici admouetur tyronis, honore Militiæ initiandi, quod vulgò appellant *La Collée*. Vnde & in Hispaniâ perduellionis reos, vt militaribus insignibus indignos & exautoratos, retrò, & à ceruicibus capite minuunt; alios facinorosos iugulant aduerso ictu, ac minùs infami, quod vocant *Degollar*.

Lib. 10.

Lib. 21.

Lumine 13. Prærogat. ad Vindicias Hispanicas.

CAPVT

CAPVT IX.

TABVLA XIV.

ABRAXAS *Hecate*, Κερκοπίθηκος, *Serpentarius*.

HABVERVNT & ſua Hecateia carmina Baſilidiani, quibus deam placarent tricipitem, triuiam, triformem, ac mero dæmonis figmento diuinos honores habitum irent, Magis ipſis deteriores. Iulius Firmicus: *Mulierem* TRIFORMI VVLTV *conſtituunt*, MONSTROSIS *eam* SERPENTIBVS *illigantes. Quod ideò faciunt, ne ab auctore ſuo diabolo aliquâ ratione diſſentiant; ſed vt dea ſua* SERPENTIBVS *polluta, maculoſis diaboli inſignibus adornetur.* Prudentius contra Symmachum:

Lib. de Errore profanar. relig.

Lib. 1.

Si verum quæris, TRIVIÆ *ſub nomine dæmon*
Tartareus colitur.

Idyll. 2.

Theocriti Scholiaſtes: Ἑκάτη καλεῖται δᾳδοῦχος, καὶ φωσφόρος: HECATE *dicitur* TÆDIFERA, *&* LVCIFERA. Apud Euſebium:

Lib. 5. de Præpar. cap. 14.

Tetra ſit forma HECATES,
LAMPAS *in manu ardeat.*
Et potens vis dæmonum,
Plurimus FLAGRI *ſonor.*

Vipereum flagrum appellat Prudentius:

——putatur
Agmina VIPEREO *ſuperis inducere* FLAGRO.

Lib. 3. de Præpar. cap. 11.

De calatho, quem fert ſupernè, Porphyrius apud eumdem Euſebium: *Eamdem* [Lunam] *rurſus* HECATEN *nominant,*

minant, ob formæ, quam in eâ cernimus, varietatem, cui vis etiam diuersa respondeat. Itaque sic ea vis triplici formâ figurâque distinguitur, vt nouilunium quidem albâ veste, aureis sandalijs, FACIBVSQVE SVCCENSIS *repræsentet:* CALATHVS *autem is, quem ipsa gestat, vbi altiorem in locum subuecta iam est, frugum maturitatis, quam ijs circa* LVMINIS *incrementum alendis efficit: æreus denique sandaliorum color, plenilunij symbolum habeatur.* Tædas, lampades, flagra etiam viperea, & calathos exhibent allatæ Gemmæ Basilidianæ, quarum prima extat apud Pignorium, in cuius postico Sigalion insidens loto, cum solitâ Basilidianorum inscriptione ΙΑΩ ϹΑΒΑΩ; alterâ apud Philippum Chifletium Abbatem: vt inde comperta habeamus hæreticorum eiusmodi cum Magis commercia, quæ perstrinxit Tertullianus. Nam & eamdem Triuiam in numismate æreo, alterâ parte solito monstro Abraxæ insignito, vidit Macarius; & multis manibus horrificam cerni in veteri item numismate æreo penes Ioannem Baptistam Altinum, testatur Rigaltius. Planè ad præscriptum ipsius Hecates, quæ de suâ imagine, non lapide tantùm, sed & ebore, auro argentoque effingendâ, ita canit apud Eusebiũ:

GEMMA 56.

GEMMA 57.

Lib. de Animâ cap. 57.

In Notis ad Minutium.

Lib. 5. de Præpar. cap. 5.

Cui non mortali iucundus in ÆRE *character,*
ARGENTOVE *nitens, aut* FVLVO *impressus in* AVRO?
Cui non chara homini, quæ cælitus ipsa gubernans
Diuersas hominum soleam connectere sortes?

Quibus, addit Eusebius, *ostendunt dæmones, non ipsos modò* CHARACTERES *placere sibi, verùm etiam sese ijs circumscribi, ac veluti sacro domicilio contineri.* Sunt hi characteres & amuleta sententiæ subinde nullâ vi dotatæ, vel temerè vt plurimùm sculptæ litteræ, quales Ephesiæ, quas scripsit Anaxilas apud Athenæum, quemdam in confu-

Ioannes Heurnius lib. 3 Methodi ad Praxim, c. 27

tis scutarijs, id est minutis coriis, habuisse, felicitatem promittentes. De similibus Auctor libri de Sigillis lapi-
L.3.c.17. dum, quem ineptè Camillus Leonardus tribuit Salomoni: *Caput & collum sculptum in viridi iaspide si inueneris, liga in annulo argenteo vel æreo, feras illud, & nullo modo peribis: & in annulo scribe istas litteras*, B. B. P. P. N. E. N. A. *& saluabitur corpus tuum ab omni infirmitate, & maximè à febre vel hydropisi; & ad capiendum aues dat magnam gratiam. Et eris rationabilis, & amabilis in omnibus rebus.*
L.10.c.1. *In prælijs ac placidis summus eris.* Alexander Trallianus de medicamentis, quæ alligari solent aduersus dolores colicos: *Annulum ferreum accipito, ac circulum ipsius octangulum efficito, atque ita in octangulum inscribito:* Φεῦγε, φεῦγε, ἰὼ χολὴ, ἡ κορύδαλος ἐζήτει. *hoc est, Fuge, fuge, heu bilis, alauda quærebat. Subiectam autem figuram in annuli caput scribito . Huius magnam habui experientiam, ac absurdum putaui tantum medicamentum, naturali vi colico aduersum, non vobis tradere. Paretur autem præfiguratus annulus decimo septimo, aut vigesimo*
Cap.29. *primo die Lunæ.* Ad eumdem morbum Marcellus: *Scribere debes in laminâ aureâ de graphio aureo infrà scriptos characteres Lunâ primâ vigesimâ, & laminam ipsam mittere intra tubulum aureum, & desuper operire, vel inuoluere tubulum ipsum pelle caprinâ, & caprinâ corrigiâ ligare in pede dextro, si dextra pars corporis colo laborabit, aut in sinistrâ, si ibi causa fuerit, habere debebit. Hi sunt characteres scribendi in aureâ laminâ:*

L ★ M Θ R I A.
L ★ M Θ R I A.
L ★ M Θ R I A.

Ioannes Heurnius lib.3. Methodi ad Praxim, c.27. Mera dæmonomagia, quæ à verbis aut characteribus nullam potentiam sortiri potest. Est enim gentis à Deo auer-

sæ

sæ superstitio, quam explodens Eusebius: *Quid tandem, inquit, homines ad aliquem huius vitæ fructum ex maleficis præstigijs auferre possunt? quidnam Deo gratum habeat vecors & stolida inanium simulacrorum superstitio? Cuiusnam porrò diuinæ potestatis imagines censeri debeant, effigies hoc genere configurationis expressæ? An non colendæ Philosophiæ potiùs, quàm Magicarum & prohibitarum artium studia consectandi auctores illos atque hortatores esse oportuit? cùm præsertim vitæ ratio ex virtutis ac philosophiæ præceptis instituta ad benè beateque viuendum satis esse possit.* *Lib. 5. de Præpar. cap. 34.*

Simium quoque adorarunt Veteres illi veræ religionis ignoratione occæcati, caudatumque illum, quem adeò Cercopithecum appellabant. Lucianus in Deorum Concilio: *Pudet me ciconias percensere, & SIMIAS, & hircos, atque his longè absurdiora, quæ nescio quo modo ex Ægypto vsque in cælum ascenderunt.* Idem de Sacrificiis: *Si in Ægyptum proficiscaris, ibi demum, ibi videbis permulta religiosa planèque cælo digna: puta Iouem arietino vultu; Mercurium verò illum optimum facie caninâ; Panem verò totum hircum. Ad hæc alium Ibim, alium Crocodilum, alium etiam* SIMIAM. Hinc Iuuenalis:

Quis nescit, Volusi Bithynice, qualia demens *Satyr. 15*
Ægyptus portenta colat? Crocodilon adorat
Pars hæc, illa pauet saturam serpentibus Ibim.
Effigies sacri nitent aurea CERCOPITHECI,
Dimidio magicæ resonant vbi Memnone chordæ,
Atque vetus Thebe centum iacet obruta portis.

Et apud Prudentium Romanus martyr:

Venerem precaris? comprecare & SIMIAM. *Peri Stephan. Hym. 10.*

Horapollo de Cynocephalo Cercopitheco cum scirpeo stylo, cuiusmodi apparet in Gemmâ, additâ inscriptione *GEMMA 58.*

L. 1. Hieroglyph. c. 14 IAΩ: *Litteras*, inquit, *Ægyptij demonstrantes*, CYNOCEPHALVM *pingunt, quia est cognatio quædam, & genus* CYNOCEPHALORVM, *qui litteras norunt. Quapropter vbi primùm in sacram ædem ductus fuerit* CYNOCEPHALVS, *tabellam ei sacerdos apponit vnà cum* SCIRPEO STYLO, *ac atramento: nimirum vt periculum faciat, sítne ex eo* CEPHALORVM *genere, qui litteras norunt.* Tum de miro cum Lunâ eiusdem CYNOCEPHALI consensu: *Lunam demonstrantes* CYNOCEPHALVM *pingunt: propterea quòd animal hoc consensum quemdam cum dea congressu, ex quo & affici soleat, habet. Vbi enim aliquanto tempore* LVNA *cum* SOLE *congrediens, expers luminis opacaque permanet, tum mas quidem* CYNOCEPHALVS *nec quòquam intuetur, nec vescitur: sed demisso in terram vultu indignabundus, velut* LVNÆ *raptum deplorans, tristatur. Femina verò nusquam oculos contorquet, eademque cum mare patitur.* LVNAM *autem* ORIENTEM *indicare volentes, rursum* CYNOCEPHALVM *hoc habitu pingunt* STANTEM, MANVSQVE IN CÆLVM TOLLENTEM. *Hac autem figurâ ad* LVNÆ ORTVM *demonstrandum, depingunt* CYNOCEPHALVM, *quòd hoc habitu videatur* CYNOCEPHALVS *deæ congratulari, quòd ambo,* SOL *inquam &* LVNA, *luminis participes sint.* Hæc ille, non ambiguæ profectò significationis ad alteram Gemmam explicandam, in quâ & Harpocrates loto insidens, & vpupa, cristâ plicatili visenda, Alberto Magno, & Euaci, *Auis tota præstigiosa atque auguralis.*

Gemma 59.

Gemma 60. Tertia Serpentarium refert, de quo Camillus Leonardus: *Est*, inquit, SERPENTARIVS, *hominis figura, habentis serpentem cinctum, tenentis in dextrâ caput, & in sinistrâ caudam. Est in signo Scorpionis, & in Septemtrione; naturam habet Saturni ac Martis. Virtus eius, si in lapide sculptus est, valere*

Lib. 3. de Lapidibus & Gemmis.

valere contra venena, venenosorum animantium morsus curare: & si lotura eius bibatur, facit venenum euomere sine aliqua læsione. Nugæ. Ad Ophitas venio, nec rumpet serpens iter institutum, quamquam occursum eius valdè ominosum Veteres credidere.

CAPVT X.

TABVLA XV. XVI. XVII.

ABRAXAS Ὀφιόμορφος.

PHITÆ, inquit Epiphanius, *à Nicolao & GNOSTICIS, ac prioribus alijs sectis effloruerunt; quos* OPHITAS, *hoc est* ANGVINEOS, *ab* ANGVE *illo, quem celebrant, appellare solent. Sed horrenda sanè sunt, quæ homines isti, vt ita dicam, eructant, ex illo esu, velut tetro quodam odore referti.* SERPENTEM *quippe* NOVI *cuiusdam instar* NVMINIS *venerantur.* CHRISTVM *se illorum esse* SERPENS *prædicat; vel minimè ipse quidem, neque enim loqui potest: sed qui talem istorum mentibus cogitationem iniecit diabolus. Ecquis verò statim ac* SERPENTEM *viderit, non hostem animaduertat, ac fugiat? Hanc enim ob causam Dominus* SERPENTEM *inter, hominumque genus hostiles inimicitias immisit, quòd omnino diabolus bestiæ genus istud velut instrumentum adhibuisset, hominemque intra paradisi septa decepisset; vt qui externi* SERPENTIS *hostilem speciem conspicati fuerint, ab eius insidijs caueant, ac vel ipsum, vt ita dicam, conspectum illius exhorrescant.* OPHITÆ *verò huic scientiam omnem tribuunt, itaque profitentur,* Hæresi 37

SERPENTEM *hominibus scientiæ omnis auctorem exstitisse:* *indeque* FABVLAS MERAS, *quas pro* MYSTERIIS *habent, commenti sunt; cùm nihil aliud præter mimorum ludicra ridicula prorsus & inania sint.* Tertullianus de iisdem: *Qui* OPHITÆ *nuncupantur*, SERPENTEM *magnificant in tantum, ut illum etiam ipsi* CHRISTO *præferant: ipse enim, inquiunt, scientiæ nobis boni & mali originem dedit. Huius animaduertens potentiam & maiestatem Moyses, inquiunt,* ÆREVM *posuit* SERPENTEM, *& quicumque ipsum aspexerunt, sanitatem consecuti sunt. Ipse, aiunt præterea,* CHRISTVS *in Euangelio suo imitatur* SERPENTIS *ipsius sacram potestatem, dicendo: Et sicut Moyses exaltauit* SERPENTEM *in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis.*

Lib de Præscriptionib. cap. 47.

Diuinitatis aliquâ portione respersos angues sensit & ille Taautus, litterarum inuentor, & scribendorum commentariorum auctor, de quo Sanchuniatho apud Eusebium: DRACONIS *&* SERPENTIVM *naturæ* DIVINITATEM *aliquam tribuebat, quam opinionem Phœnices & Ægyptij posteà comprobarunt. Enimuerò genus hoc animantis, præ cunctis reptilibus, vi & copiâ spiritus abundare docet, eiusque naturam igneam esse; quod etiam propterea celeritatem, inquit, præ se fert omni exceptione maiorem, cùm neque pedum, neque manuum, neque alterius cuiusquam exterioris membri adminiculum habeat, cuiusmodi sunt, quibus ad motum reliquæ animantes vti solent. Præterea varias ac multiplices corporis formas ostendit, ac sinuosis intortum spiris, sese quàm libuerit incitato vibrat impetu. Diuturnæ admodum vitæ est, nec solùm exuto senio iuuenescit, verùm etiam maiora corporis simul ac virium accipit incrementa, donec tandem, confecto certo annorum curriculo, in seipsum dissoluatur;*

Lib. 1. de Præpar. Euangel. cap. 9.

quem-

quemadmodum in sacris etiam tabulis idem Taautus scriptum reliquit. Id quod in causâ fuit, cur hoc animantium genus in sacris pariter atque mysterijs adhiberi soleret. Eadem insuper de Taauto tradit Ostanes, in eo quod Octateuchum inscripsit, volumine. *Reliqui autem omnes*, addit Eusebius, *principem illum secuti, de rerum naturâ philosophati sunt: ac primis elementis* SERPENTIVM *formâ, in templis, quae construxerant, solemni ritu dedicatis, cùm sacrificia, tum festos quoque dies, & Orgia celebrarunt, quòd illos* DEORVM MAXIMOS *esse, rerumque omnium principes ac moderatores putarent.* Imò inter diuos ipsos nullum fermè fuisse numen diuinum, quod non anguis auspicio, necessitudine, consortio se consepserit, fulciuerit, muniuerit, haud ita pridem sigillatim demonstrauit egregius naturae Mysta M. Antonius Seuerinus. Nec priscis tantùm saeculis, ab Ægyptiis, Graecis, Romanis, sed & longè recentioribus, ab aliis etiam gentibus diuinos honores serpenti tributos docet Iacobus Ouzelius, suis ad Minutium animaduersionibus. Vt in mentem veniat mirari cum Pignorio, *hominum stoliditatem, qui à Deo Opt. Max. ita aberrarent, vt sordidum hoc animal venerarentur. Tanto studio diabolus triumphati hominis symbolum, vt assereret, laborauit: credo, vt eam iacturam resarciret, quam olim fecerat, cùm* SERPENTEM *Deus inter omnia animantia & bestias terrae* MALEDICTVM *esse iusserat.*

Lib. de Viperâ Pythiâ.

In Expositione Mensae Isiacae.

Gnostici & Basilidiani adeò magni fecêre hanc notam impietatis, vt Gemmas complures eius imagine consignarint. Eam, quam retuli paenultimo loco, cùm misissem Gottifredo Wendelino nostro, iussu Serenissimi Austriae Archiducis LEOPOLDI GVILIELMI, qui cognitâ perspectâque subinde Tornaci omnifariâ eruditione optimi ac doctissi-

GEMMA 61. cum sequent.

GEMMA 69.

doctissimi senis, eius rescire mentem voluerat de anticâ & posticâ inscriptione lapidis huius Calcedonij; in hanc ille mihi sententiam respondit:

ERVDITÆ PIETATIS CVLTOR,

CANDIDISSIME CHIFLETI,

A WENDELINO TVO SALVE.

POST acceptas ante istud octiduum tuas litteras; quòd non responderim è vestigio, causa fuit benè iusta, etsi (non sine periculo aliquantulæ offensionis à Serenissimo AVGVSTALI PRINCIPE) morosa. Dum enim Gemmæ genuinam Interpretationem circumspicio sanè quàm anxiè, omniaque excutio, quæ pro æuo illo Gnosticorum cognoscendo Patres antiqui subministrant, vix tandem (si porrho iam tandem) visus mihi sum hunc sensum inscriptum exsculpsisse.

Serpens caudam suam mordicus premens, ex Hieroglyphicis Hori Apollinis, quæ circumferuntur, Mundum Æuumque denotat, & REGEM, adeoque & REGEM REGVM ipsum CHRISTVM DOMINVM; etiam pro sensu sanctorum Patrum, atque ipsiusmet CHRISTI: qui se præfiguratum exsertè docuit per SERPENTEM, quem Moses exaltauit in deserto. Et quoniam mundus, æuum, atque annus suis partibus constant quaternis, Oriente, Occidente, Meridie, Septemtrionibus: rursum, Vere, Æstate, Autumno, Hieme; omniaque illa complectitur numerus dierum 365. per menses XII. idcircò quaternarius iste numerus quatuor stellis adpictis scitè repræsentatus est. Et intra serpentis ipsius complexum litteræ, Z Z E non aliæ sunt quàm T Ξ E, seu σʹ ξʹ έ numerum exhibentes 365. dierum in anno.

Π ≺ denotant πλήρωμα repletionem, *plenitudinem sacri temporis*; quod aduenerit post Υʹ Εʹ 405. annos: qui sunt ab anno 30. Artaxerxis (quo crediderunt à Nehemiâ muros Hieroso-

roſolymorum fuiſſe abſolutos, iuxta quartum Eſdræ cap. 7.) vſque ad mortem Chriſti Domini. Neque miraberis Z ſculptum loco T, vti nec Π < loco ΠΑ, nempe < pro Α. hæc enim aliaque ſimilia, conſpiciuntur in Nummis & Inſcriptionibus, atque etiam libris vetuſtioribus: præterquam quòd ipſa manus ſculptoris non ſemel titubauit; vt cùm loco ABRACAZ ſculpſit ABRACCZ nullo ſenſu: vt cùm poſt vocem ΚΑΜΑΡΙC ſubiunxit CC loco COI: præter etiam ſeu ſolœciſmos ſeu barbariſmos ſui tunc æui. Quibus ſcopulis à me deuitatis, Inſcriptionem ipſam ſic lego, ſic in Latinum ſermonem conuerto:

Ἄγω σὰ, σάω ἃ, Α. ω. Νεσεμεσεία ἁμ' ΑΒρασὰξ. Συῤῥάτη ἄκραμμα Κραμμὰ. Καμαρὶς σοὶ ἔγξει β' ἀλφαρὰν γῆς. ἐμεσεία ἁμ' αἰβαὴμ. ἀενιάμβων ἄρω. ἄντα Μιχαὴλ, ἄμορα ἐάχη φύλα ξέτεμαι ἄνω.

Duco tua. Saluo quæ ſunt Principij & Finis, ego Neſe [Serpens] *mediatrix cum Abraſax. peruadens ſimplicia & mixta, incuruata tibi vſque ad ſecundas partes terræ, educens ſimul obſcurata, Æternus Vertex felicitatis, vnà cum Michaële infelicia calamitatibus genera conquiro ex alto.*

Senſus Paraphraſticus eſt:

Ego Chriſtus, Æterna Dei Sapientia, curam gero tuarum rerum, quantum earum eſt à Principio ad Finem, ô miſer homo. Ego ſerpens ille Moſaicus; Mediatrix inter Deum & homines GRATIA; *vnà cum* ABRASAX [Sanctæ Trinitatis & Paſſionis in Cruce efficacia] *peruadens ſimpliciſſimas naturas Angelorum, perinde ac concretas ex animâ & corpore maſſas hominum. vltrò incuruor tibi, & inclinor deſcendens vſque ad inferiores partes terræ, educens illinc mecum ſedentes in tenebris & vmbrâ mortis, & perducens ad æternos vertices felicitatis. Ad quam miſeris mortalibus impertiendam, miniſterio Michaëlis Archangeli, afflictos calamitatibus homines omnis generis conquiro vndique ad me in altum euehendos.*

Α & Ω Principium denotare & Finem, plus ſatis notum eſt ex Apocalypſi.

Νεσε eſt Ægyptiorum illud Νεσι; quo vocabulo NESI Ægyptij hactenus appellant quinque poſtremos anni ſui dies annum complentes. Quæ certè vox eadem eſt cum Hebræâ נחש

NAHAS, quæ & serpentem sonat, & curiosam illam Genethliacorum superstitionem dicam, an stultitiam, annos, menses, dies & horas scrutantium: sapientibus quidem omnibus, sed exsertè Apostolo damnatam cap.4. ad Galatas. Ex isto ergo Νισὶ & Μισεία compositum Νισιμισεία, serpentinam [illam Christi] mediatricē GRATIAM, à Cruce prouenientē, satis apertè manifestat.

ABRACAS monstrosum hactenus visum est nomen, quasi dicas Gnosticorum dæmonium. At enim vel me fallunt omnia, vel est hic verus litterarum initialium contextus:

A	Ἀβ	אב	Pater	1.
B	Βὲν	בן	Filius	2.
R	Ρυάχ	רוח	Spiritus	100.
A	ἀκαδὼς	הקדש	Sanctus	1.
S	Σωτηρία		Saluatio	200.
A	Ἀπὸ		à Beneficio	1.
X	Ξύλυ		Ligni	60.
			Summa numerorum est.	365.

Sic ergo Trinitatis mysterium saluationem nobis operatum est à Ligno, cùm REGNAVIT A LIGNO DEVS, & plenitudinem illam, illud πλήρωμα sacri 365. temporis, pleno dimenso annorum, mensium ac dierum attulit ab anno < trigesimo Artaxerxis, vrbe sacrâ, sacroque templo restituto, donec post annos Υ'Ε' 405. destructum fuit Templum Corporis Christi, & in triduo reædificatum. αἰβαὴμ planè est vox Hebræa tota עבים Nubes, Caliginem, Vmbram, Tenebras denotans; ipsos illos scilicet, quos sedentes in tenebris & vmbrâ mortis clauis Dauid eduxit de domo carceris.

Non compilo hîc omnia Grammaticorum scrinia, quibus singula vocabula inuoluam: vnum præterire religio est ζίτεμαι pro ζήτεμαι, quoniam etiam à ζῆν, quod est *viuere*, ζωὴς dictus est *vita dator*: atque etiam aliàs η & ι inter se commutationem patiuntur.

Ac tantùm quidem in præsentiarum de Gemmæ istius fronte. Altera facies Opistographum exhibet tribus columellis distinctum: quarum prima XIII. continet seu lineolas, seu vocabula, seu

seu dictionum initiales litteras ternas: secunda excurrit in XIV. tertia XV. habet.

In istis frequens est IAΩ, vel commutato situ AIΩ, tum & AIΩ, vel ΩAI vel IΩA vel vtcumque, & istud & alia nomina voluit transpositione litterarum variare quisquis hæc commentus est. Agnoscis & in hac Gemmâ, & in aliis pluribus etiam sui patris Gnosticorum circa hoc nomen IAΩ, tum & AIΩ (quod est יהוה vt nunc scribitur) DEI VIVENTIS Nomen ineffabile. Sed quid sibi velint istæ columellæ, XIII. & XIV. & XV. ordinibus insignitæ, quæres non dubito.

Dicam ergo: Gnostici isti proseminarunt studium Astrologicum quantum potuerunt; & ab illis orti sunt *τέσσαρες καὶ δεκατῖται Quartadecimani*, decimaquartâ Lunâ Pascha indicentes, ac seruantes ad illam vsque Lunam ieiunia sua; quæ illâ Lunâ soluebant, in quamcumque feriam incidisset. Neque enim exspectabant more Catholicorum Romanorum sequentem Dominicam. Atque à nouilunio quidem Martij mensis per suos calculos inuento dies numerabant tredecim, quos vocabant περὶ τῶν φωστήρων (idemtidem in Chronico Alexandrino commemoratis) quos religiosè volebant esse transactos, antequam ad vesperam inciperent numerare diem XIV. Inchoato verò ad vesperam die XIV. non statim inchoabant suum Pascha; sed illum diem Vigiliæ Paschatis consecrabant, vacabantque sacris lectionibus totam illam noctem ac sequentem diem, donec dies illa XIV. ad vesperam concluderetur. Sic ergo clausâ iam Vigiliâ Paschatis, desitoque ad vesperam die XIV. vnà cum incipiente XV. soluebant ieiunium, inchoabantque lætitiam Paschalem. Hæc ergo ratio tres istos numeros XIII. XIV. & XV. illis sacros fecit ac sanctos; super quibus disserendi larga seges est, & iusti Commentarij materia, & AVGVSTALI PRINCIPE digna, si tam ego dignus sim, tam idoneus, qui attrectem; nihil interim cessans, quod eccisto scripto professus sum: quodque (si tu probas) Serenissimo, meo nomine offeres. Post salutatum millies ac millies tuumque meumque parentem, & Archimandritam Balernensem; amare perge, quem odisse (polliceor) non potes.

Tuum pleno cultu GOTTIFREDVM WENDELINVM
Can. Tornacensem, pridie Idus Septemb. M. DC. LV.

Hæc ad me Wendelinus noster, quibus aurum in luto inuenire conatus est, inter sues Basilidianos margaritum; quorum nugas putauit esse aliquid, & ad valdè seria ac religiosissima sacra pio commento transtulit ingeniosissimè. Nam, vt cetera præteream, quorum apud me plurimum valet à viro tanto profecta auctoritas, prisci Christiani, vt se ab eiusmodi hæreticorum consuetudine segregarent etiam in hoc cultu, Christum non serpente, sed columbâ exprimere solebant; & eò spectare videtur quod est apud Tertullianum: *In summâ*, CHRISTVM COLVMBA DEMONSTRARE *solita est*, SERPENS *verò* TENTARE. *Illa à primordio diuinæ pacis præco: ille à primordio diuinæ imaginis prædo. Ita facilius simplicitas sola Deum & agnoscere poterit, & ostendere; prudentia sola concutere potius, & prodere. Abscondat itaque se* SERPENS *quantum potest, totamque prudentiam in latebrarum ambagibus torqueat, altè habitet, in cæcâ detrudatur, per anfractus seriem suam euoluat, tortuosè procedat, nec semel totus, lucifuga bestia.* NOSTRÆ COLVMBÆ *domus simplex, etiam in editis semper, & apertis, & ad lucem: amat figuram Spiritus sancti, orientem* CHRISTI *figuram.* Hinc idem Tertullianus: SIMPLICES *notamur apud illos:* quòd nempe, monente Clemente Alexandrino, Tertulliani æquali, circumferre solerent Christiani in signis annularibus non serpentem, sed columbam, aut piscem, aut aliquid aliud eiusmodi, quo sacra res innueretur. Cyprianus de Vnitate Ecclesiæ: *Hæc est* ECCLESIÆ *noscenda* SIMPLICITAS, *hæc charitas obtinenda, vt* COLVMBAS *dilectio fraternitatis imitetur.* Paulinus de Basilicâ sancti Felicis:

Quæque super signum resident cæleste COLVMBÆ,
SIMPLICIBVS *produnt regna patere Dei.*

Lib. aduersus Valentinianos. c. 2. & 3.

Cap. 2. Lib. 3. Pædagogy c. 11.

Ite-

Iterumque in eâdem Æde:

Nos quoque perficies placitas tibi Christe COLVMBAS,
Si vigeat puris pars tua pectoribus.

Patres agnoscunt quidem, & Christus ipse docuit, se præfiguratum per serpentem, sed alio sensu, quàm vt Gnosticorum fabulis congruat: *qui quas* IMAGINES *ac* SIGNA, inquit Epiphanius, *cælestem ad doctrinam præclarè Deus transtulit, ea ad* DOGMATVM *suorum* FALSITATEM *asserendam impudenter accommodabant. Siquidem* IESVS *Christus Dominus noster, idemque Deus Verbum, à Patre ante sæcula omnia sine principio ac tempore vllo genitus,* NEQVAQVAM *est* SERPENS. *Procul absit, vt ita sentiamus; sed contra* SERPENTEM *aduenit.* Ioan. 3. Hæresi 37

Iam vbi litterarum initialium nominis ABRACAΞ contextum se inuenisse profitetur Clarissimus Wendelinus, altissima quæque ex ipsis eruit Christianæ Religionis mysteria, Trinitatis nempe, & salutis nobis per Christum à Ligno operatæ. A quibus mirificè dissentiunt Patres in interpretatione eiusdem nominis; quos inter Hieronymus tam clarè, vt nihil suprà: *Nónne,* inquit, CONTRA DEVM *cogitatio est* BASILIDIS *impudica, & portentosum* ABRAXAS *nomen, quod* PRÆFERTVR *Domino conditori?* Imò (quod è diametro opponitur sententiæ Wendelinianæ) negabat Basilides Christum passum, aut crucifixum, & *prohibebat homines pati martyrium pro Nomine eius, qui nec passus esset, nec crucifixus.* Hinc ad me scribebat vir æquus rerum æstimator, & exquisitissimi iudicij; Vopiscus Fortunatus Plempius: *Oblectatum se fuisse non mediocriter VVendelini nostri epistolâ; imò obstupefactum eius interpretatione. Mortalem illum esse admirabilem, qui tam sacrum sensum è re nihili exsculpsisset; in hoc quoque mirum, quòd* In 1. cap. Abdiæ. Tertullian. de Præscriptionibus cap. 46. Eusebius l. 4. Hist. Eccl. c. 8. Augustinus, Philastrius, aliique de Hæresib.

quòd vocem ABRACAΞ, *non Hebraicam, non Græcam, sed hibridam faceret.* Ego certè inter ceteras viri amicissimi laudes hanc quoque non postremam esse statuo, quòd in eius scriptis multa reperiantur non publici saporis, quæque ab alio nemine quàm ab ipso defendi queant. Quando tamen in hoc genere litterarum minimo periculo peccatur, non deterrebor hoc loco dicere, quid sentiam de dictione vnicâ CEMECEIA: diuinandum enim est aliquid, atque eundum ad SOLEM Basilidianis adeò familiarem, & quò nos ducit ipsa inscriptio, velut Gemmæ addita loquela. שֶׁמֶשׁ Hebræis SOL est: יָהּ vnum ex decem nominibus Dei, quod *Dominum* significat. Impositum nomen, vt quibusdam placet, ab ESSE, quòd Deus cunctis rebus ESSE tribuat. Inde, ni fallor, שֶׁמֶשׁיָהּ seu CEMECEIA. Quòd nimirum, vt iam notauimus, perfidi illi Basilidiani sectatores suos abducerent à vero naturæ Auctore, ad naturam, Dei opificium. Epiphanius in Hæresi Pharisæorum: *Fato &* ASTRONOMIÆ *plurimum tribuebant. Argumento est, quòd Græca omnia vocabula vanissimæ illius artis propria, totidem ab iis Hebraicis sunt reddita vocibus. Exempli causâ,* SOL *Hamma &* SEMES *ab ijs appellatur.* Facit etiam ad eiusdem SOLIS Basilidianos SPLENDORES Gemmæ Harpocraticæ inscriptio CEMECEIAMΨ, quam suprà relatam, ad huius loci explicationem reseruandam duxi.

Suprà cap. 1.

Tab. IX. Gemma 48.

Cùm vidisset Macarius monstrum Basilidianum capite galli, præter solita habere appositas septem circum se stellas, quas posteà in Ioue sedente cum aquilâ vidit appositis quibusdam nominibus incognitis, existimauit eam Gemmam ad Abraxam pertinere. Quò etiam refero sequens humanum caput radiatum anguibus septem, in cuius

Gemma 70.

cuius auerſo inſcriptio Gnoſtica, vt apparet, quamquam minùs compertæ ſignificationis. Satis erit cum Pignorio admonuiſſe, aſpidem repetitæ iuuentæ beneficio, & inceſſus facilitate, ſideri comparatam fuiſſe. Quod adeò verum eſt, vt notarit Clemens Alexandrinus, aſtra propter obliquam conuerſionem corporibus ſerpentum aſſimilata fuiſſe. Sed non prætereundus Macrobius vbi ait: *Propterea ad ipſum* SOLEM *ſpecies* DRACONIS *refertur, quia* SOL *ſemper velut à quadam imæ depreſſionis ſenectâ, in altitudinem ſuam, vt in robur reuertitur iuuentutis. Eſſe autem* DRACONEM *inter præcipua* SOLIS *argumenta, etiam nominis fictione monſtratur, qui ſit nuncupatus* ἀπὸ τȣ̃ δέρκειν, *id eſt videre.*

Lib. de Menſâ Iſiacâ. — *Lib. 5. Stromat.* — *L. 1. Saturnal.*

CAPVT XI.

TABVLA XVIII. XIX. XX. XXI.

ABRAXAS Χνȣ̃βις, Χολχνȣ̃βις, Πάτηρ τῶν ὅλων. *Hæreſis Priſcillianiſtarum etiam in Gemmis.*

ADDIDIT & ad turbam Abraxarum Macarius noſter *omnes Gemmas, quæ habent ſerpentem rectum, caudâ circumuolutâ, capite radiato, præſertim leonino.* Is eſt Χνȣ̃βὶς, vnus è triginta ſex Decanis, qui *omnem Zodiaci poſſident circulum, ac per duodecim ſigna extenduntur*, de quibus Salmaſius: Dij iſti, inquit, Decani, eorumque adminiſtri ac munifices, μορφώσεις ex ſtellis fuere, prout eas imaginati ſunt hanc aut illam ſpeciem habere, qui commenti auctores fuere. Alius cum ſecuri fingebatur, aut alio telo; alius cum capite viri, aut femi-

GEMMA 71. 72. cũ ſequent. — *Firmicus l. 4. c. 16.* — *Lib. de Annis Climact.*

feminæ radiato, cetera ſerpentis; alius alio habitu ac facie monſtroſâ oſtendebatur. Eorum autem figuras in annulorum Gemmis curabant ſculpendas, vt eſſent pro amuletis. Græci: Εἰσὶν ἐν ἑκάστῳ τῶν ζωδίων τρεῖς κατειλεγμένοι Δεκανοὶ, ποικιλόμορφοι, ὁ μὲν κατέχων πέλεκυν, ὁ δὲ εἰς ἄλλο τι ἐσχηματισμένος εἴκασμα, ὧν εἰ τὰ εἴδη καὶ τὰ σχήματα δακτυλίων ἐγγλύψεις σφενδόναις, ἀποτρόπαια δεινῶν γενήσεται, τοῦτο μὲν ὥν ὁ Τεῦκρος, καὶ οἱ κατ' ἐκεῖνον περιττοὶ τὰ μετέωρα. *Sunt in vnoquoque ſigno tres conſtituti* DECANI, *formâ varij, quorum alius ſecurim tenet, alius in aliâ imagine oſtenditur. Quorum ſi ſpecies & habitus* IN PALIS ANNVLORVM *ſculpſeris*, ADVERSORVM AMVLETA *exiſtent, vt Teucer aſſerit, alijque qui eo tempore in Aſtrologiâ enituêre.* Hodie quoque inter κειμήλια curioſorum multi annuli reperiuntur, aut lapides ad id efformati, vt collo ſuſpendantur, quibus decanorum σχήματα varia, ac nomina inſculpta inſcriptaque extant, capitibus vt plurimùm radiatis. Talis eſt, cuius ἔκτυπον amicus ſuggeſſit, leonis facie radiati, ac iubati in ſerpentis implicatum volumen deſinentis, cum nomine Χνοῦϐις. Idem ille amicus, qui miſit, cenſebat legendum eſſe Ἄνουϐις, quaſi perperàm à cauitatore ſcriptum eſſet Χ pro Α. Sed eum monui nomen eſſe Decani in Cancro, qui vocatur Χνουμὶς Hephæſtioni. Nihil autem communius apud Græcos, quàm μ & β inuicem permutari. Sed verum nomen eſt Χνουϐίς.

Gemma 73.

Nam Χνοῦϐ eſt aurum in linguâ Ægyptiacâ. Vnde Χνουϐίς nomen proprium idem quod χρυσοῦς Græcis. Videtur huic Decano poſitum nomen Χνουϐίς, quòd aureo & fuluo eſſet colore, vt eſt leonis iuba. Non enim ſic appellatus videtur, quòd diuitias decernat. E contrario, illo Horoſcopante genitus paterna bona lancinabit.] Hæc Salmaſius. Sed Kircherus aliter ſimilem Gemmam & legit & exponit,

ponit, apud quem miratus sum declarationem eius, quæ extat apud Pignorium, quamque inter alias iterùm exhibeo numero 74. *Serpens*, inquit, *seu aspis est* χνουμορφος, *cuius caput radioso nimbo circumdatum monstrat numen Mercuriale, vti ex inuersis litteris apparet, vbi legitur* ANOYBEI *Anubis*. XNOYMICPI *verò nomen est, quod* κατὰ τὴν ἰσοψηφίαν *resolutum in numeros facit* 1480. *& totidem nomen* ΧΡΙΣΤΟΣ *facit*.

GEMMA 74. Parte alterâ tom. 2. Oedipi Ægyptiaci, class. 11. cap. 6.

X.	600.	X.	600.
P.	100.	N.	50.
I.	10.	O.	70.
Σ.	200.	Y.	400.
T.	300.	M.	40.
O.	70.	I.	10.
Σ.	200.	Σ.	200.
		P.	100.
		I.	10.
	1480.		1480.

Vides igitur quàm peruersè, quàm impiè barbaris huiusmodi nominibus diuinum Christi nomen hæretico magi profanent. Hæc ille. cùm tamen in Gemmâ XNOYBIΣ, siue XNOYMIΣ non repræsentetur vt aspis Κυνόμορφος, sed Λεοντόμορφος, ac benè iubatus, neque inscribatur XNOYMIΣPI, sed XNOYMIΣ, vt ex allatis patet. De quibus cùm ab alijs tum ab ipso in primis Kirchero iudicari velim: facit enim indoles mea & educatio, vt non libens censeam aliena, sed malim mea censuræ subdere.

Alium vidit lapidem Salmasius eâ gratiâ factum, vt è collo pro amuleto suspenderetur, in quo nomen Decani GEMMA 76.

primi leonis scriptum erat. Is est, inquit, Χολχνυβὶς, Hephæstioni Χαρχνυμὶς, humanâ facie cum septem radiis, & scorpij caudâ. Sub eius mento Sagittarij nota scripta est, quæ decussatur bacillo vtrimque furcato. Nescio quare: nam Decanus ille nihil cum Sagittario habet commune. Leonis est primus Decanus. Leonis autem Dodecatemorion tribus Decanis regitur sub nominibus Arietis, Tauri, & Leonis, vt ex his Manilij constat:

Lib. de Annis Climacteric.

At Leo consortis meminit sub lege Trigoni,
Lanigerumque ducem recipit, Taurumque quadrato
Coniunctum sibi, sub Geminis pars tertia fertur.

An significare voluit Horoscopante Sagittarij signo sculptum fuisse illum lapidem? Atqui magis oportuit Ὡροσκοποῦντος λέοντος eum dedicari, cuius Decanus est Cholchnubis. Puto igitur eâ figurâ notari Sagittarij signum διάμετρον esse cum eo Decano. Et sanè ita est. Nam sexto signo Sagittarius dissidet à Cancro, cuius tertius habetur Decanus Cholchnubis. Quod διάμετρον est partile, non signile. Ægyptiaca quædam vocabula Græcè in eo scripta visuntur, & nomen ΙΑΩ. Nam ΜΥ illud inuersum Ｗ pro omega positum ΙΑΝ. sigma etiam euersum videri potest. Ex hoc vocabulo porrò Ἰαὼ apparet Basilidianorum esse has inscriptiones Talismanicas, ad obseruationem siderum cum Decanorum figuris insculptas. Nam & Ægyptiacis vocabulis conceptæ sunt, & ipse Basilides eiusque sectarij ex partibus Ægypti fuere. Ipsa inscriptio Ægyptiaca, excepto illo vocabulo, ΓΙΓΑΝΤΟΠΑΝΤΟΡΗΚΤΑ, hoc est Gigantum omnium euersor. Vitiosè in lapide sculptum est ΓΙΓΑΝΤΟΠΟΝΤΟΡΗΚΤΑ. Ῥήσσειν est frangere, solo allidere, quod à palæstrâ ductum est. Hactenus Salmasius.

Binis

Binis alijs Gemmis insculptus videtur πάτηρ τ͂ ὅλων, termini imagine, brachiis ad pectus decussatis, *in maximâ & altissimâ quiete, in otio plurimo placidæ, &, vt ita dixerim, stupentis diuinitatis, qualem iussit Epicurus*: Qualem etiam indicant subiecti Angeli globis cælestibus insistentes, poplite flexo, manibus itidem decussatis habitu adorantium. De quibus Epiphanius, vbi de Simone Mago: *Nomina quædam* PRINCIPATVVM *ac* POTESTATVM *commentus est*, CÆLESTESQVE GLOBOS *varios, atque in firmamento cæloque quolibet* INTELLIGENTIAS *certas collocat, quibus* BARBARAS APPELLATIONES *affingit. Negat insuper salutem consequi vllum hominem aliter posse, quàm si eiusmodi* MYSTERIA *didicerit, &* VNIVERSITATIS PARENTI *ea sacrificia per illos, quos diximus*, PRINCIPATVS & POTESTATES *obtulerit*. Idem de Menandro: *Hic perinde, vt alter*, MVNDVM *ab* ANGELIS *fabricatum, seipsum verò* DEI VIM *esse de cælo missam asserit*. Tum de Saturnilo Basilidis condiscipulo: *Perinde ac Menander* MVNDVM *ab* ANGELIS *factum esse prædicabat. Prætereà* VNVM *esse* PATREM IGNOTVM, *qui* VIRTVTES, PRINCIPATVS *ac* POTESTATES *creauerit*. Denique de Basilide: *Erat, inquit Basilides*, INGENITVM VNVM PRINCIPIVM, *qui solus est* OMNIVM PATER: *ab hoc procreata Mens, à Mente Verbum; ab hoc Prudentia, à quâ Virtus & Sapientia prodijt. Ab vtrâque porrò* PRINCIPATVS, POTESTATES, & ANGELI. *Deinde Virtutes*, ANGELIQVE *isti* PRIMVM *ac* SVPREMVM CÆLVM *moliti*, ANGELOS *rursum alios propagarunt*.

[Margin: GEMMA 77. & 78. — *Tertullian. lib. aduersus Valentinian. c. 7.* — *Hæresi 21* — *Hæresi 22* — *Hæresi 23* — *Hæresi 24*]

Lapis vltimus huius tabulæ est Heliotropius. Necromantici Babylonensium Gemmam appellant, de quâ Plinius: *Nascitur in Æthiopiâ, Africâ, Cypro, porracei colo-*

[Margin: GEMMA 78. — *Lib. 37. cap. 10.*]

ris, sanguineis venis distincta. Causa nominis, quoniam deiecta in vas aquæ, fulgorem Solis accedentem percussu sanguineo mutat, maximè Æthiopica. Eadem extra aquam speculi modo Solem accipit, deprehenditque defectus, subeuntem Lunam ostendens. Magorum impudentiæ vel manifestissimum in hac quoque exemplum est, quoniam admistâ herbâ Heliotropio, quibusdam quoque additis precationibus gerentem conspici negent.

Infecit & illa Basilidianorum de Decanis ac signis cælestibus superstitiosa doctrina ipsos etiam Priscillianistas. Hadriano siquidem imperante, vt iam antè meminimus, Basilides Gnosticorum sectam in Ægyptum inuexit, & ex eius scholâ Marcus in Hispaniam profectus erroris semina iècit, Agape nobili feminâ & Heluidio in partes traductis. Vnde aliquanto ex interuallo Priscillianus ex consopiti ignis scintillis magnum incendium excitauit. Is Abilæ in Hispaniâ Episcopus, homo nobilis, inquietus, ac differendi promptissimus, fatalium nexu stellarum homines inter se colligari credidit, ipsumque corpus humanum pro ratâ portione signorum duodecim Zodiaci esse constitutum. Adipatis escis seu immundis abstinendum. Et quia carnis opificium non bono veroque Deo, sed malignis angelis tribuebat, viros à volentibus feminis, feminas à maritis disiungi fas duxit. Tantum verò lues teterrima magistri calliditate inualuit; vt cuiusque sexus, atque ordinum homines breuî corripiens nouitatis illa prurigo peruaserit. Quapropter in Concilio Bracharensi ita à Patribus definitum est: *Si quis animas & corpora humana fatali signo credit adstringi, sicut Pagani &* PRISCILLIANVS *dixerunt, anathema sit.* Et: *Si qui* DVODECIM SIGNA, *id est signa quæ Mathematici obseruare solent, per singula animæ vel corporis membra dissipata credunt,*

Io. Mariana lib. 14. c. 5.

Brovverus Annal. Treuirens. l. 4

Can. 9.

Can. 10.

dunt, & nominibus Patriarcharum adscripta dicunt, sicut PRISCILLIANVS DIXIT, *anathema sit.* Hinc & Leo Magnus Epistolâ ad Astoricensem Episcopum, in quâ Priscillianistarum errores damnat: *Vndecima,* inquit, *ipsorum blasphemia est, quâ* FATALIBVS STELLIS *& animas hominum & corpora opinantur adstringi: per quam amentiam necesse est, vt omnibus Paganorum erroribus implicati, & fauentia sibi, vt putant,* SIDERA COLERE, *& aduersantia studeant mitigare. Verùm ista sectantibus nullus in Ecclesiâ Catholicâ locus est; quoniam qui se talibus opinionibus dedit, à Christi corpore totus abscessit.*

Horum nugis accensere visum est Tabulas XX. & XXI. cum signis cælestibus, & appositis subinde nominibus SATOVIEL, GABRIEL, MICHAEL, quæ à Iudæis sumpsêre Basilidiani, atque ab illis obscœni Priscillianistæ; quorum hodieque sectatores nonnulli extra lineam excurrere videntur, dum confidunt se programmata siderum & eorum vires Gemmis, & metallis insculpere posse. Ἀποτελεσματικῆς γλυφῆς vocant, seu *Effectus sculptionis* ac *sigilli.* Petrus Arlensis de Scudalupis, Hierosolymitanus Presbyter: *Arabes,* inquit, *ad magicas operationes talia ponentes,* ANNVLOS, IMAGINES *&* SIGILLA *fabricant ex trinâ tali, terræ & aëris sympathiâ, quorum virtutes, efficacias & potestates sub quibusdam obseruationibus compactas mirabilia præstare posse somniant: animos nempe dissidentium conciliare, morbos pellere, inimicos superare, & multas denique vanitates autumantes, credibiles ex miraculis se denominare iactantur, prout* PLANETA, METALLVM, *aut* LAPIS *ad tales producendos effectus; ex qualitatibus & proprietatibus sibi insitis, fuerint disposita.* SATVRNVS *ad bonorum acquisitionem;* IVPITER *ad dignitates & honores;* MARS

GEMMA 79. 80. *cum sequentib.*

GEMMA 84. 85. & 87.

Lib. de Sympathiâ metallorum & lapidū ad Planetas cap. 9.

GEMMA 79. 84. 85. & 87.

MARS *ad bella & hostes*; SOL *ad gratiam magnatum*; VENVS *ad desideria, & affectus*; MERCVRIVS *ad doctrinam & eloquentiam*; LVNA *denique ad prospera itinera.* Quæ quidem postulare videntur non qui reprehendat, sed vel Heraclitum potiùs aliquem vel Democritum, quorum hic amentiam eorum rideat, ille deploret inscitiam. Ita miseri sibi obsequi stellas & cælum opinantur: vt Apollonius, qui septem annulos stellarum septem nominibus cognominatos singulos singulis diebus gestabat, iuxta dierum nomina illos distinguens.

Philostratus in eius Vitâ.

De imagine trium puellarum putidissimum commentum refert Hermes apud Camillum Leonardum; nimirum, *Si in* ACHATE *reperiantur, hominem gratiosum apud alios efficere, in aëris spiritus dare potentiam, & in magicâ arte valere.*

GEMMA 86. Lib. 3. de Lapidib.

CAPVT XII.

TABVLA XXII.

ABRAXAS *Hercules, Arbor.*

SED nec Hercules à substantiâ SOLIS alienus est. *Quippe* HERCVLES, inquit Macrobius, *ea est* SOLIS *potestas, quæ humano generi virtutem ad similitudinem præstat deorum. Nec existimes Alcumenâ apud Thebas Bœotias natum, solum vel primum* HERCVLEM *nuncupatum: imò post multos atque postremus ille hac appellatione dignatus est, honoratusque hoc nomine, quia nimiâ fortitudine meruit nomen Dei virtutem regentis. Ceterùm Deus* HERCVLES *religiosè quidem & apud Tyron*

L. 1. Saturnal.

coli-

colitur: verùm sacratissimâ & augustissimâ Ægyptij eum religione venerantur, vltraque memoriam, quæ apud illos retrò longissima est, vt carentem initio colunt. Et reuerà HERCVLEM SOLEM *eße vel ex nomine claret.* HERACLES *enim quid aliud est, nisi* HERAS, *id est* AERIS CLEOS? *Quæ porrò alia* AERIS *gloria est, nisi* SOLIS *illuminatio, cuius recessu, profunditate, spiritus occulitur tenebrarum? Præterea sacrorum administrationes apud Ægyptios, multiplici actu, multiplicem Dei aßerunt potestatem, significanter* HERCVLEM *hunc eße* τὸν ἐν πᾶσι καὶ διὰ πάντων Ἥλιον.

Eius erecti, ac leonem suffocantis imaginem Gemmæ insculptam valere credebant aduersus dolores colicos. Alexander Trallianus de Medicamentis naturalibus, quæ alligari solent ad hunc morbum: HERCVLEM *erectum*, SVFFOCANTEM *leonem in* LAPIDEM MEDICVM *insculpito, & inclusum in* ANNVLVM AVREVM *gestandum dato.* Hinc ter Κόππα in auerso Gemmæ. Gorlæus de hoc Amuleto: *Trallianus*, inquit, *non postremæ notæ Medicus, tradit imaginem* HERCVLIS *supinè iacentis, leonemque strangulantis annulo inclusam, digitoque gestatam, peculiare amuletum esse ad dolorem colicum.* Sed non benè: nam sculpendum HERCVLEM *erectum.* Ἡρακλέα ὀρθὸν, qualis est in Gemmis allatis, non autem *supinè iacentem*, disertè monet Trallianus.

GEMMA 89. & 90.

L. 10. c. 1.

Præfat. in dactyliothecâ.

Gemma ista imperitos pictores coarguit, qui Nemeæum leonem ab Hercule, manibus eius diducto rictu, laceratum depingunt. Id rectè obseruabat Geuartius, firmabatque ex Papinio suo, qui lib. VI. Thebaidos:

——primus Tyrinthius ingens
Pectoris attritu sua fregit in ossa leonem.

Idem

Idem lib. IV. Siluarum, vbi Iulij Vindicis Herculem Epitrapezion describit:

——hoc pectore pressus

Vastator Nemees.

Iam verò, si Poëtas canentes audimus:

Sæpè lapis patis est, ARBOR quoque sæpè videri
PROTEVS.

Homerus lib. 4. Odyss.
Ouid. l. 8. Metam.

Itaque ne qua desit forma Gemmæ Basilidianæ, quam cum illo conferre pergimus, & hunc Abraxam specie tenus arborem damus, siue laurum; quam efficacem arbitrabantur aduersus venena & fulmina, neque obturbare sacrum morbum, neque dæmonem vbi adfuisset. Inde iactatum, vt qui se tutum approbare vellet, Δαφνίνην, diceret, φορῶ βακτηρίαν, *Laureum gesto baculum*; etiam in annulis & gemmis, quibus pro amuletis vtebantur; atque ab eâdem lauru certissima edi credebant oracula. Quæ *grata est* APOLLINI, inquit Plinius, *fulmine sola non icitur, manifesto abdicat ignes crepitu, & quadam detestatione.*

GEMMA 91. 92. & 93.
Cælius Rhodiginus l. 5. Ant. Lect. c. 7.
Lib. 15. cap. 30.

Ac ne Deum quidem Terminum à Sole, perpetuo Abraxarum comite, seiungendum putes, facit Nummus Augusti, in quo Terminus radiatus, habitu Apollinis, cum adiacente fulmine. Quod Emblema vir Antiquariæ rei peritissimus meritò interpretabatur de ipso Augusto, qui

GEMMA 91.
In Tab. XIV. Numismatũ Croyacorum.

——PHOEBIGENAM *sese gaudebat haberi.*

Non, vt plerique omnes de eius Symbolo, FESTINA LENTE, perinde ac si terminus moram, fulmen celeritatem indicaret. Sed vtrumque, quamquam opere satis rudi elegantiùs exhibent Cancer & Papilio, infrà tabulæ vltimæ Gemmâ vltimâ. Pro *deo Termino* etiam ARBOREM TERMINALEM apud Paulum IC. inuenias, cui

Sidonius in Paneg. Anthemij.
L. 5. Receptar. sent. tit. 22.

cui vino, frugibus & fauo mellis ſacra faciebant. Vnde Sedulius deflens elementorum idolorumque cultores:

Arboreis alius ponit radicibus aras, In Opere Paſchali.
Inſtituitque dapes, & ramos flebilis orat,
Vt natos, charamque domum, dilectaque rura,
Coniugijque fidem, famulos cenſumque gubernent.
Lignee ligna rogas, ſurdis clamare videris,
A mutis reſponſa petis, quæ iura domorum
Hac ratione regunt, ſi cæſa ſecuribus actis
Ardua pendentis ſuſtentent culmina tecti,
Aut ſubiecta focis, dapibus famulentur edendis.

Cur ab vnâ lauru, baccarum loco, dependeant tria capita Meduſæ, quo ſignificatu prodeat altera è dorſo humano, non ſum ita horum deorum naturæ conſcius, quin fatear me ſcire iuxtà cum ignorantibus. Gemma 93. & 92.

CAPVT XIII.

TABVLA XXIII.

Abraxas *Miles, Perſeus.*

Recte monet, meâ quidem ſententiâ, eruditiſſimus Ioannes Wowerius, in Notis ad ea Firmici verba: *Scio, hoc Romano nomine dignum putatis, ac Perſarum ſacris. At Perſarum legibus ſequatur .... vt armata clypeo, loricâ, gladio & haſtâ conſecratur.* fortè legendum: *vt armatus*; & capiendum de milite, Mithræ initiari ſolito. Sed *militem ipſum* refert Hieronymus inter *ſimulacra portentoſa*, quorum quatuor hîc exhibemus. Primus capite τεσπαιοφόρος, dextrâ ſiniſtrâque an- Gemma 94.

Gemma 95. gues erectos ostentat; alter capiti gallinaceo soliti monstri Abraxæ; tertius flori loto insistit, leone iuxtà in pedes Gemma 96. erecto, ac velut insiliente; quartus cum solito item monstro Abraxæ supernè repræsentatur, dextrâ hastam, sini-Gemma 97. strâ globum tenens. Atque hi propriè videntur *milites* Hieronymo memorati; præterquam quòd Epiphanius de Hæresi Gnosticorum: *Ijdem*, inquit, Στρατιωτικοὶ, *seu* MILITARES *in Ægypto sunt dicti.*

Ceterùm, quòd ait Macarius, visum à se hominem more militis accinctum gladio, leonino capite, dextrâque tenentem caput Medusæ, *Abraxam militem* vocandum esse, haud ita tutum videtur. Hunc ego ad *Persea* refero, cuius inter Abraxæ *portentosa simulacra* meminit etiam Hieronymus; quippe qui Medusam obtruncarit, & *Persas ipsos execrandas cæremonias docuerit*, *ac* MAGIAM, *quæ dicitur* MEDVSÆ; *quo regnante ignis in Persis cælo delapsus est, ex quo ignem alium accendens, & fanum extruens, in eo reposuit, vocauitque Templum* IGNIS IMMORTALIS, *& constituens viros prudentes, vt seruirent, seruarentque ignem, Magos eos appellauit. Quos ritus in multâ dignatione habentes Persæ colunt* IGNEM. Vtique ad Mithræ cæremonias referendum; vnde & Perseo leoninum caput in Gemmâ, quam vidit Macarius. Apud Eusebium: *Græcos celeberrimos quosque aiunt, Ægyptiorum Heroas atque deos sibi tamquam proprios vindicaße. Nam Herculem etiam, Ægyptius genere cùm esset, ac singulari fortitudine præditus, magnam orbis terrarum partem obijsse; eumdem tamen quasi Græcum à Græcis prædicari, tametsi longè ab altero quodam Hercule diuersum, quem in Græciâ multis pòst sæculis Alcmena pepererit. Addunt* PERSEVM *quoque lucem in Ægypto primùm aspexiße; & ipsiusmet Isidis originem à Græcis hominibus*

Georgius Monachus.

Lib. 2. de Præpar. cap. 1.

trans-

translatam Argos fuisse. Vt nihil mirum sit Ægyptios, atque ex his Basilidianos, Græcorum fabulas & præstigias in signis ac symbolis vsurpasse, pro quibus inter se certabant.

CAPVT XIV.

TABVLA XXIV.

ABRAXAS Κάνθαρος.

FVIT haud dubiè Abraxas Cantharus ex Gemma, quam vidit Macarius, in quâ, *ab vnâ*, inquit, *parte velut insectum quoddam, fortè scarabæus, & circa eum per orbem serpens capite caudam apprehendens.* Nam & Pignorius similis Gemmæ scalpturam primus edidit; in eâque, vt vides, Solis caput concinnè scarabæo impositum; quæ omnia serpens caudam vorans ambit, vt detur intelligi, orbis huius lucem à Sole esse, qui sapienti cursu vitam animantium moderetur. Et verò si Porphyrium audimus, non iniuriâ Sol Κανθαρόμορφος, & vicissim scarabæus Ἡλιοκέφαλος repræsentatur. Ait enim: SCARABÆVM *stultus quispiam detestetur, vtpote diuinis in rebus hospes & peregrinus. At hunc Ægyptij quasi viuam & spirantem* SOLIS IMAGINEM *venerari solent. Nam &* SCARABÆVS *omnis mas est, & semen in paludem immissum, ac sphæricam in figuram conformatum, postremis pedibus in auersam partem conuoluit,* SOLIS *in cælo motum æmulatus, integramque Lunæ dierum conuersionem expectat.* Arnobius de Ægyptiorum superstitionibus: *Templa felibus,* SCARABÆIS, *& buculis, sublimibus sunt*

In Exposit. Mensa Isiaca. GEMMA 98.

Apud Eusebiū lib. 3. de Præpar. cap. 4.

Lib. 1. aduersus Gentes.

sunt elata fastigijs. Silent irrisæ numinum potestates, nec liuore afficiuntur vllo, quòd sibi comparatas animantium vilium
Lib.30. Natural. Hist. cap.11. *conspiciunt sanctitates.* Quin & Plinius eodem sensu: *Ægypti magna pars* SCARABÆOS *inter* NVMINA *colit, curiosâ Apionis interpretatione, quâ colligat,* SOLIS *operum similitudinem huic animali esse, ad excusandos Gentis suæ ritus.* Denique apud Diogenem Laërtium,
Lib.de Vitis Philosophor. SOLEM *&* LVNAM *deos esse, alterum Osirim, alterum Isin appellatos; exprimere eos per* SCARABÆVM *&* *draconem aliaque animalia, Manethus auctor est in Naturalium Epitome, & Hecatheus in primo de*
Gemma 99. *Ægyptiorum Philosophiâ.* Hinc in alterâ Gemmâ fulmen supponitur scarabæo, quòd is nimirum non Solis modò symbolum esset, sed etiam Lunæ, cui cum aquis mira sympathia, quæ subinde, vt eleganter Plinius,
L.31.c.1 *Scandunt in sublime, & cælum quoque sibi vindicant, ac nubium obtentu vitalem spiritum strangulant. Quæ causa* FVLMINA ELIDIT,
L.2.c.38 *ipso secum discordante mundo.* Inde & *grandines, pruinæ, imbres, procellæ, turbines, & plurima mortalium mala.* Quibus
L.37.c.9 auertendis Magi, eodem teste Plinio, *non sine contemptu & irrisu generis humani,* AQVILAS *in* SMARAGDIS *sculpebant*
Gemma 100.& 101. *&* SCARABÆOS. Idem alibi: *Sunt & Chelonitides testudinum similes, ex quibus* AD TEMPESTATES *multa vaticinantur. Eâ verò, quæ sit aureis guttis, cum* SCARABÆO, *deiectâ*
Lib.37. cap.10. *in aquam feruentem,* TEMPESTATES *auerti.*

Gemma 102. Postremò, vt notauit Macarius, *nihil frequentius solido corpore è Gemmâ effictis scarabæis, qui perforati gestabantur:* Multos eiusmodi videre est in Thesauro Rei Antiquariæ Serenissimi Archiducis LEOPOLDI GVILIELMI; & ipsos
In Anastasi Childerici. cap.18. viginti exhibuit aliàs Io. Iacobus Chifletius, parens meus, suis quosque emblematis in parte posticâ insculptis insignes.

CAPVT

CAPVT XV.

TABVLA XXV. XXVI. XXVII.

Canopus, Serapis, Isis, Anubis, Dij Ægyptiorum & Gnosticorum Romam aduecti.

SVPEREST, vt, quod me facturum receperam, Ægyptiarum, seu Gnosticarum superstitionum communitatem cum Romanis attexam obiter:

Isis enim & SERAPIS, & grandi SIMIA caudâ, *Prudentius l. 2. contra Symmachum.*
Et CROCODILVS id est, quod IVNO, LAVERNA, PRIAPVS.
Hos tu NILE deos colis, & tu TYBRIS adoras:
Deos LATINOS, & deos ÆGYPTIOS, *Idem Peri Steph. hymn. 10.*
Queis ROMA litat, queis CANOPVS supplicat.

Vnde Lucanus:

Nos in templa tuam ROMANA accepimus ISIN, *Lib. 8.*
Semideosque CANES, & SISTRA iubentia luctus;
Et quem tu plangens hominem testaris OSIRIN.

Ac minimè quidem mirandum erat, deos Ægyptios Latinis aggregari, quorum multa vtrisque inter se similia reperiebantur: *Vna erat superstitio, quamuis non concolor error,* vt est apud Prudentium. *Lib. 2. contra Symm.* Sed sub initium Pontificatus Aniceti Papæ, nacti occasionem vrgentis persecutionis famosissimi quidam hæretici, se intruserunt in Vrbem, vt, si quo modo possent, nobilissimæ Apostolico-Ecclesiæ sinceritatem labefactarent. *Baronius Anno Christi 167. n. 4.* Fuit inter alios, qui id præsumpserunt, procax femina, Marcellina nomine, secta-

Hæresi 27 trix nefandissimæ sectæ Gnosticorum, de quâ Epiphanius: *Aniceti tempore* MARCELLINA *Romam veniens, & Carpocratianæ doctrinæ virus euomens, multos illic errore suo deprauatos in exitium impulit: indidemque* GNOSTICORVM *sunt excitata primordia.*

Irenæus l. 1. c. 24.

GEMMA 103. & 104. In primis huius tabulæ Gemmis 103. & 104. expressus est famosus ille Canopus, deorum potentissimus habitus, vtpote qui Ignem, Persarum Deum, aquâ Niloticâ, quam in circumdato sibi vase continebat, extinxisset. Hunc *Ægyptij postmodum, more suo, in omne superstitionis genus præcipites, inter sacra symbola collocarunt. Eoque phylacterij loco postmodum illos contra ignis flammarumque violentiam vsos, πυτάλφα, seu πυθαγραμμον ei adiunctum abunde docet; hoc enim, eò quòd hanc vocem Græcam* ΥΓΕΙΑ, *quod salutem significat, vario situ referat, prosperitatis symbolum apud Ægyptios fuisse, tritum est ex historiâ Antiochi Soteris, qui contra Galatas decertaturus, huius symboli, vexillis impositi, subsidio, de quo faciendo in somno monitus fuerat, insignem victoriam reportasse fertur.*

Kircherus c. vlt. Prodromi Ægyptiaci.

Sequitur tabulâ XXVI. Serapis Ægyptiorum deus satis notus, quem dedita gens superstitionibus ante alios coluit. Sed eumdem hoc loco adferre visum est cum Iouis Aquilâ, inter signa militaria ritu Romano consecratum, aut certè Imperatorem sub eius specie. Quem morem confirmãt subiectæ Sardæ duæ elegantissimæ 107. & 108. referentes Apotheosim Romæ & Lucij Veri Imperatoris.

GEMMA 106.

GEMMA 107. & 108.

GEMMA 109. 110. & 111. Serapidem capite radiato exhibent Gemmæ 109. 110. & 111. etiam cum cornibus, & habitu Iouis Ammonis; quia, vt oraculum Apollinis apud Iulianum Imperatorẽ:

Orat. 4. Εἷς Ζεὺς, εἷς Ἀΐδης, εἷς Ἥλιός ἐστι Σάραπις.

Vnus IVPITER, *vnus Pluto, vnus* SOL *est* SARAPIS.

Idem

Idem Diodoro dicitur *tum Dionysius, tum Pluto, tum* AMMON, *tum* IVPITER. Cuius vertex, inquit Macrobius, *insignitus* CALATHO, *& altitudinem* SIDERIS *monstrat, & potentiam capacitatis ostendit: quia in eum omnia terrena redeunt, dum immisso calore rapiuntur.* Ex hisque & alio oraculo Apollinis apparere ostendit, SERAPIS *&* SOLIS *vnam esse & indiuiduam naturam.* Quibus addit, ISIDEM *cunctâ religione celebrari, quæ sit vel* TERRA *vel* NATVRA RERVM *subiacens* SOLI. Vnde vtrique communes honores habiti, Gemmæ sculptæ, aræ, statuæ erectæ. Pausanias in Corinthiacis: *Vnde à mari ad altiores oræ partes ascenditur,* SOLIS *templum, & gratiarum lucus. Erectum &* SERAPIDI *ac* ISIDI *fanum ambiunt maceriæ è prægrandibus & lectis lapidibus.* Idem in Laconicis: SERAPIDIS *&* ISIDIS *fragmenta absunt Boeis haud ampliùs stadia septem.* Et in Messenicis: *A theatro non procul,* SERAPIDIS *&* ISIDIS *fanum est.* In Achaicis denique: *Sunt & in eodem delubro* [Apollinis] *signa aliquot Æsculapij stantia, & seorsum* SERAPIDIS *&* ISIDIS, *è lapide omnia Pentelico.* Testatur etiam D. Augustinus: *Ferè in omnibus templis vbi colebatur* ISIS *&* SERAPIS, *fuisse etiam* SIMVLACRVM, *quod digito labijs impresso admonere videretur, vt* SILENTIVM *fieret.* Hinc inter vtrumque numen, medium Harpocratem videre est in Gemmis 113. & 114.

L. 1. Saturnal.

GEMMA 112.

Lib. 18. de Ciuitate Dei.

GEMMA 113. & 114.

Vltimæ tres 115. 116. & 117. Mercurium repræsentant, cultum ab Ægyptiis & Romanis tamquam spiritum vniuersi, & vnicam causarum causam. Illi assistit aries, *quòd vnus præ ceteris* GREGES *tueri & augere existimaretur.*

GEMMA 115. 116. & 117.

Pausanias in Corinthiacis.

Sed horum numinum Ægyptiorum cum Romanis societatem à Prudentio notatam, pulchrè docet Gemma 105. in quâ Iuno dea velata, & qualis in nummis, hastam

GEMMA 105.

haſtam ac pateram tenens, cum auerſâ inſcriptione Gnoſticâ: CAKAΩE COΦH AΔΩNAI. Vnde liquet horum hominum cum Romanis commercium; cuius aliquando pertæſi Piſo & Gabinius Conſules, SERAPIDEM & ISIDEM & HARPOCRATEM *cum ſuo* CYNOCEPHALO *Capitolio prohibitos inferri, id eſt curiâ deorum pulſos, euerſis etiam aris eorum, abdicauerunt, turpium & otioſarum ſuperſtitionum vitia cohibentes.* Anno nimirum Vrbis conditæ DC.XCV. Quod autem illi cœperunt, aris dictorum deorum euerſis, perfectum videtur anno poſt hunc octauo, V.C. DCC.III. à L. Æmilio Paulo Conſule; qui, cùm Senatus Iſidis & Serapidis fana diruenda cenſuiſſet, eaque nemo opificum attingere auderet, poſitâ prætextâ ſecurim arripuit, templique eius foribus inflixit. Sed (quæ cæcitas eſt mentis humanæ) iiſdem poſteà reſtitutis ſummam Romani maieſtatem contulêre. Diuus etiam Hieronymus conqueritur, ætate ſuâ Romæ Baſilidis hæreſim in Iouiniano reuixiſſe, qui ex monacho Romano factus eſt eius diſcipulus, atque Epicuri miniſter: *Quadringenti*, inquit, *ferè anni ſunt, quòd Chriſti prædicatio fulget in mundo, ex quo innumerabiles hæreſes tunicam illius conſciderunt. Vniuerſus penè error de Chaldæo, & Syro, & Græco ſermone proceſſerat.* BASILIDES, *magiſter luxuriæ & turpiſſimorum complexuum, poſt tot annos ita in* IOVINIANVM *quaſi in Euphorbum transformatus eſt, vt* LATINA *quoque* LINGVA *haberet hæreſim ſuam.*

Tertullianus in Apologetico.

Pamelius in Comment.

Valer. Maxim. lib. 1. c. 4.

Tertullianus in Apologetico.

Lib. 2. aduerſus Iouinianum.

CAPVT

CAPVT XVI.

TABVLA XXVIII.

Capita Philosophorum, Gemmæ Basilidianæ, siue Ægyptiacæ perforatæ: Abraxas in numismate rarissimus.

LTIMO loco Gemmas hasce perforatas referre visum est, quibus magis constet, easdem subinde superstitiosè corpori adalligatas, aut è collo suspensas, ad amolienda maleficia. Prima, quæ solida est ex achate, caput refert alicuius Philosophi tectum galericulo, promissâ barbâ, & longo capillitio. Epiphanius de Carpocratianis Gnosticis & Basilidis sectatoribus: *Habent depictas coloribus imagines, quidam etiam aureas aut argenteas, vel ex aliâ materiâ factas, quas esse* IESV *effigies affirmant, easdemque à Pontio Pilato ad Christi similitudinem effictas, quo tempore inter homines degebat. Sed eiusmodi* IMAGINES OCCVLTAS *habent, necnon &* PHILOSOPHORVM *quorumdam, vt Pythagoræ, Platonis, Aristotelis, aliorumque, quibus eas, quas dixi, Christi effigies miscent, & erectas simul omnes adorant, ad easque Gentilium ritus instituunt.* Sic Stoici Zenonem, Academici Platonem, Peripatetici sigillariciis annulis insculptum gestabant Aristotelem, & complures Epicurum; de quo Tullius inquit, *non in tabulis solùm, sed in poculis & in* ANNELLIS *spectari solitam Romæ imaginem Epicuri.* In aduersâ parte alterius Gemmæ caput est numinis Ægyptij,

GEMMA 118.

Hæres. 27 ex lib. 1. Irenæi cap. 24.

Licetus de Gemmis Annularib. cap. 115.

Lib. de Finibus.

GEMMA 119.

S ptij,

Lib. 1. cap. 18. ptij, in auersâ insculptus balsami ramulus. Dioscorides *in vnius Iudaeæ certâ quâdam conualle, & in* ÆGYPTO *nasci tradit*; quod & indicat Claudianus:

In Epithalamio Palladij & Celerinæ.

Gemmatisque alij per totum BALSAMA *tectum*
Effudère cadis, duro quæ saucius vngue
NILIACVS *pingui desudat vulnere* CORTEX.

Eius semina, qualia hîc, describit Prosper Alpinus; *Terebinthi fructuum figuræ, & magnitudinis æmula,* EXTREMA ACVLEATA, & MEDIVM CRASSVM *obtinentia.* Additque, *nullum esse medicamentum, quo frequentiùs Ægyptij vtantur, quod ad omnes ferè morbos adhibent, præsertim ad robur stomacho conciliandum.* Quapropter Ægyptij reges nihil habebant pretiosius, quod exteris regibus & Imperatoribus dono darent, siue ad ineundam, siue ad seruandam cum illis amicitiam. Vnde & illos eiusmodi gemmis, balsami imagine insignitis, Amuletorum loco vsos esse verisimile est.

GEMMA 120. Tertia Gemma solida item ex achate, oui medij columbini magnitudine, videtur Amuletum bellicum, in quo Cancer & Papilio symbola Prudentiæ militaris, quam & hinc inde figuræ coronatæ & gladiis accinctæ indicant, veluti de aliquo stratagemate disceptantes. Oppianus:

Lib. 2.

Concessa ex alto solers PRVDENTIA CANCRO,
Cui parta est dulcis magno sine præda labore.
Ostrea distendit testas, & claustra recludit
Portarum, pascitque lutum, scopulisque repanda
Gliscit aquas: paruum madidâ de rupe lapillum
Obliquus tollit CANCER, *obelisque recuruis.*
Continet, in testis lapidem demittit apertis.
Assidet, atque epulis lætus saturatur amicis.

Non

Non potis est nexu geminas occludere lances
Ostrea, nam latis portis seiuncta dehiscit,
Et moriens saturum CANCRVM *lætumque relinquit.*

Hinc cancer dicitur, *vt appetens cibi, ita prospiciens periculi.* Et Imperatorem Octauianum Augustum adeò delectatum fuisse ferunt hoc prouerbio, *Festina lentè*, vt non solùm in communi colloquio, sed in epistolis etiam eo vteretur, & in sigillo suo sculptum haberet papilionem cum cancro, quibus duabus bestiolis prouerbij sententiam Hieroglyphicè pingebat: per papilionem, vermiculum alatum & velocem, innuens celeritatem; per cancrum verò, qui motu retrogrado & tardo fertur, moram & cunctationem. De solo cancro ait Macarius: *Quoties in Gemmis* CANCRVM *solum videbimus cum* LITTERIS *&* VOCIBVS, *erit symbolum* ABRAXÆ.

Atque hæc de Gemmis cælatis charactere Basilidiano siue Ægyptio, quibus vim magnam tribuebant Veteres, iis maximè, quibus Cynocephali vel Harpocratis imago sculpta esset. Vnde Plinius: *Externis famulantur sacris, &* DIGITIS DEOS GESTANT, *&* MONSTRA *quoque colunt.* L. 2. c. 7. eiusdemque alibi querela est, *etiam* HARPOCRATEM *statuasque* ÆGYPTIORVM NVMINVM *in* DIGITIS *viros quoque portare incipere.* L. 33. c. 3 Apuleius: *Morem habeo*, SIMVLACRVM *alicuius* DEI *quocumque gestare.* In Apolog. Hanc superstitionem vt à suis arceret Pythagoras, eos vetat, ἐν δακτυλίῳ εἰκόνα θεοῦ περιφέρειν· *in* ANNVLO *circumferre* DEI IMAGINEM.

Vnicum numisma indicat Macarius parte alterâ insignitum solito monstro Abraxæ. Sed & Gassendus scribit, In eius Vitâ. Peireskium anno M. DC. ostendisse Cardinalibus Baronio & Bellarmino *Gemmas* NVMISMATAQVE VARIA, *quibus* BASILIDIANI, VALENTINIANI, *aliique hæretici inscri-*

bere ſoliti erant VOCABVLA BARBARA *opinionibus ſuis obtegendis*. Nummum item Baſilidianum apud Ducem Arſchotanum citat Heribertus Roſweydus, in quo inſcriptum ALPHABETO, eumque refert ad Marcoſianos, qui *nouam hæreſim ex Græcorum* ALPHABETO *componentes, negabant veritatem ſine iſtis poſſe litteris inueniri; imò totam plenitudinem & perfectionem veritatis in iſtis litteris eſſe diſpoſitam; propter hanc enim cauſam Chriſtum dixiſſe: Ego ſum* A & Ω.

In Notis ad Carmen 26. Paulini. Tertullian. l. de Præſcriptionib. cap. 50.

Quod ad me attinet, Abraxam in nummis numquam vidi, & rariſſimum puto. Nam ij, qui reperiuntur ærei atque argentei, cum numeris Arabicis, vel Hebraicis ſubinde litteris per cancellos diuiſis, additis ſæpè ad oras ſignis cæleſtibus, ſæpiùs nominibus Angelorum, ANAEL, SATOVIEL, MICHAEL, GABRIEL, HAGIEL, SATQVIEL, RAPHAEL, ZADRIEL: ij, inquam, nummi longè ſunt recentiores monſtris Baſilidianis, & ad magica incantamenta referendi, ſeu characteres *alti nominis*, quos vocant; cuiuſmodi vidi quamplurimos.

OPE-

OPERIS CONCLVSIO.

CAPVT XVII.

Basilidianorum Θεομόρφωσις, non autem sacrarum imaginum cultus & veneratio, ab Irenæo perstricta.

ISCE profectò describendis non fecerint satis Cynici Varrones, non Lentuli nec Hostilij Romani mimographi, de quibus Tertullianus in Apologetico: *Romanus Cynicus Varro* TRECENTOS IOVES *siue* IVPITERES *dicendum sine capitibus introducit. Cetera lasciuiæ ingenia etiam voluptatibus vestris per* DEORVM DEDECVS *operantur. Dispicite Lentulorum & Hostiliorum venustates, vtrùm* MIMOS, *an* DEOS VESTROS, *in iocis & strophis rideatis.* Nónne hæc insaniæ fuerunt, & multæ insaniæ, vnoquoque fingente quod in animum eius incidisset? Hæ sunt Basilidianorum margaritæ: hæc illa semina, quæ hodieque supersunt, artis portentosæ. Hæ nimirum imagines, quas damnauit Irenæus, quibus Basilidis sectatores vtebantur, quibus Marcosiani & Valentiniani, qui *omnia* IN IMAGINES *vrgebant, planè & ipsi* IMAGINARII *Christiani.* Hæc est illa Diuinitatis omnis eiectio potiùs quàm Theologia, eousque infamis, vt eam pluribus conuellere turpe videatur. *Deus iste vester*, inquit Firmicus, *non* BIFORMIS *est, sed* MVLTIFORMIS *: in multas enim species veteratoris forma mutatur. Mihi credite, nihil prætermisit diabolus, quod hominem miserum aut* debilita-

Tertullianus aduersus Valentinianos.

Lib. de Errore profan. religion.

debilitaret, aut perderet. Ideò ſeſe in OMNES FORMAS *multiplici diuerſitate conuertit; ideò ſe diuerſi generis calliditate compoſuit, vt varijs ac multiplicibus fraudibus homines irretitos interimeret.* Adeò illi volupe fuit iam inde ab ipſo Eccleſiæ naſcentis exordio optimam veritatis frugem adulterinâ ſemente corrumpere.

D. Ignatius Ep. ad Trallianos. Tu verò quiſquis hæc monſtra ſeu legeris, ſeu oculis vſurpaueris, *Fugito* quidem *Baſilidem, & totam collectionem indignitatis eius.* Sed & te ſubeat infeliciſſimæ hominum cæcitatis & amentiæ commiſeratio: in mente habeto Deum, non fœdum & portentoſum ſub turpi ac mutâ dæmonis effigie; ſed vnum illum magnum, viuum ac verum, totius boni fontem, in quo ſperamus, qui non deſpicit nos, nec amouet ſalutem ſuam à genere noſtro: cuius ingenti beneficio accidiſſe credendum eſt, vt præ oculis haberemus, in quas caligines inciderint illi diuinarum rerum luce deſtituti; quorum laruas & portentoſa ſimulacra cùm intuebere, memineris quantis occæcati tenebris fuerint, vt eius, à quo inde ſis ereptus, pluris in te beneficium ducas, & Chriſtum ames tantò impenſiùs, ſpecioſum formâ præ filijs hominum: ſanctiſſimam eius Matrem in ſacris imaginibus reuereare, mulierem illam amictam Sole, quamque totam pulchritudinem fuiſſe ſcimus. Denique, vt finiam verbis Gregorij PP. II. ad Leonem Iſaurum Imp. contra ſacras imagines edicta promulgantem: *Honore affice, & glorifica ſanctos & glorioſos Patres noſtros ac doctores, qui cæcitatem à cordibus oculiſque noſtris ſecundùm Deum diſpulerunt, iiſque viſum reſtituerunt. At enim ſcripſiſti: Qui fit, vt in ſex Concilijs de Imaginibus nihil ſit dictum? Enimuerò, Imperator, ne de pane quidem & aquâ dictum eſt quidquam, ſit ne comedendum*

Apud Baroniũ anno Christi 726.

dendum, an non comedendum; bibendum, an non bibendum; quandoquidem hæc antiquitus, & à principio ad vitæ humanæ conseruationem habes tradita: sic etiam imagines traditæ fuerant, ipsique Pontifices imagines ad Concilia deferebant, nec vllus ex Christi amantibus ac religiosis hominibus iter peragens, absque imaginibus peregrinationes obibat; vtpote qui virtute præditi atque apud Deum probi essent. Spectatum satis arbitror, non fuisse eiusmodi imagines, quas damnauit Irenæus, quamque ab illis dispares sint exhibitæ à nobis Basilidianæ, quidquid hodieque nouatores stultè blaterent, ipsi παντόμορφοι Basilidiani.

FINIS.

INDEX

INDEX CAPITVM.

INDEX AVCTORVM.

T Gotti-

Osta-

INDEX AVCTORVM.

INDEX RERVM.

A.

Ange-

Iupi-

V

APPROBATIO CENSORIS.

IOANNIS MACARII ℣ μακαρίτου Canonici Ariensis Abraxas APISTOPISTVS, & nobilis atque admodum Reuerendi D. IOANNIS CHIFLETII Canonici Tornacensis Abraxas Proteus, Gemmæ Abraxeæ, ac Soles Basilidiani retegunt monstra, quæ primi hæretici aluerunt, tanto numero, tantâque reconditissimæ doctrinæ copiâ, vt satis probare, satis æstimare nequeam susceptos in his vndequaque vestigandis labores, quibus eruditissimi cuiusque sitis extingui possit; in argumento præsertim tam veteri & tam nouo, quod auidissima æui nostri ingenia latuit hactenus: neque subtiliùs, neque elegantiùs versari potuit, quàm duûm Canonicorum doctissimorum manu & stilo. Ita censui, Bruxellæ XXIV. Decembris, M.DC.LVI.

Antonius Sanderus, Presbyter,
S.Th.Licent.Can.& Pœnit.
Iprensis, lib.Censor.

SVMMA PRIVILEGII.

PHILIPPVS IV. *Hispaniarum & Indiarum Rex Catholicus, nec non potentissimus Belgarum & Burgundionum Princeps, diplomate suo sanxit, nequis præter Balthasaris Moreti, Ioannis iunioris filij, voluntatem, librum cui titulus,* Ioannis Macarij, Canonici Ariensis, Abraxas, seu Apistopistus; quæ est antiquaria de Gemmis Basilidianis disquisitio: cui accedit Abraxas Proteus, seu multiformis Gemmæ Basilidianæ portentosa varietas; exhibita & Commentario illustrata à Ioanne Chifletio, Canonico Tornacensi, &c. *vllo modo imprimat, aut alibi terrarum impressum in has Inferioris Germaniæ ditiones importet, venalémve habeat. Qui secùs faxit, confiscatione librorum & aliâ graui pœnâ mulctabitur; vti latiùs patet in litteris datis Bruxellæ die* XV. *Martij,* M.DC.LVII.

Signat.

Loyens.

